

Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Κατανάλωση αλκοόλ και Επιπολιτισμός. Έρευνα στους μετανάστες που προσέρχονται στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου»

**Συντάκτριες Εργασίας : Μιχαήλ Αγγελική
Χυτήρη Κωνσταντίνα**

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Κούτρα Κλειώ

Ηράκλειο
Φεβρουάριος 2007

*Αφιερωμένη,
σε όλους όσους συμμετείχαν στην συγκεκριμένη έρευνα.*

Ευχαριστίες

Ξεκινώντας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την κυρία Κούτρα Κλειώ που μας ενέπνευσε να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο θέμα, καθώς και για την υπομονή και καθοδήγηση της, καθ' όλη τη διάρκεια ενασχόλησης μας με τη πτυχιακή εργασία. Η συνεργασία μας μαζί της και η βοήθεια της σε πρακτικά θέματα ήταν πολύτιμη.

Ακόμη, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα κοντινά μας πρόσωπα, τις οικογένειες και τους φίλους μας, για την υποστήριξη και την κατανόηση που μας παρείχαν όλο αυτό το διάστημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α΄ ΜΕΡΟΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 1^ο Γενικά για την Μετανάστευση

1. Έννοια μετανάστευσης.....	1
1.1 Ιστορική αναδρομή μετανάστευσης.....	2
1.2 Μορφές μετανάστευσης – Βαθμός μετακίνησης.....	3
1.3 Μεταναστευτική διαδικασία.....	4
1.4 Αίτια μετανάστευσης.....	5
1.5 Επιπτώσεις της μετανάστευσης.....	6
1.6 Στρατηγικές κρατών απέναντι στην μετανάστευση.....	8

Κεφάλαιο 2^ο Η μετανάστευση προς την Ελλάδα

2. Γενικά για τη μετανάστευση στην Ελλάδα.....	11
2.1. Επιλογή της Ελλάδας ως χώρα προορισμού.....	14
2.2. Μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα.....	16

Κεφάλαιο 3^ο Κοινωνική εργασία και μετανάστευση

3. Ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας με διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες.....	21
3.1 Αξίες- Πρακτικές εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών.....	22
3.2 Η μετανάστευση σαν λύση ενός προβλήματος ή σαν μηχανισμός γενικευμένων προβλημάτων.....	24

Κεφάλαιο 4^ο Αλκοόλ

4. Γενικά για το αλκοόλ.....	25
4.1. Αλκοόλ στην Ευρωπαϊκή Ένωση(Ε.Ε.).....	26
4.1.1. Γενικά για το αλκοόλ στην Ε.Ε.....	26
4.1.2. Η κατανάλωση αλκοόλ στην Ευρώπη.....	28

4.2. Αλκοόλ στην Ελλάδα.....	30
4.3. Θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανάλωση αλκοόλ.....	32
4.3.1. Το μοντέλο του Zucker για το ποτό.....	32
4.3.2 Η θεωρία της προβληματικής συμπεριφοράς.....	33
4.3.3 Κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση.....	34
4.3.4 Ψυχαναλυτικές θεωρήσεις.....	35
4.3.5 Συμπεριφεριολογική προσέγγιση (θεωρία κοινωνικής μάθησης).....	35
4.3.6 Η θεωρία της κοινωνικοποίησης.....	36
4.3.7 Η θεωρία της αυτό- υποτίμησης του Kaplan (Self Derogation).....	37
4.3.8 Βιολογικοί και Γενετικοί παράγοντες.....	37
4.3.9 Άλλοι παράγοντες.....	38
4.4 Κατανάλωση αλκοόλ και Φύλο.....	41
4.5 Συνέπειες της κατανάλωσης αλκοόλ.....	42
4.5.1 Οι επιπτώσεις του αλκοόλ στον οργανισμό.....	42
4.5.2 Κοινωνικές επιπτώσεις.....	44
4.5.3 Τροχαία ατυχήματα.....	45
Κεφάλαιο 5^ο Μηχανισμοί προσαρμογής	
5. Οικολογικό πρότυπο.....	47
5.1 Έννοια του επιπολιτισμού.....	49
5.2 Επιπολιτιστικό στρες.....	52
Κεφάλαιο 6^ο Κατανάλωση αλκοόλ και Μετανάστευση	
6. Αλκοόλ και Μετανάστες.....	54
6.1 Αλκοόλ και Στρατηγικές Επιπολιτισμού.....	56
6.2 Θεωρητικά μοντέλα για την κατανάλωση αλκοόλ.....	57
<i>Β' ΜΕΡΟΣ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ</i>	
Κεφάλαιο 7^ο Σκοπός της έρευνας	
7. Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	60

7.1 Ερευνητική υπόθεση και ερευνητικά ερωτήματα.....	60
Κεφάλαιο 8^ο Μεθοδολογία έρευνας	
8. Ερευνητική στρατηγική.....	62
8.1. Στατιστική ανάλυση.....	62
8.2. Ο πληθυσμός της μελέτης.....	62
8.3. Κριτήρια εισαγωγής.....	62
8.4. Ερευνητικό εργαλείο – Μέσο έρευνας.....	63
8.5. Θεματικές ενότητες εργαλείου.....	63
8.6. Τεχνικές συλλογής ερευνητικών δεδομένων.....	64
8.7. Στάδια οργάνωσης μελέτης.....	64
8.8. Χρονοδιάγραμμα ενεργειών.....	65
Κεφάλαιο 9^ο Παρουσίαση αποτελεσμάτων	
9.1.Δημογραφικά στοιχεία.....	66
9.2. Αλκοόλ.....	68
9.3.Στρατηγικές επιπολιτισμού.....	70
9.4.Συσχετίσεις εξαρτημένων μεταβλητών.....	70
9.4.1 Συσχετίσεις με τον επιπολιτισμό.....	70
9.4.2 Συσχετίσεις με την κατανάλωση αλκοόλ.....	71
Κεφάλαιο 10^ο Συζήτηση αποτελεσμάτων	
10. Συζήτηση.....	73
10.1 Συμπεράσματα.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	86
<u>Παραρτήματα Θεωρητικού Μέρους</u>	
I. Πίνακες.....	2

II. Γραφήματα.....	3
III. Σχήματα.....	3
<u>Παραρτήματα Ερευνητικού Μέρους</u>	
I. Πίνακες αποτελεσμάτων έρευνας.....	5
II. Γραφήματα έρευνας.....	62
III. Ερευνητικό εργαλείο.....	64
I.V.Χρονοδιάγραμμα μελέτης	70

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το θεωρητικό μέρος της εργασίας αποτελείται από έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στο φαινόμενο της μετανάστευσης: την έννοια της μετανάστευσης, την ιστορική αναδρομή, τις μορφές μετανάστευσης και το βαθμό μετακίνησης, τη μεταναστευτική διαδικασία, τα αίτια και τις επιπτώσεις της μετανάστευσης, καθώς και τις στρατηγικές των κρατών απέναντι σε αυτό το φαινόμενο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται ειδική αναφορά σχετικά με την μετανάστευση προς την Ελλάδα. Παρουσιάζονται στοιχεία για την μετανάστευση προς την Ελλάδα, τα αίτια της επιλογή της ως χώρα προορισμού και τη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο με τίτλο κοινωνική εργασία και μετανάστευση, το οποίο χωρίζεται σε τρία υποκεφάλαια με θεματικούς άξονες το ρόλο της κοινωνικής εργασίας με διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, τις αξίες – πρακτικές εργασίας των κοινωνικών λειτουργών και τη μετανάστευση σαν λύση ενός προβλήματος ή σαν μηχανισμός γενικευμένων προβλημάτων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παραθέτονται στοιχεία γενικά για το αλκοόλ, το αλκοόλ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. Παρουσιάζονται, ακόμη, οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανάλωση αλκοόλ και γίνεται αναφορά στην κατανάλωση αλκοόλ κατά φύλο και τις συνέπειες της κατανάλωσης αλκοόλ.

Στη συνέχεια, στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο μηχανισμοί προσαρμογής, παρουσιάζονται το οικολογικό πρότυπο, η έννοια του επιπολιτισμού και το επιπολιτιστικό στρες. Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της εργασίας γίνεται αναφορά στη σχέση της κατανάλωσης αλκοόλ με τη μετανάστευση και το βαθμό επιπολιτισμού.

Ακολουθεί το ερευνητικό μέρος της πτυχιακής, το οποίο αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Το έβδομο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας περιλαμβάνει το σκοπό, τους στόχους της έρευνας, την ερευνητική υπόθεση και τα ερευνητικά ερωτήματα. Στο όγδοο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας και συγκεκριμένα περιλαμβάνονται, η ερευνητική στρατηγική που χρησιμοποιήθηκε, η στατιστική ανάλυση, ο πληθυσμός της μελέτης, τα κριτήρια εισαγωγής, το ερευνητικό εργαλείο, οι θεματικές ενότητες του εργαλείου, οι τεχνικές συλλογής των ερευνητικών δεδομένων, τα στάδια οργάνωσης της μελέτης και το χρονοδιάγραμμα των ενεργειών.

Ακολουθεί το ένατο κεφάλαιο, όπου γίνεται και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας, έπειτα από την στατιστική ανάλυση. Το κεφάλαιο περιλαμβάνει την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, των δημογραφικών στοιχείων, των στοιχείων σχετικά με

την κατανάλωση αλκοόλ, τον επιπολιτισμό και τις συσχετίσεις των εξαρτημένων μεταβλητών.

Τέλος, το δέκατο και τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας περιλαμβάνει τους περιορισμούς και τη συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς και τα συμπεράσματα.

Α΄ ΜΕΡΟΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1. ΕΝΝΟΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Ως φαινόμενο και ως διαδικασία η μετανάστευση σφράγισε την Ευρώπη και συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής, δημογραφικής, οικονομικής, πολιτικής, και πολιτισμικής πραγματικότητας στην εποχή μας. Γενικά, η μετανάστευση σημαίνει την ροή των ατόμων από ένα συγκεκριμένο μέρος σε ένα άλλο. Η μετανάστευση μπορεί να γίνει εντός ή εκτός των συνόρων μιας χώρας (Williams et al., 1999).

Με βάση τα αίτια της μετακίνησης των ατόμων, η μετανάστευση διακρίνεται σε εθελοντική και αναγκαστική μετακίνηση. Στην αναγκαστική μετακίνηση, οι αιτίες είναι κοινωνικοπολιτικές σε αντίθεση με την εθελοντική, όπου οι αιτίες είναι κατά κύριο λόγο οικονομικές. (Πετρινώτου, 1993)

Ως χαρακτηριστική μορφή κίνησης προσώπων, η μετανάστευση είναι από τα κύρια είδη της γεωγραφικής κινητικότητας. Λέγοντας γεωγραφική κινητικότητα εννοούμε τη μεταβολή θέσεων στον γεωγραφικό χώρο. Όμως, με τον όρο μετανάστευση δεν εννοούμε απλά και μόνο τη διαδικασία κατά την οποία τα άτομα εγκαταλείπουν τη πατρίδα τους και εγκαθίστανται σε μια άλλη χώρα (Μουσούρου, 1991). Το μεταναστευτικό φαινόμενο και οι μεταναστευτικές διαδικασίες αναφέρονται και σε συγκεκριμένες οικονομικές, κοινωνικές, και πολιτικές συνθήκες με σημαντικές κοινωνικές παραμέτρους που επηρεάζουν:

- Τα ίδια τα άτομα, τους προσανατολισμούς τους, τον τρόπο συμπεριφοράς και το κοινωνικό τους περίγυρο.
- Τις ομάδες, στις οποίες ανήκουν ή άνηκαν ή αισθάνονται ότι ανήκουν οι μετακινούμενοι και τις ομάδες που συναντούν στη χώρα υποδοχής.
- Τις κοινωνικές και οικονομικές δομές της κοινωνίας προέλευσης και της κοινωνίας υποδοχής (Κοιλιάρη, 1997).

Ο Soydan (1998), υποστηρίζει ότι η μη ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη, οι ταξικές συγκρούσεις και πολιτική ανισότητα πολλών εθνικών κρατών, οδηγούν σε μεγάλο ποσοστό τον πληθυσμό του κόσμου να σκέφτεται τη μετανάστευση σαν ένα καλό λόγο βελτίωσης του επιπέδου ζωής τους (Soydan 1998 in C. Williams et al., 1999).

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μετανάστευση είναι συνδεδεμένη με την οικονομική ανάπτυξη. Το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών υπήρξε από αρχαιοτάτων χρόνων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δημιουργήθηκαν από τους μετανάστες. Η ίδια, η Ευρώπη γνώρισε τη μετανάστευση, είτε στέλνοντας τους κατοίκους της στις Ηνωμένες Πολιτείες, είτε δεχόμενη μετανάστες από άλλες χώρες. Οι μετακινήσεις πληθυσμού συνιστούν φαινόμενο της Ιστορίας και σήμερα αποτελούν ένα ευρύ διεπιστημονικό πεδίο μελέτης. Η μετανάστευση, ως φαινόμενο, συνεχίζεται με γρήγορους ρυθμούς και με νέες μορφές. Χαρακτηριστική είναι η μαζική μετακίνηση πληθυσμού από τις Ανατολικές χώρες στις χώρες τις Ε.Ε.(ΝΙΑΑΑ,2004). Μάλιστα, χώρες οι οποίες ήταν χώρες αποστολής μεταναστών έγιναν χώρες υποδοχής μεταναστών. Αναλύοντας την ιστορία της μετανάστευσης στην Ευρώπη διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές φάσεις:

- Η πρώτη είναι η περίοδος 1945-1960. Είναι η περίοδος της ανοικοδόμησης των χωρών μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και η περίοδος του αποαποικισμού. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η κύρια αιτία μετανάστευσης ήταν η μετακίνηση πληθυσμών εξαιτίας του τέλους του πολέμου, η επιστροφή των αποίκων και του εργατικού δυναμικού από τις αποικίες.
- Η δεύτερη περίοδος είναι από το 1955-1973. Είναι η περίοδος σημαντικής μετανάστευσης εργατικού δυναμικού από το λεγόμενο Νότο προς την Ηπειρωτική Ευρώπη και γενικότερα προς τις βόρειες χώρες.
- Η τρίτη είναι η περίοδος 1974-1988. Κατά την περίοδο αυτή περιορίζεται η μετανάστευση, επειδή οι χώρες υποδοχής μεταναστών δε ζητούν πλέον νέο εργατικό δυναμικό.
- Η τελευταία περίοδος είναι η περίοδος από το 1988, η οποία χαρακτηρίζεται από τη μετακίνηση πληθυσμών από την Ανατολική προς τη Δυτική Ευρώπη. (Ναξάκης και συν, 2001).

Κοιτώντας τη μεταπολεμική περίοδο παρατηρούμε, ότι οι χώρες αποστολής μεταναστών (π.χ. Ελλάδα) μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής μεταναστών. Τα χαρακτηριστικά, όμως, της μετανάστευσης προς τη Βόρεια Ευρώπη διαφοροποιούνται από τα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης προς τη Νότια Ευρώπη. Οι μετανάστες προς τη Βόρεια Ευρώπη προέρχονταν από λίγα κράτη, ήταν χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, εισέρχονταν κατά κανόνα νόμιμα στη χώρα και ζούσαν νόμιμα, έβρισκαν απασχόληση μέσα από το δημόσιο φορέα απασχόλησης, εντάσσονταν σχετικά εύκολα στο νόμιμο τομέα της οικονομίας, προστατεύονταν από το νόμο και απολάμβαναν την κοινωνική προστασία στη

βάση των συγκεκριμένων διμερών συνθηκών. Αντιθέτως, οι μετανάστες προς τη Νότια Ευρώπη προέρχονταν από διάφορα κράτη, είχαν διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο, εισέρχονταν (κατά κανόνα) παράνομα στη χώρα και προσπαθούσαν παράνομα να παραμείνουν εκεί. Έβρισκαν απασχόληση κυρίως μέσω ιδιωτικών γραφείων, απορροφούνταν περισσότερο στον τομέα της παραοικονομίας και ως παράνομοι δεν απολάμβαναν ούτε κοινωνική προστασία αλλά ούτε και κάποια άλλη παροχή (Ναζάκης και συν., 2001).

1.2 ΜΟΡΦΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ – ΒΑΘΜΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Ανάλογα με το αν η μετανάστευση είναι νόμιμη ή όχι διακρίνουμε τους μετανάστες σε νόμιμους και παράνομους. Οι παράνομοι μετανάστες είναι «παράνομοι», είτε επειδή εισήλθαν παράνομα στη χώρα υποδοχής, είτε επειδή εισήλθαν νόμιμα αλλά δεν μπόρεσαν να αποκτήσουν τη νόμιμη άδεια παραμονής τους σε αυτή τη χώρα. (Ναζάκης και συν., 2001).

Με βάση τα αίτια που δημιουργούν τη μετακίνηση, αυτή διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: την «Εθελοντική» μετακίνηση (μετανάστευση) όπου οι αιτίες μετανάστευσης είναι κατά κύριο λόγο οικονομικές και οι οικονομικοί μετανάστες αφήνουν τη χώρα τους με τη θέληση τους αναζητώντας καλύτερη ζωή και την «Αναγκαστική» μετακίνηση (πρόσφυγες) όπου οι βασικές αιτίες μετακίνησης είναι κοινωνικό-πολιτικές. Ενώ οι πρόσφυγες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους, διότι η παραμονή τους εκεί για διάφορους λόγους (φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνικιστικούς, πολιτικούς) δεν ήταν ασφαλής. (Μουσουρού, 1991).

Οι Ναζάκης και Χλέτσος τονίζουν ότι οι ξένοι που διαμένουν στην Ευρώπη έχουν διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και τυγχάνουν διαφορετικής μεταχείρισης από τις αρχές και τους κατοίκους των χωρών υποδοχής. Έτσι, διακρίνουν έξι κατηγορίες ξένων που ζουν σε χώρες της Ευρώπης:

- Η πιο ευνοούμενη κατηγορία είναι αυτή των παλιννοστούτων.
- Πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ζουν σε άλλη χώρα της Ένωσης είναι επίσης μια ευνοούμενη κατηγορία.
- Ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών στην Ευρώπη προέρχονται από πρώην αποικίες(π.χ Γαλλικές, Βρετανικές αποικίες) , και για τον λόγο αυτό γνωρίζουν τον πολιτισμό και τη γλώσσα της χώρας υποδοχής.
- Στρατολογημένοι εργάτες, με σκοπό ο μετανάστης να διαμένει για σύντομο χρονικό διάστημα, εκ περιτροπής και να μην προλαβαίνει να δημιουργεί οικογενειακές ρίζες.

- Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο αποτελούν ολοένα αυξανόμενο μέρος των μεταναστών.
- Τελευταία κατηγορία αποτελούν οι παράνομοι μετανάστες. Αυτούς μπορούμε να τους χωρίσουμε περαιτέρω σε αποδεκτούς και μη αποδεκτούς. Οι πρώτοι, αν και παράνομοι και γνωστοί στις αρχές, είναι αποδεκτοί ως οικονομικά χρήσιμοι. Ενώ οι μη αποδεκτοί(ως οικονομικά μη χρήσιμοι ή ως εγκληματίες) έχουν τη χειρότερη θέση.(Ναζάκης και συν.,2001).

Οι μετανάστες φεύγουν συνήθως από κοινωνίες στις οποίες υφίστανται μεγάλες κοινωνικές εντάσεις λόγω κοινωνικής και οικονομικής ανισότητας και έρχονται σε κοινωνίες με μικρότερες εντάσεις (Κοιλιάρη,1997). Γενικότερα, ο βαθμός μετακίνησης του πληθυσμού εξαρτάται από οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Κάθε μεταναστευτική ροή επηρεάζει σημαντικά, τόσο την περιοχή από την οποία ο πληθυσμός μετακινείται, όσο και τις περιοχές που θα εγκατασταθεί ο πληθυσμός αυτός.

1.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η διαδικασία της μετανάστευσης περιλαμβάνει τρεις φάσεις:

- Την προμεταναστευτική φάση ή φάση αναχώρησης. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, οι μετανάστες βιώνουν μια εμπειρία αποχωρισμού από τα κοινωνικά τους δίκτυα και το οικογενειακό τους περιβάλλον και έχουν έντονα συναισθήματα ενδιαφέροντος για τα μέλη της οικογένειας και τους φίλους που αφήνουν πίσω. Ακόμη, τα άτομα βιώνουν συναισθήματα λύπης και κατάθλιψης, σαν αποτέλεσμα των πολλαπλών και ταυτόχρονων συναισθηματικών και υλικών απωλειών.
- Την φάση μεταφοράς. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης οι μετανάστες βιώνουν εμπειρίες, όπως είναι τα επικίνδυνα και περίπλοκα ταξίδια και το παράνομο πέρασμα των συνόρων.
- Τη φάση μετοίκησης. Στη συγκεκριμένη φάση πολιτισμικά θέματα γίνονται εμφανή όταν τα άτομα ξεκινούν να ζήσουν σε μια νέα χώρα. Συγκρούσεις μπορεί να προκύψουν λόγω της πολιτισμικής δυσαρμονίας ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και τη χώρα υποδοχής. Ανάμεσα στα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες είναι τα εξής: ο ρατσισμός, οι διακρίσεις, οι δυσκολίες στη γλώσσα, η απώλεια των κοινωνικών ρόλων, κατάθλιψη (ΝΙΑΑΑ, 2004).

1.4 ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μετασχηματιζόμενη φύση του μεταναστευτικού φαινομένου κατά τις τελευταίες δεκαετίες και η μετατροπή της Νότιας Ευρώπης από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και έπειτα, σε βασική περιοχή προορισμού μεταναστών, σχετίζεται με τον μεταβαλλόμενο χαρακτήρα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας και με την αλλαγή της θέσης των νοτιοευρωπαϊκών κρατών μέσα σε αυτόν. Κάτω από αυτή την οπτική, η σύγχρονη μετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί μία από τις περισσότερο ορατές όψεις της παγκοσμιοποίησης. Η ανάπτυξη των εγχώριων οικονομιών στις νότιες ευρωπαϊκές χώρες και οι διεθνείς εξελίξεις σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες σκιαγραφούν τους βασικούς λόγους που ερμηνεύουν αυτή τη μετάβαση (Λαμπριανίδης και συν., 2001). Τα αίτια της μετανάστευσης συμπεριλαμβάνουν παράγοντες «ώθησης» στις χώρες προέλευσης (οικονομική ή πολιτική ασφυξία) καθώς και παράγοντες «έλξης» από τις χώρες υποδοχής (φθηνή εργασία) (Ναζάκης και συν., 2001).

Για τον ανεπτυγμένο κόσμο, η αναδιάρθρωση είχε ως αποτέλεσμα τρεις κεντρικής σημασίας διαρθρωτικές αλλαγές :

- Πρώτον, το πέρασμα από τη βαριά βιομηχανία στη βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας και στις υπηρεσίες.
- Δεύτερον, τη μετάβαση από το μοντέλο μαζικής παραγωγής – μαζικής κατανάλωσης σε περισσότερο ευέλικτη και μικρής κλίμακας παραγωγή.
- Τρίτον, την εμφάνιση ευέλικτων αγορών εργασίας.

Η αύξηση λοιπόν της ζήτησης για ευέλικτη απασχόληση, αποτελεί κεντρικό στοιχείο στην ερμηνεία της προσέλκυσης μεταναστών εργατών στις ανεπτυγμένες χώρες – ακόμη κι όταν αυτές πλήττονται από ανεργία. Η εμφάνιση νέων μορφών εργασίας και, κατά συνέπεια νέων κατηγοριών εργαζομένων στην Ε.Ε. υπήρξε αποτέλεσμα της αύξησης της παγκόσμιας ζήτησης για ελαστική εργασία(Λαμπριανίδης και συν., 2001).

Από την άλλη, η μετανάστευση πρέπει να ειπωθεί ως αποτέλεσμα της έξαρσης των χρόνιων προβλημάτων των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, εξ ' αιτίας της οικονομικής αναδιάρθρωσης αλλά και της αποτυχίας των αναπτυξιακών προγραμμάτων σε πολλές χώρες του «Τρίτου Κόσμου»(Williams et al., 1999).

Παράλληλα, η κατάρρευση των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν στην πρώην Σοβιετική Ένωση σε συνδυασμό με τις κατά τόπους εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις, όχι μόνο διόγκωσαν τα μεταναστευτικά κύματα αλλά και αποκάλυψαν μια νέα γεωγραφική αλλά και κοινωνικοοικονομική διάσταση του σύγχρονου μεταναστευτικού φαινομένου στην Ευρώπη, αυτή της μετανάστευσης από την Ανατολή στη Δύση(Μουσούρου, 1991).

Σημαντικό ρόλο επίσης έχουν παίξει οι ιστορικοί δεσμοί ανάμεσα στις χώρες υποδοχής και στις χώρες προέλευσης. Τέτοιοι δεσμοί είναι κατά βάση πολιτισμικοί και μπορεί να σχετίζονται με εθνικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, ο δημογραφικός παράγοντας δεν υπήρξε αμελητέος στην ανάπτυξη του μεταναστευτικού ρεύματος προς τη Νότια Ευρώπη.

Τα χαρακτηριστικά που είχε η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης στα κράτη της Νότιας Ευρώπης, δημιούργησαν τις υλικές προϋποθέσεις για την προσέλκυση μεταναστών. Από τη μια, η αναπτυξιακή δυναμική, από ένα σημείο και μετά, συνέβαλε στην επέκταση του τριτογενούς τομέα (τουρισμός, υπηρεσίες), από την άλλη, η υψηλή εποχικότητα που χαρακτηρίζει πολλούς οικονομικούς κλάδους στις νοτιοευρωπαϊκές χώρες (γεωργία, αλιεία, τουρισμός) οδήγησε σε αυξημένη ζήτηση για ευέλικτο εργατικό δυναμικό.

1.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μετανάστευση, ως φαινόμενο, έχει αλυσιδωτές επιπτώσεις που συνίστανται σε οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και αφορούν τόσο τις χώρες υποδοχής και προέλευσης όσο και τους ίδιους τους μετανάστες(Williams et al,1999).

Όσον αφορά τη χώρα υποδοχής φαίνεται να αποκομίζει σημαντικά κέρδη από τη μετανάστευση. Η είσοδος των μεταναστών οδηγεί στην αύξηση του πληθυσμού αλλά και στη μεταβολή της δομής του, καθώς ενισχύονται σημαντικά οι παραγωγικές ηλικίες. Με αυτό τον τρόπο υπάρχει αύξηση της παραγωγής και ελαστικότητα στην αγορά εργασίας, λόγω της κινητικότητας και των χαμηλών μισθών των αλλοδαπών εργατών (Μουσούρου, 1991, Williams et al,1999).

Η προσφορά άφθονης ανειδίκευτης και φθηνής εργασίας επιδρά στην παραγωγική δομή με δύο τρόπους : επιβραδύνει την υποκατάσταση κεφαλαίου / εργασίας διατηρώντας ένα απαρχαιωμένο παραγωγικό δυναμικό, καθυστερώντας τις τεχνολογικές καινοτομίες και παρατείνει τη βιωσιμότητα μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες ανταγωνίζονται συμπιέζοντας το κόστος παραγωγής μέσω της συμπίεσης του κόστους εργασίας. Αυτό έχει σαν επίπτωση την ελάττωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (Πετρινώτου, 1993). Το οικονομικό κέρδος της χώρας υποδοχής είναι μεγάλο, αφού οι μετανάστες βοηθάνε, ώστε να καλυφθούν τα κενά που μπορεί να υπάρχουν στην οικονομία.

Η μετανάστευση μπορεί να αποβεί επωφελής για τη χώρα υποδοχής. Η χώρα υποδοχής επωφελείται από την εισροή ενός φθηνού μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού, νεαρών ατόμων με των οποίων την ανατροφή και εκπαίδευση επιβαρύνθηκε η χώρα

προέλευσης, την εργατική τους όμως δύναμη θα εκμεταλλευτεί η χώρα υποδοχής. (Δαμανάκης, 1993).

Θετικές επιπτώσεις της μετανάστευσης αποτελούν η τόνωση του ασφαλιστικού συστήματος, η αύξηση της παραγωγής και της ικανότητας ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο, η εισροή μεταναστευτικών εμβασμάτων που ανακουφίζει το ισοζύγιο πληρωμών και η εξαγωγή συναλλάγματος.

Κάποιες από τις αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης είναι η αύξηση της εγκληματικότητας, η ανεργία, η πτώση των μισθών, αφού οι μετανάστες αποτελούν φθηνό εργατικό δυναμικό, η επιβάρυνση του εκπαιδευτικού συστήματος και των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας και η εκδήλωση ξενοφοβικών - ρατσιστικών τάσεων ή ανάπτυξη ακραίων εθνικιστικών κινημάτων με το φόβο της απειλής της εθνικής ταυτότητας της χώρας υποδοχής.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης αφορούν την εξασθένηση της ταξικής συνείδησης, που αντικαθίσταται από τις συνειδήσεις ομάδων συμφερόντων και διαμορφώνονται με κριτήριο τις συγκρούσεις των συμφερόντων αυτών. (Μουσούρου, 1991)

Οι πολιτικές επιπτώσεις σχετίζονται με τις κοινωνικές. Η αντίδραση των ντόπιων στην ένταξη ξένου πληθυσμού στους κόλπους της κοινωνίας και στην επαγγελματική αποκατάσταση, καθώς και η ύπαρξη δυσχερειών για την ένταξη τους στην κοινωνία της χώρας υποδοχής, όπως είναι τα προβλήματα γλώσσας, διαφορετικής κουλτούρας, διαφορετικών παραδόσεων, οδηγούν στην χαλάρωση της συνοχής της κοινωνίας. Από την άλλη πλευρά βλέπουμε πως οι χώρες υποδοχής τις περισσότερες φορές δεν είναι έτοιμες να δεχθούν μεγάλο αριθμό μεταναστών και δεν έχουν μια συνεκτική μεταναστευτική πολιτική και ούτε μια πολιτική υποδοχής και ένταξης των μεταναστών (Πετρινώτου, 1991).

Οι μετανάστες ενσαρκώνουν την εμπειρία της μετανάστευσης και διαμορφώνονται από την εμπειρία αυτή. Η ύπαρξη τους αποτελεί μια πρόκληση τόσο για τη χώρα υποδοχής όσο και για την χώρα προέλευσης και για τις δύο κοινωνίες στις οποίες μετέχουν.

Κατά τη διαδικασία της μετανάστευσης, οι ίδιοι οι μετανάστες έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο και τις κοινωνικές τους ανάγκες, ιδιαίτερα εάν προέρχονται από χώρες με εθνικές αναταραχές. Πολλές φορές αποκτούν σταθερή εργασία και έχουν την ευκαιρία να οργανώσουν την ζωή τους και το μέλλον τους μακριά από αυτά που τους έκαναν να φύγουν από τη χώρα τους. Αρνητικές συνέπειες όλων αυτών αποτελούν η χαλάρωση των δεσμών με την χώρα προέλευσης και το συγγενικό-οικογενειακό περιβάλλον, δυσκολίες προσαρμογής στο νέο περιβάλλον, δυσκολίες των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον και ιδιαίτερα με την γλώσσα. Επιπλέον, η άφιξη των μεταναστών παίρνει

κοινωνικές προεκτάσεις με την εκδήλωση κοινωνικών εντάσεων, ρατσισμού και κοινωνικού αποκλεισμού προς το πρόσωπο τους (Πετρινώτου, 1991, ΝΙΑΑΑ,2004).

1.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τα κράτη υιοθετούν στρατηγικές για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της μετανάστευσης. Οι στρατηγικές αυτές είναι: α) απόρριψης, β) προσαρμογής και γ) αντίστασης, οι οποίες αναλύονται παρακάτω.

Οι στρατηγικές απόρριψης, προσαρμογής και αντίστασης δεν απαιτείται να ακολουθούν μια γραμμική σχέση. Το σύνολο αυτών των στρατηγικών, εκτός από αυτές της απόρριψης έχουν στοιχεία ενσωμάτωσης. Αυτές διαφέρουν, ουσιαστικά, μεταξύ τους στην ιδεολογία.

α) Στρατηγική απόρριψης: εξορία και επαναπατρισμός

β) Στρατηγική προσαρμογής:αφομοίωση, ενσωμάτωση και πολυπολιτισμός

γ) Στρατηγική αντίστασης:αντί-ρατσισμός

α) Οι υποστηρικτές του επαναπατρισμού αρνούνται να αποδεχτούν ότι οι μη ντόπιοι έχουν δικαίωμα μόνιμης παραμονής στην χώρα τους και δικαίωμα διατήρησης των δικών τους παραδόσεων και εθίμων. Εκφράζεται από την ακροδεξιά με ιδεολογία της τη λευκή ανωτερότητα, επιδιώκεται ο διαχωρισμός των φυλών, με παράδειγμα την Νότια Αφρική.

β) Η αφομοίωση είναι η διαδικασία ενσωμάτωσης των ανθρώπων με τρόπο που η κυρίαρχη κουλτούρα ορίζει. Οι σχέσεις είναι αυτές της ιεραρχίας και υποταγής, όπου υπάρχουν νικητές και ηττημένοι. Επιδιώκεται η ελαχιστοποίηση των διαφορών της μειονότητας από την κυρίαρχη ομάδα. Εκφράζεται με την πολιτική του *melting pot*, όπου τα εθνικά χαρακτηριστικά λαμβάνονται ως πολιτισμικό σύνολο, ένα σύνολο χαρακτηριστικών που αναμένεται να εξαφανιστούν από την εθνική ομάδα και να αντικατασταθούν από αυτά της κυρίαρχης. Η μετανάστευση αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα και οι μετανάστες ως «προβληματικοί». Η πολιτική της Κοινωνικής Εργασίας είναι αφομοιωτική, η “*colour-blind*”. Υποστηρίζει ότι είμαστε «όλοι ίδιοι», όποτε πρέπει και να συμπεριφερόμαστε σε όλους το ίδιο. Τα ιδιαίτερα, ατομικά και συλλογικά χαρακτηριστικά των ομάδων γίνονται άορατα. Οι μειονοτικές ομάδες χάνουν τα γλωσσικά, θρησκευτικά, και άλλα πολιτισμικά χαρακτηριστικά ώστε να μην διαφοροποιούνται από την κυρίαρχη ομάδα.

Η ενσωμάτωση αναφέρεται στην γεωγραφική εγγύτητα της κυρίαρχης έναντι της μειονότητας. Θεωρητικά επιτρέπει την πολιτισμική διαφορετικότητα. Αλλά η ανοχή έχει τα όρια της. Η μειονοτική ομάδα πρέπει να ενσωματωθεί με όρους της κυρίαρχης. Καμία πραγματική μετατόπιση δύναμης και προνομίου δεν πραγματοποιείται. Οι μετανάστες

οδηγούνται στο να αισθάνονται επισκέπτες και ότι δεν υποφέρουν. Η Κοινωνική Εργασία εμφανίζεται να αποδέχεται τις διαφορές, επιδερμικά. Δίνει έμφαση στην γνώση των διαφορετικών πολιτισμών και ως αποτέλεσμα αυτού διαφαίνεται μια ευαισθησία. Παρόλα αυτά η αντίληψη του θέματος είναι περιορισμένη. Αντιμετωπίζουν τα άτομα με τρόπο που είναι εμφανή τα σημάδια της προκατάληψης π.χ. ως ξένους που δεν κατάγονται από την χώρα και τους διαχωρίζουν με βάση τα φυσικά και βιολογικά χαρακτηριστικά.

Στην πολυπολιτισμικότητα οι άνθρωποι αρνούνται, φοβούνται ότι θα φέρει "ξένες" έννοιες και ιδέες. Θα παρεκκλίνουν από το έθνος, από την ιστορία τους και θα μετασχηματιστούν σε κάτι που δεν είναι. Τα άτομα διαφορετικής καταγωγής, εθνικότητας, χρώματος που διαμένουν σε μια κοινότητα δεν την καθιστούν απαραίτητα πολυπολιτισμική. Σημαντικό είναι να εκτιμάς την διαφορετικότητα, δεδομένου ότι μπορεί να οδηγήσει σε συνειδητοποίηση με ευαισθησία στις διαφορές, χωρίς απαραίτητα όμως αυτό να μεταφράζεται σε ουσιαστικές δομικές αλλαγές.

Ο πολυπολιτισμός υποστηρίζει ότι όλες οι κουλτούρες έχουν ίση αξία και ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα να ενισχύουν την ιδιαίτερη πολιτισμική τους ταυτότητα. Οι εθνικές μειονότητες συμβάλλουν στη κοινωνική ζωή με την αντιπροσώπευση τους για την προστασία των ιδίων (εργασία, εκπ/ση). Δεν πρέπει να ταυτίζεται με την πολιτισμική αφομοίωση και την κοινωνική ενσωμάτωση. Θέτει ζητήματα ανεκτικότητας απέναντι στα διαφορετικά άτομα, ομάδες, κοινότητες, το δικαίωμα στη διαφορά και η πολιτική της προάγει το μωσαϊκό, όπου ο κάθε πολιτισμός έχει το δικό χώρο.

«Η πολυπολιτισμικότητα είναι ένα σύστημα πεποιθήσεων και συμπεριφορών που αναγνωρίζει και σέβεται την παρουσία των διαφορετικών ομάδων σε μια οργάνωση ή μια κοινωνία, αναγνωρίζει και εκτιμά τις κοινωνικοπολιτιστικές διαφορές τους, ενθαρρύνει και επιτρέπει τη συνεχή συμβολή τους μέσα σε ένα πολιτιστικό πλαίσιο που ενδυναμώνει όλη την κοινωνία»(Soydan στο Κούτρα, 2006).

γ) Ο Αντι-ρατσισμός εστιάζει στην θεσμική θέση των μειονοτικών εθνικών ομάδων και στην ψυχολογική επιρροή, τόσο του καταπιεστή αλλά και όσο του καταπιεζόμενου. Αμφισβητεί την δύναμη, την ισότητα και την κοινωνική αλλαγή σε θεσμικό και ατομικό επίπεδο. Σε αντίθεση με τις στρατηγικές προσαρμογής, ο αντι-ρατσισμός επικεντρώνεται στο ρατσισμό και στον τρόπο που λειτουργεί για να εγκαθιδρυθεί μέσα στο σύστημα. Είναι πράξη Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

Δεν είναι αρκετό για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να δουλεύουν σε μικρό επίπεδο με τα θύματα των διακρίσεων και των προκαταλήψεων. Όπως δεν είναι αρκετό ένας Κοινωνικός Λειτουργός να είναι πολιτισμικά επαρκής, όταν η οργάνωση που εργάζεται, εκπαιδεύεται, είναι προκατειλημμένη ενάντια στη διαφορετικότητα. Οι επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι φυλετικές στάσεις και πιστεύω μορφοποιούνται από κυρίως τρεις πηγές- το σχολείο και την εκπαίδευση, τα ΜΜΕ, και τις

κοινωνικές ομάδες. Η μείωση των προκαταλήψεων μπορεί να πραγματοποιηθεί από την δημιουργία συνθηκών με χαμηλή ενδοομαδική εχθρικότητα.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί οφείλουν να δώσουν πολυπολιτισμικά μαθήματα στην κοινωνία που δίνει έμφαση στη κοινωνική δικαιοσύνη (ισότητα και αντι-ρατσισμός). Για να ανταγωνιστούν το ρατσισμό και να αναδομήσουν μια κοινωνία απαλλαγμένη από προκαταλήψεις πρέπει να κατανοούν τις συνθήκες που θα διευκολύνουν, αυτή την προσπάθεια. Θα πρέπει να μεταβάλλουν τις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις με το να εξασφαλίσουν αλλαγές σε ατομικό, θεσμικό και πολιτισμικό επίπεδο επιδιώκοντας ισότητα μεταξύ των πολιτισμών και των ατόμων. Στόχος όλων των δράσεων θα πρέπει να είναι η ισότητα(Soydan στο Κούτρα, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα από χώρα προέλευσης των μεταναστών έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς τα τελευταία χρόνια τα μεταναστευτικά ρεύματα αυξήθηκαν απότομα και ραγδαία στη χώρα μας. Οι αλλοδαποί που έρχονται στην Ελλάδα μπορούν να διακριθούν σε τέσσερις κατηγορίες:

- Τους υπηκόους χωρών-μελών της Ε.Ε. που εγκαθίστανται και εργάζονται στη χώρα μας καλυπτόμενοι από την κοινοτική νομοθεσία.
- Τους υπηκόους χωρών, μη μελών της Ε.Ε., οι οποίοι μπορούν να εγκατασταθούν και να εργαστούν νόμιμα στην Ελλάδα υπό προϋποθέσεις.
- Τους υπηκόους χωρών, μη μελών της Ε.Ε., οι οποίοι εισέρχονται λαθραία διαμένουν και εργάζονται στη χώρα παράνομα.
- Τους πρόσφυγες, οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα είτε με την ιδιότητα αυτή είτε λαθραία. (Μουσούρου, 1991).

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ελληνική κοινωνία μετασχηματίζεται κάτω από την αποφασιστική επίδραση ενός νέου φαινομένου που καθορίζει σε σημαντικό βαθμό τη δυναμική της. Εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και της Ασίας και της Αφρικής, διασχίζουν τα σύνορα αναζητώντας δουλειά και μια καλύτερη τύχη (Λαμπριανίδης και συν., 2001).

Για να καταλάβει κανείς το πραγματικό μέγεθος της μετανάστευσης προς την Ελλάδα πρέπει να συγκρίνει τα επίσημα στοιχεία που δίνονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος και είναι βασισμένα στις απογραφές του πληθυσμού. Έτσι, το 1981 ο πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδος είναι 9.740.417 εκ των οποίων οι 171.424 ήταν ξένοι υπήκοοι, ενώ τα αντίστοιχα στοιχεία για το έτος 2001, 10.929.178 εκ των οποίων 762.191 ήταν ξένοι υπήκοοι (415.552 άνδρες και 346.639 γυναίκες) (Σταμάτη, 2005).

Ο αριθμός των μεταναστών αντιστοιχεί στο 7,0% του πληθυσμού της χώρας, ενώ η αναλογία στην κατά φύλο εξέταση είναι μεγαλύτερη στους άνδρες έναντι των γυναικών (7,7% έναντι 6,3%). (Σταμάτη, 2005). Η αναλογία των δύο φύλων στις διάφορες εθνικότητες των αλλοδαπών δεν είναι σταθερή. Υπάρχει μια σχετική ισορροπία στην αναλογία των δύο φύλων, όμως για ορισμένες εθνικότητες παρατηρούνται μεγάλες διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι Ασιατικές χώρες (Πακιστάν, Μπαγκλαντές και Ινδία) έχουν εξ' ολοκλήρου σχεδόν ανδρικό πληθυσμό. Το ίδιο ισχύει και για τις Αραβικές χώρες. Η Συρία και η Αίγυπτος έχουν ποσοστά ανδρικού πληθυσμού της τάξης του 80%. Άλλες εθνικότητες έχουν

υψηλή παρουσία γυναικείου πληθυσμού. Η Ουκρανία, οι Φιλιππίνες και η Μολδαβία, έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού της τάξης του 70%. Η Αλβανία και η Ρουμανία έχουν ποσοστό 60% ανδρών μεταναστών. Οι άλλες σημαντικές αριθμητικά εθνικότητες (Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Πολωνία κ.α), έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού που ανέρχεται στο 50-60% του συνολικού πληθυσμού. Τέλος, οι Πακιστανοί που έχουν ποσοστό πληθυσμού 1,4% του συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ελλάδα, δεν έχουν σχεδόν καθόλου γυναικείο πληθυσμό(Baldwin et al., 2004).

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία 57,5% (438.036 άτομα) και ακολουθεί η Βουλγαρία (4,6%). Συνολικά, τα 3/4 των μεταναστών προέρχονται από την Ευρώπη, ένα 14,0% από τις χώρες της Ασίας, από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά το 3,2%, από την Αυστραλία το 1,2%, την Αφρική το 1,0% και το υπόλοιπο 6,2% από τις υπόλοιπες χώρες,(βλ. Παράρτημα -Διάγραμμα 1)(Σταμάτη, 2005).

Γύρω στο 80% των μεταναστών βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία (15-64), ποσοστό που έρχεται σε αντίθεση με το 68% του Ελληνικού πληθυσμού. Η ειδοποιός διαφορά με τον Ελληνικό πληθυσμό είναι η έντονη παρουσία των ηλικιωμένων. Επιπλέον, ο αλλοδαπός πληθυσμός παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών σε σχέση με τον ελληνικό (17% για τους αλλοδαπούς και 15% για τους Έλληνες)(Baldwin et al., 2004). Η πλειοψηφία των μεταναστών είναι έγγαμοι, σε ποσοστό 63% για τις γυναίκες και 51% για τους άνδρες(Γετίμης Π., Πετρινώτη Ξ. 2003 στο Κούτρα 2005).

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών που διαμένουν στην Ελλάδα, είναι κατά 31,1% αναβάλφητοι και απόφοιτοι Α΄βάθμιας εκπαίδευσης, το 18,1% απόφοιτοι Γυμνασίου, το 28% απόφοιτοι Β΄βάθμιας, το 2,3% απόφοιτοι Γ΄βάθμιας και το 0,6% Μεταπτυχιακής εκπαίδευσης. Οι γυναίκες, έχουν προβάδισμα στην Β΄βαθμια και Γ΄βαθμια εκπαίδευση. Ποιοτική ανάλυση των επιπέδων εκπαίδευσης αποκαλύπτει ότι οι Αλβανοί πολίτες, έχουν τα χειρότερα επίπεδα, ενώ, οι πολίτες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης τα υψηλότερα(Kassimis Ch. et al. 2004, στο Κούτρα 2005).

Από τους λόγους εγκατάστασης, όπως αυτοί δηλώθηκαν από τους μετανάστες, πάνω από το ήμισυ δήλωσε ότι ήρθε στην Ελλάδα για εργασία (54,2%), ενώ ένα σημαντικό μέρος το οποίο ξεπερνά το 1/5 αυτών δήλωσε άλλο λόγο. Την επανένωση οικογένειας ως λόγο εγκατάστασης, δήλωσε το 13%, για επαναπατρισμό ή παλιννόστηση περίπου το 7%, την αναζήτηση ασύλου ή ως πρόσφυγες 1,3% και 0,3% αντίστοιχα, ενώ για σπουδές έχει εισέλθει το 2,7% των μεταναστών(Σταμάτη,2005).

Περί τους 391.700 μετανάστες απασχολούνται ενώ οι άνεργοι πλησιάζουν τις 40.000. Το ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι μικρότερο από το μέσο όρο της χώρας (9,2% έναντι 11,0%). Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών μεταναστών είναι μικρότερο, ενώ των γυναικών μεγαλύτερο, από το μέσο ποσοστό ανεργίας των μεταναστών. (8,0% και 11,9% αντίστοιχα) (Σταμάτη,2005).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο αριθμός των μεταναστών που απασχολούνται πλησιάζει τις 392.000, εκ των οποίων, οι 271.000 είναι άνδρες και 121.000 γυναίκες. Η εν λόγω απασχόληση αντιστοιχεί στο 9,5% της συνολικής απασχόλησης της χώρας μας, ενώ κατά φύλο αντιστοιχεί στο 10,4% για τους άνδρες και στο 8,0% για τις γυναίκες. Το 90% των αλλοδαπών βρίσκεται κυρίως στην μισθωτή απασχόληση, το 6,5%, δηλώνει ότι αυτοπαπαχολείται, ποσοστό 2,8% αυτών είναι εργοδότες και το 1,7% ανήκει στα συμβοηθούσα και μη αμειβόμενα μέλη (Σταμάτη, 2005).

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών εργάζεται σε χειρωνακτικά επαγγέλματα, ειδικότερα στην οικοδομή και σε άλλα δομικά έργα, μεγάλο ποσοστό εργάζεται ως τεχνίτες, χειριστές μηχανημάτων, ως μισθωτοί ειδικευόμενοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι κ.α (Σταμάτη, 2005). Η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστριών γυναικών, πάνω από το ήμισυ, συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα παροχής προσωπικών υπηρεσιών και καθαρισμού, απασχολείται σε ανειδίκευτη χειρωνακτική εργασία, ενώ σημαντική είναι και η παρουσία τους στην πώληση. Πολύ χαμηλά ποσοστά παρατηρούνται στην απασχόληση των μεταναστών σε επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα, παρότι διαπιστώνεται ότι το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά τους προσόντα (Σταμάτη, 2005).

Δεδομένης της απουσίας επίσημων δεδομένων σε αυτό το σημείο- ακόμα και αυτών των καταχωρημένων μεταναστών - μια ερώτηση στην απογραφή ζητάει από τους δηλωμένους αλλοδαπούς εργάτες τον καιρό παραμονής τους στην Ελλάδα, δίνοντας τους τρεις επιλογές: λιγότερο από χρόνο, 1-5 χρόνια και περισσότερο από 5 χρόνια.

Περίπου οι μισοί Αλβανοί άντρες, δήλωσαν ότι είναι στην Ελλάδα περισσότερα από 5 χρόνια, και ανάλογα, περίπου, το 40% των Αλβανίδων. Οι μετανάστες από τις Φιλιππίνες, και μέχρι ενός σημείου από την Αίγυπτο και την Πολωνία, φαίνεται σε μεγάλο ποσοστό να παραμένουν στην Ελλάδα για περισσότερο από 5 χρόνια. Πρόσφατοι μετανάστες από τα Βαλκάνια και την Ευρώπη, απάντησαν κυρίως 1- 5 χρόνια, όπως δήλωσαν και αυτοί από το Πακιστάν, την Ινδία και το Μπαγκλαντές. Μόνο οι Μολδαβοί και οι Ουκρανοί δεν αποτελούν μόνιμους κατοίκους για περισσότερα από 5 χρόνια.

Τα αποτελέσματα αυτά είναι σύμφωνα με τα γνωστά μεταναστευτικά μοντέλα των εθνικών ομάδων και των πρώτων παρατηρήσεων της παρουσίας τους στην Ελλάδα. Τα δεδομένα, επομένως, εμφανίζονται να είναι αρκετά αξιόπιστα. Αν οι περισσότεροι από αυτούς τους μετανάστες έχουν παραμείνει στην Ελλάδα από το 2001, τότε το επακόλουθο είναι ότι περίπου ο μισός πληθυσμός μεταναστών της Ελλάδας, υπερβαίνει σε διάρκεια παραμονής τα 8 χρόνια, και μάλλον το 80% βρίσκεται στη χώρα για τουλάχιστον 5 χρόνια (Baldwin et al., 2004).

2.1 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Μέχρι το 1989, το μεταναστευτικό κύμα προς την Ελλάδα δεν ήταν ιδιαίτερα έντονο, καθώς ο αριθμός των μεταναστών δεν ξεπερνούσε τους 50.000. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, όμως, παρατηρείται μετατροπή των κρατών της Νότιας Ευρώπης σε χώρες υποδοχής. Παράλληλα, ο εκδημοκρατισμός σε τρεις χώρες της Νότιας Ευρώπης (Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία), που συνέπεσε γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1970, οδήγησε στην εξομάλυνση της πολιτικής τους ζωής. Στην συνέχεια, η άνοδος προοδευτικών δυνάμεων στην εξουσία άνοιξε το δρόμο για την εγκαθίδρυση του Κράτους Πρόνοιας και για τη θεσμική κατοχύρωση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων (Λαμπριανίδης και συν., 2001). Η ένταξη των χωρών αυτών σε οικονομικούς και διεθνείς οργανισμούς και κυρίως στην Ε.Ε, συνέβαλε αποφασιστικά σε αυτό τον οικονομικό και κοινωνικό μετασχηματισμό, σηματοδοτώντας την αύξηση του βιοτικού επιπέδου των πληθυσμών τους.

Επιπλέον, η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση των νοτιοευρωπαϊκών χωρών σε συνδυασμό με τον ανοιχτό χαρακτήρα των οικονομιών τους, που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό, το εμπόριο και τη ναυτιλία, τις αναγκάζει να διευκολύνουν την είσοδο επισκεπτών από διάφορα μέρη του κόσμου. Έτσι, πολλοί μετανάστες πέρασαν τα σύνορα νόμιμα, ως τουρίστες ή επισκέπτες, και στη συνέχεια βρήκαν εργασία και παρέτειναν την παραμονή τους παράνομα (Ναζάκης και συν., 2001).

Η μαζική μετανάστευση προς την Ελλάδα, εντοπίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Αμιτζής και συν., 2001). Κάποιοι παράγοντες που συνέβαλαν αποφασιστικά στην εξέλιξη αυτή είναι:

- Ο πρώτος παράγοντας συνδέεται με την ανάπτυξη της παραοικονομίας, καθώς και με την ιδιαίτερη αύξηση του τριτογενούς τομέα, που στηρίχτηκε σε μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Οι καταστάσεις αυτές δημιούργησαν μια πληθώρα ευκαιριών για τους μετανάστες, καθώς οι μικρές επιχειρήσεις προσπαθούσαν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά στην τοπική αγορά μειώνοντας το κόστος εργασίας τους. Έτσι, ενισχύθηκε η ζήτηση για ανειδίκευτο και χαμηλά αμειβόμενο ανθρώπινο δυναμικό σε θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας που δεν καλύπτονταν από Έλληνες εργαζόμενους. Από τη άλλη πλευρά, η εποχιακή φύση συγκεκριμένων κλάδων απασχόλησης (γεωργία, τουρισμός, αλιεία, κατασκευές) και η ανάπτυξη θέσεων εργασίας στους τομείς κοινωνικής προστασίας και φροντίδας, ενίσχυσαν την ανάγκη υιοθέτησης ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Έτσι, σταδιακά, δημιουργήθηκε ένα ρεύμα ζήτησης παράνομου εργατικού δυναμικού, μια διαδικασία αναζήτησης φτηνής εργασίας ως αναπτυξιακής στρατηγικής μιας μερίδας του ελληνικού κεφαλαίου. Η χώρα παίζει στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων έναν σημαντικό οικονομικό ρόλο.

- Ο δεύτερος παράγοντας συνδέεται με τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας και τη μορφολογία του εδάφους της. Η Ελληνική επικράτεια εκτείνεται σε μία γεωγραφική περιφέρεια με αυξημένη πολιτική και στρατηγική σημασία. Η μεγάλη έκταση των ακτών της (33.000χιλ.) και η έκταση των περιφερειακών συνόρων της (1.170 χιλ.) κάνουν αδύνατη τη φύλαξη των συνόρων της. Έτσι, τα σύνορά της είναι ανοικτά για την παράνομη είσοδο μεταναστών με διάφορους τρόπους (Αμιτζής και συν., 2001).
- Ο τρίτος παράγοντας σχετίζεται με την πολιτικοοικονομική αβεβαιότητα που επικρατεί στο ευρύτερο βαλκανικό περιβάλλον. Ο πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία, η πολιτική αστάθεια στην Αλβανία και γενικότερα στα Βαλκάνια, οδήγησαν μεγαλύτερο αριθμό ατόμων να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα, για την αναζήτηση ενός καλύτερου μέλλοντος, σε μια περίοδο, μάλιστα, όπου η Ελλάδα ήταν από τις λιγότερο οικονομικά αναπτυγμένες χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση(Λαμπριανίδης και συν., 2001).
- Ο τέταρτος παράγοντας συνδέεται με το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι το « ευρωπαϊκό αποκούμπι» της περιοχής και αντιμετωπίζεται ως ενδιάμεσος σταθμός προς την πλουσιότερη Κεντρική Ευρώπη και Αμερική(Ναζάκης και συν., 2001).
- Ο πέμπτος ερμηνευτικός παράγοντας εντοπίζεται στην αδυναμία της δημόσιας διοίκησης να εφαρμόσει ένα αυστηρό καθεστώς απομάκρυνσης των εισερχομένων που παραμένουν και μετά τη λήξη της άδειας εισόδου (Αμιτζής και συν., 2001).
- Ο έκτος, βασικός προσδιοριστικός, παράγοντας είναι το κλείσιμο των συνόρων των παραδοσιακών χωρών υποδοχής μεταναστών(Γερμανία, Αγγλία κ.λ.π) που μετατρέπει την Ελλάδα από « Ευρωπαϊκό Νότο» σε «Βορρά» για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Αφρικής και της Ασίας (Ναζάκης και συν., 2001).
- Ο έβδομος παράγοντας προσέγγισης του μεταναστευτικού φαινομένου συνδέεται με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών που επιτρέπει τη διάδοση των πληροφοριών για τα πλεονεκτήματα απασχόλησης στην Ελλάδα(για παράδειγμα οι αμοιβές στην Ελλάδα είναι 3- 6 φορές υψηλότερες από τα αντίστοιχα ποσοστά στις χώρες προέλευσης των περισσότερων μεταναστών). Η εξάπλωση των σχετικών πληροφοριών μέσω προσωπικών δικτύων αυξάνει τις θετικές προοπτικές από την παραμονή στην Ελληνική επικράτεια(Αμιτζής και συν., 2001).
- Επιπλέον, η αύξηση του εκπαιδευτικού επιπέδου των Ελλήνων, οδήγησε τους εργαζόμενους στην αναζήτηση περισσότερο « αξιοπρεπών» θέσεων εργασίας. Έτσι, έγινε σταδιακά αναγκαίο το ξένο εργατικό δυναμικό , κυρίως για την εργασία που απαιτούσε η αναδιάρθρωση των παραγωγικών δομών και που οι ντόπιοι αρνούσαν να κάνουν(Λαμπριανίδης και συν.,2001).

Πολλές χώρες υποδοχής έχουν σημαντικά οφέλη από τους μετανάστες κυρίως στον τομέα της οικονομίας. Μία από αυτές τις χώρες είναι η Ελλάδα, η οποία έχει επωφεληθεί από την εισροή των μεταναστών. Απ' ότι φαίνεται η ελληνική οικονομία έχει απορροφήσει το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα, ενώ οι μετανάστες καλύπτουν εργασίες που συνήθως αποφεύγουν οι Έλληνες εργαζόμενοι (όπως επικίνδυνες ή ανθυγιεινές, απασχόληση στη γεωργία ή στην κτηνοτροφία, εργασίες με αρκετά ευέλικτο ωράριο, ή που απαιτούν υψηλό βαθμό κινητικότητας του εργαζομένου). Αυτές οι εργασίες είναι οπωσδήποτε κατώτερες, ανειδίκευτες ή ημειδίκευμένες, παρουσιάζουν μεγάλη ανακύκλωση προσωπικού και είναι κακοπληρωμένες. (Πετρινιώτου, 1993)

Οι αλλοδαπές εργαζόμενες γυναίκες καλύπτουν σε πολλές περιπτώσεις τις ανάγκες της ελληνικής οικογένειας για υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας που πριν κάλυπταν τα ίδια τα μέλη της οικογένειας και γενικότερα τα άτυπα δίκτυα φροντίδας. Επίσης, η φτηνή οικιακή βοήθεια που προσφέρουν καθιστά δυνατή την είσοδο ή παραμονή της Ελληνίδας γυναίκας στην αγορά εργασίας.

2.2 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η σχεδόν ξαφνική μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής μεταναστών φαίνεται πως βρήκε απροετοίμαστους Κράτος και Πολίτες. Η μαζική είσοδος οικονομικών μεταναστών στις αρχές της δεκαετίας του 1990 χτύπησε σαν « κεραυνός εν αιθρία» την ελληνική κοινωνία, που ως τότε ατάρεσκα θεωρούσε τον εαυτό της μοναδικό και ενιαίο και τον πληθυσμό της στην πλειοψηφία του ομογενή και όπου πάντοτε αποτελούσε θέμα ταμπού κάθε δημόσια συζήτηση περί μειονοτήτων (Λαμπριανίδης και συν., 2001). Το στερεότυπο της «παραδοσιακής ελληνικής φιλοξενίας» έπρεπε να τοποθετηθεί σε διαφορετική βάση, καθώς η νέα απρόσμενη κατάσταση δημιουργούσε τις προϋποθέσεις ανάπτυξης ξενοφοβικής συμπεριφοράς. Το ως τότε πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής ήταν καθορισμένο στη βάση παρελθουσών αναγκών που είχαν από καιρό αλλάξει και που οι νέες συνθήκες πιεστικά επέβαλαν τον αναπροσδιορισμό του (Λαμπριανίδης και συν., 2001).

Πριν το 1989, μπορούμε να πούμε ότι η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα, απουσίαζε. Μετά το 1989, η πολιτική εκφράστηκε με την ψήφιση νέου αυστηρού νόμου όχι για την μετανάστευση αλλά για τους ξένους στην Ελλάδα, ενώ το 1998 άρχισε η εφαρμογή του πρώτου προγράμματος νομιμοποίησης μεταναστών. Η επιλογή αυτής της πολιτικής, με το ρόλο και την ανάμειξη της αστυνομίας ως σχεδόν αποκλειστικού μηχανισμού του κράτους στη «δημόσια» επικοινωνία με τους μετανάστες, διαμόρφωσε τις συνθήκες, κάτω από τις οποίες η μετανάστευση συνδέθηκε με την εγκληματικότητα (Μαρβάκης και συν., 2001).

Το αρχικό θεσμικό πλαίσιο ρύθμισης της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης εντοπίζεται στις διατάξεις του Ν. 4310/1929. Από τις αρχές, όμως, της δεκαετίας του 1980 έγινε κατανοητό ότι η εφαρμογή του συγκεκριμένου νομοθετήματος, αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις ραγδαίες μεταβαλλόμενες συνθήκες στο πεδίο της μετανάστευσης. Παράλληλα, δημιουργούνταν νέες υποχρεώσεις για την κάλυψη των μεταναστών εξαιτίας της εφαρμογής μηχανισμών Διεθνών Οργανισμών, που είχαν επικυρωθεί από την Ελληνική πολιτεία(Αμιτζής και συν., 2001).

Η ανάδειξη νομικών προβλημάτων και η επιδείνωση της κοινωνικοπολιτικής συγκυρίας οδήγησαν τελικά στην υιοθέτηση ενός νέου θεσμικού πλαισίου, το οποίο τυποποιήθηκε με την ψήφιση του Ν.1975/91. Βασική επιδίωξη του νομοθέτη ήταν από τη μία πλευρά να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης και από την άλλη να προσαρμόσει τις εθνικές πολιτικές με τη μεταναστευτική πολιτική των κρατών – μελών της Δυτικής Ευρώπης(Αμιτζής και συν., 2001).

Ο νόμος 1975 του 1991 καθορίζει την είσοδο και παραμονή των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Τα βασικά ζητήματα που ρυθμίζει είναι οι συννοριακοί έλεγχοι, οι συνθήκες εισόδου, παραμονής, εργασίας και εξόδου των αλλοδαπών, οι διαδικασίες απέλασης, καθώς και τα κριτήρια εξέτασης αιτήσεων ασύλου. Τη βασική ευθύνη, σύμφωνα με το νόμο, φέρει το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, αλλά προβλέπεται συνεργασία μεταξύ αυτού και των Υπουργείων Εσωτερικών, Εξωτερικών και Δικαιοσύνης, καθώς και διαφόρων δημόσιων οργανισμών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης(Λαμπριανίδης και συν., 2001). Μία από τις αδυναμίες του συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου ήταν ότι δεν είχαν προβλεφθεί μέτρα για την ένταξη των μεταναστών.

Φθάνουμε έτσι στα μέσα του 1997, όπου η κυβέρνηση αρχίζει να σκέφτεται σοβαρά τη διεξαγωγή ενός προγράμματος εκτεταμένης νομιμοποίησης των μεταναστών, καταλήγοντας σε δύο Προεδρικά Διατάγματα (Π.Δ. 358/97 και Π.Δ. 359/97), προκειμένου να ρυθμίσουν ζητήματα που αφορούν την καταγραφή όλων των παράνομων μεταναστών και τη διαδικασία νομιμοποίησής τους. Το πρόγραμμα αποτελείται από δύο φάσεις – στάδια, καθένα από τα οποία ρυθμίζεται από το αντίστοιχο Προεδρικό Διάταγμα. Η πρώτη φάση αφορά τη διαδικασία απόκτησης της « Προσωρινής Κάρτας Παραμονής(Λευκή Κάρτα) και η δεύτερη τη διαδικασία απόκτησης της « Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας» (Πράσινη Κάρτα) (Αμιτζής και συν., 2001).

Οι κάτοχοι της λευκής κάρτας, αποκτούν το δικαίωμα παραμονής στη χώρα για μικρό χρονικό διάστημα και είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν εκ νέου αίτηση για τη απόκτηση της πράσινης. Οι απαιτήσεις για ιατρικές εξετάσεις, πιστοποιητικά ποινικών μητρώων, ήταν υπερβολικές και δημιούργησαν μεγάλες καθυστερήσεις. Παράλληλα, ζητείται από τους μετανάστες, η προσκόμιση ενσήμων. Όσοι από αυτούς εργαζόταν χωρίς ασφάλεια, αναγκάστηκαν να αγοράσουν, ακόμη και μόνοι τους τα ένσημα για να μπορέσουν να

υποβάλουν τα χαρτιά τους για την απόκτηση της πράσινης κάρτας.. Τελικά, 373.000 άτομα απέκτησαν τη λευκή κάρτα και 225.000, τη πράσινη (Ναζάκης και συν., 2001).

Η μέχρι τώρα εμπειρία, ανέδειξε τη απροθυμία του κρατικού μηχανισμού να συνδράμει στη διαδικασία νομιμοποίησης. Ο αριθμός των πράσινων καρτών που έχουν εκδοθεί είναι περιορισμένες, ενώ, η ενημέρωση στους αλλοδαπούς είναι περιορισμένη και συγκεχυμένη. Τελικά, διαφαίνεται ότι η Ελλάδα δεν έχει αποφασίσει τι θέλει να κάνει τους μετανάστες, δεν έχει μια συγκεκριμένη πολιτική στήριξης των μεταναστών. Οφείλει ο μετανάστης να πληρώνει ασφαλιστικές εισφορές για σύνταξη, από τη στιγμή που δεν είναι ξεκάθαρο, αν θα πάρει ή αν συνταξιοδοτηθεί στη Ελλάδα ή αν θα δικαιούται να μεταβιβάσει το δικαίωμα, στη χώρα του. Το αποτέλεσμα όλων αυτών, είναι να αισθάνονται απομονωμένοι, ευάλωτοι στη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη εργασιακή εκμετάλλευση και την ανεργία (Ναζάκης και συν., 2001).

Ο Ν.2910/2001, ήρθε να αποδεσμεύσει τον μετανάστη από το δεσμό του ενός συγκεκριμένου εργοδότη. Δημιουργούνται προϋποθέσεις για ευκολότερη απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας. Κατοχύρωσε δικαιώματα και ένταξη στη ελληνική κοινωνία, καθώς τους διασφάλισε πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά τους, στη δικαιοσύνη, την κοινωνική ασφάλιση (Κονιόρδος και συν.2003 στο Κούτρα 2005). Παρόλα αυτά, το τελικό σχέδιο του νόμου, δεν είχε ένα πραγματικό μηχανισμό στρατολόγησης της αγοράς, έκανε μεταφορά του μηχανισμού, ενός χρόνου διαμονής, δικαιοδοσία των τοπικών αρχών. Αυτό, δημιούργησε επιπλέον χάος από τις προηγούμενες διαδικασίες, βρήκε εντελώς απροετοίμαστες τις τοπικές αρχές, που το μόνο έγγραφο για να βασιστούν ήταν μια ανακοίνωση του Υπουργείου, που ενημέρωνε ότι 351.000 μετανάστες έκαναν αίτηση για άδεια παραμονής και εργασίας. Τον Νοέμβριο, του 2003, η Βουλή ενέκρινε έξι τροποποιήσεις στο μεταναστευτικό νόμο και οι πιο σημαντικές ήταν οι παρακάτω :

- Οι μετανάστες, που ανανεώνουν την ετήσια άδεια παραμονής για πάνω από μια φορά δικαιούνται άδεια για επιπλέον δυο έτη.
- Η κατάσταση εργασίας τους μπορεί να αλλάξει.
- Η άδεια χορήγησης άδειας παραμονής δίδεται από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.
- Αιτήσεις που δεν καταθέτονται λόγω υπαιτιότητας του κράτους γίνονται αποδεκτές μετά τη λήξη της προθεσμίας (Baldwin-Edwards 2004 στο Κούτρα 2005).

Από την εφαρμογή του Ν.2910/01 και την αποκτηθείσα εμπειρία σε θέματα εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα, διαπιστώθηκε η ανάγκη για την αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου, με βασικούς άξονες την απλούστευση των διαδικασιών και την ταχύρυθμη έκδοση των αδειών διαμονής, την ορθολογική οργάνωση και

διασύνδεση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας, σύμφωνα με τις επιταγές του κοινοτικού κεκτημένου.

Με τον νέο Ν.3386/2005, ο οποίος ισχύει από 1.1.2006, θεσπίζεται ένα σύστημα διαχείρισης, μη γραφειοκρατικό, επωφελές για την εθνική μας οικονομία και ασφαλές για τα δικαιώματα των οικονομικών μεταναστών στη χώρα μας και εισάγει μια σειρά από καινοτομίες, σε σχέση με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο οι σπουδαιότερες των οποίων είναι οι εξής :

- Δημιουργία Διυπουργικού Οργάνου για τον συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής.
- Ενοποίηση της άδειας διαμονής και εργασίας σε μία πράξη, η οποία εκδίδεται από το Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.
- Απλούστευση της διαδικασίας υποβολής της αίτησης για την χορήγηση άδειας διαμονής, για το συγκεκριμένο σκοπό που εισέρχεται ο αλλοδαπός στη χώρα.
- Δημιουργία δομής στο Δήμο για την παροχή πληροφόρησης στον αλλοδαπό προς αποφυγή ταλαιπωρίας τόσο των ιδίων, όσο και των Υπηρεσιών.
- Εξορθολογισμός του συστήματος μετακλήσεων αλλοδαπών για εργασία στην Ελλάδα, με την ενδυνάμωση και ουσιαστική ενεργοποίηση των Περιφερειακών Επιτροπών Μετανάστευσης, που θα καθορίζουν τις ανάγκες του εργατικού δυναμικού σε επίπεδο Περιφέρειας και αναλυτικά για κάθε νομό της Χώρας, σε συνάρτηση με την προσφορά και ζήτηση της εργασίας ανά κατηγορίες ειδικοτήτων και πάντοτε, βεβαίως, σε συνάρτηση με το υπάρχον αντίστοιχο ημεδαπό και αλλοδαπό εργατικό δυναμικό.
- Εξορθολογισμός των χορηγούμενων τύπων αδειών διαμονής και μείωση των αντίστοιχων κατηγοριών. Πλήρης οριοθέτηση των περιπτώσεων στις οποίες χορηγείται άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, ώστε να αποφευχθεί η κατάχρηση.
- Πρόβλεψη βασικών αρχών για την απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα και καθορισμός κριτηρίων για την χορήγησή του.
- Πρόβλεψη βασικών αρχών για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία, με την συνδρομή συγκεκριμένων κριτηρίων και εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης για το σκοπό αυτό.
- Καθιέρωση σαφών προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης.
- Διευκόλυνση της άσκησης ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και πραγματοποίησης μεγάλων επενδύσεων, από πλευράς χορήγησης άδειας διαμονής.

- Εντατικοποίηση των ελέγχων, προς την κατεύθυνση του περιορισμού της εισόδου και διαμονής παράνομων αλλοδαπών στη Χώρα.
- Εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ισχύον ευρωπαϊκό δίκαιο(Δ/νση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Οι συνθήκες των τελευταίων χρόνων, έχουν συμβάλει σε σημαντικό βαθμό, στην αύξηση των μεταναστευτικών ρευμάτων, με αποτέλεσμα την είσοδο μεγάλου αριθμού μεταναστών προς την Ευρώπη. Αυτό, έχει ενισχύσει την πολυπολιτισμική διάσταση, κυρίως των χωρών, οι οποίες είχαν συγκριτικά ένα ομοιογενή πολιτισμικά πληθυσμό. Η πολυπολιτισμική εικόνα που έχουν παρουσιάσει τα τελευταία χρόνια οι χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει ανοίξει ένα πολύ σημαντικό πεδίο δράσης της Κοινωνικής Εργασίας.

Η Dominelli υποστηρίζει, ότι η Κοινωνική Εργασία στην Ευρώπη λειτουργεί αποτελεσματικά, στο πλαίσιο των εθνικών ταυτοτήτων και του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης παρουσιάζουν μια πολιτισμική ποικιλομορφία και σε αυτό έχει συμβάλει και η μεταναστευτική διαδικασία. Έτσι γίνεται αισθητή η ανάγκη ανταπόκρισης της Κοινωνικής Εργασίας, σε μια μεταβαλλόμενη κατάσταση και στο πρόβλημα των μειονοτήτων. (Williams et al, 1999)

Από όλες τις κοινωνικές επιστήμες, η ιστορία και η κληρονομιά της Κοινωνικής Πρόνοιας και της Κοινωνικής Εργασίας, έχουν τις ρίζες τους στις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης, στη βοήθεια καταπιεσμένων και περιθωριοποιημένων ατόμων ή ομάδων, στη προσφορά στην κοινωνία και στην υπεράσπιση της αξιοπρέπειας και της αξίας όλων των ανθρώπων ανεξαιρέτως (Derald, 2006).

Σύμφωνα με την Kendall, η Κοινωνική Εργασία ορίζεται ως μια ευδιάκριτη επαγγελματική δραστηριότητα, η οποία εκτιμά τη φύση και την ανάγκη του προβλήματος, υπολογίζει την ικανότητα του ατόμου να χειριστεί το πρόβλημα, ενθαρρύνει κάθε εσωτερική δύναμη του προσώπου για τη λύση του, και χρησιμοποιεί όλους τους εξωτερικούς πόρους του περιβάλλοντος και της κοινότητας που είναι σημαντικοί σε αυτήν την προσπάθεια επίλυσης προβλήματος. (Williams et al, 1999)

Σύμφωνα με τον National Association of Social Workers (NASW) και τον κώδικα δεοντολογίας, θεωρείται αντιδεοντολογικό να δουλεύει κάποιος χωρίς γνώσεις, ειδίκευση, και ικανότητες που απαιτούνται για την παροχή υπηρεσιών σε ένα αυξανόμενο πολιτισμικά ποικιλόμορφο πληθυσμό. (Derald, 2006).

Ένας ορισμός που συνδέει τη παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και τους ρόλους του επαγγελματία Κοινωνικού Λειτουργού στην άσκηση της πολυπολιτισμικής Κοινωνικής

Εργασίας είναι ο ακόλουθος: «η πολυπολιτισμική κοινωνική εργασία μπορεί να καθοριστεί σαν ένας βοηθητικός ρόλος και μια διαδικασία , που χρησιμοποιεί μορφές και καθορίζει στόχους, σύμφωνα με τις εμπειρίες της ζωής και τις πολιτισμικές αξίες των πελατών. Ακόμη, αναγνωρίζει τις ταυτότητες των πελατών για να συμπεριλάβει τα άτομα, τις ομάδες και τις διεθνείς διαστάσεις , συνηγορεί υπέρ της χρήσης διεθνών και πολιτισμικών στρατηγικών και ρόλων στη θεραπευτική διαδικασία, ισορροπεί τη σημασία του ατομικισμού και του κολεκτιβισμού στην αξιολόγηση, τη διάγνωση , τη θεραπεία και την επίλυση προβλημάτων του πελάτη και του συστήματος του» (Derald, 2006).

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως ρατσισμό, διακρίσεις, προκατάληψη, άγχος, βασανιστήρια, εκμετάλλευση, άσχημη μεταχείριση, και σε κάποιες περιπτώσεις, ιδιαίτερα στην κατηγορία των παράνομων μεταναστών, δεν έχουν πρόσβαση στο υγειονομικό σύστημα της χώρας, δικαίωμα νομικής προστασίας και δυνατότητα πρόσβασης στα κρατικά προγράμματα. Οι μετανάστες, όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα, καταφεύγουν στα άτυπα κοινωνικά δίκτυα στήριξης που τα αποτελούν μέλη της οικογένειας τους ή φίλοι από τη χώρα καταγωγής, αποφεύγοντας να κάνουν χρήση των κρατικών υπηρεσιών(NIAAA, 2004).

Οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι βασικά οργανωμένες για τις ανάγκες του κυρίαρχου πληθυσμού σε ένα παγκόσμιο πρότυπο. Η κατάσταση οξύνεται, όταν λείπουν προοπτικές των επαγγελματιών που εργάζονται με μειονότητες και όταν το προσωπικό των υπηρεσιών στερείται πολυπολιτισμικής κατάρτισης και κατανόησης(Williams et al, 1999).

3.1 ΑΞΙΕΣ – ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται με πολιτισμικά διαφέροντες πληθυσμούς, θα πρέπει να καταρτίζονται από τις παρακάτω αξίες και πρακτικές εργασίας.

- Θα πρέπει να κατανοούν τον πολιτισμό των πελατών και την επίδρασή του στην ανθρώπινη συμπεριφορά και στην κοινωνία, αναγνωρίζοντας τις δυνάμεις που υπάρχουν σε όλες τις κουλτούρες.
- Θα πρέπει να έχουν γνώση της κουλτούρας των πελατών τους για να είναι ικανοί να παρέχουν αποτελεσματικές υπηρεσίες με ευαισθησία στα άτομα και στις πολιτισμικές διαφορές αυτών.
- Θα πρέπει να λαμβάνει εκπαίδευση και να επιδιώκει να κατανοεί τη φύση της κοινωνικής ποικιλομορφίας και της καταπίεσης, με σεβασμό στο φύλο, την εθνικότητα, την εθνική καταγωγή, το χρώμα, τις σεξουαλικές επιλογές, την ηλικία, το

οικογενειακό επίπεδο, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τη θρησκεία και την ψυχική ή σωματική ανικανότητα.(Derald, 2006)

Οι παρεμβάσεις της Κοινωνικής Εργασίας, απαιτούν ορισμένες βασικές γνώσεις των αρχών της πολυπολιτισμικότητας και μια πολιτική ανοιχτή προς τις ετερότητες.(Ζαϊμάκης,2002). Ο Κοινωνικός Λειτουργός, θα πρέπει να έχει γνώσεις των θεωριών και των εφαρμογών της γενικής κοινωνικής εργασίας και να διαθέτει γνώσεις, σχετικά με την κουλτούρα, την ιστορία και τη σύγχρονη πραγματικότητα της κοινότητας και των πολιτισμικών ομάδων με τις οποίες εργάζεται. Απαιτείται, από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς ,να έχουν επαρκής γνώσεις των αξιών της κοινωνικής εργασίας, ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με την κοινωνική δικαιοσύνη, το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, την υπεράσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αποδοχή της ετερότητας.(Derald, 2006, NIAAA, 2004, Ζαϊμάκης,2002).

Σήμερα, οι μετανάστες έρχονται αντιμέτωποι με διάφορα θέματα, που έχουν να κάνουν με τη κοινωνική δικαιοσύνη, την εντιμότητα, την εκμετάλλευση, το άγχος, την επικοινωνία, τη ψυχική υγεία, τις κοινωνικές διακρίσεις, τα προβλήματα που σχετίζονται με το αλκοόλ κ.α. Η Κοινωνική Εργασία, ως επιστήμη, συνεχίζει την παράδοση της, προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τα προβλήματα των μεταναστών. Μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη βοήθεια των μεταναστών που αντιμετωπίζουν προβλήματα με το αλκοόλ. Αυτός ο ρόλος περιλαμβάνει, συν τοις άλλοις την βοήθεια των επαγγελματιών στην μείωση της κατανάλωσης αλκοόλ από τους μετανάστες, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες πρακτικές και στη μείωση του άγχους του επιπολιτισμού των μεταναστών που προκύπτει από την κοινωνική τους ένταξη στη χώρα υποδοχής, ψάχνοντας υγιείς τρόπους αντιμετώπισης του. (NIAAA,2004)

Συγκεκριμένες και ειδικές ικανότητες απαιτούνται από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, οι οποίοι ασχολούνται με τους μετανάστες που αντιμετωπίζουν προβλήματα με το αλκοόλ. Ήδη αναγνωρίζουν τις ανάγκες πολιτισμικής συνείδησης και της πολιτισμικής ευαισθησίας, αλλά αυτά δεν είναι αρκετά.. Η κατανόηση του υποβάθρου των μεταναστών είναι σημαντική, για την εργασία τους με τις ομάδες των μεταναστών. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε, ότι υπάρχουν υποσύνολα σε συγκεκριμένες ομάδες μεταναστών και παρουσιάζουν διαφορές ως προς την κατανάλωση αλκοόλ(NIAAA, 2004).

3.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΑΝ ΛΥΣΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ Ή ΣΑΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Η μετανάστευση κάτω από ορισμένες συνθήκες επιλύει προβλήματα, όπως και δημιουργεί προβλήματα κάτω από κάποιες άλλες. Αυτός ο διττός χαρακτήρας της μετανάστευσης μπορεί να θεωρείται αυτονόητος, αλλά σπάνια εκφράζεται. Η άποψη για την επίλυση προβλημάτων είναι μια σημαντική πηγή για την Κοινωνική Εργασία που από την φύση της στοχεύει στην επίλυση προβλημάτων. Αυτοί οι μηχανισμοί είναι περίπλοκοι και είναι βοηθητικοί να εξεταστούν σε διαφορετικά επίπεδα.

Τα κατάλληλα επίπεδα ανάλυσης είναι το ατομικό- κοινωνικό δηλ. η Μίκρο- Μάκρο προοπτική της μετανάστευσης στο άτομο και στην κοινωνία ως παράλληλα φαινόμενα που διαντιδρούν. Στο σχήμα 1 (βλ. παράρτημα σελ.3) απεικονίζονται οι κοινωνικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στο χρόνο και στο χώρο σε δύο επίπεδα ανάλυσης.

Η επίλυση προβλήματος σε ατομικό επίπεδο περιγράφεται με το παράδειγμα που ακολουθεί: όταν το άτομο είναι άνεργο στην πατρίδα του και στην νέα χώρα βρει δουλειά που βελτιώνει την ποιότητα ζωής του, ή όταν ο πρόσφυγας που εκδιώχθηκε λόγω πολέμου στην νέα χώρα νοιώθει ασφαλής. Η επίλυση προβλήματος σε κοινωνικό επίπεδο μπορεί να γίνει κατανοητή με τη περίπτωση της βιομηχανικής επανάστασης στην Β.Δ. Ευρώπη, όπου προσέκλυσε εργατικό δυναμικό για να καλύψει τις ανάγκες της. Έτσι, οι χώρες υποδοχής έλυσαν την αδυναμία τους σε εργατικά χέρια και παράλληλα επέλυσαν και άλλα προβλήματα όπως καλύτερους αθλητές, νέες κουζίνες και γαστρονομικές γεύσεις, φροντιστές για τους ηλικιωμένους τους και γενικά πλούτο στην πολιτισμική ζωή της χώρας τους.

Κατά τη διαδικασία της μετανάστευσης τα άτομα μπορεί να αντιμετωπίσουν κάποιο γενικευμένο πρόβλημα σε ατομικό επίπεδο π.χ. στρες διαφορετικών μορφών, όπως προβλήματα προσαρμογής που εμφανίζονται σωματικά, συναισθηματικά και ψυχολογικά. Αυτά μπορούν να δημιουργήσουν μια σειρά από άλλα προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις, στην οικογένεια, στο γάμο, με βία και κατανάλωση αλκοόλ κ.λ.π. Από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι η απώλεια της κοινωνικής θέσης, η ημι-απασχόληση και η μη αναγνώριση σπουδών. Σε αυτά προσθέτουμε και τις διαφορετικές οπτικές που αντιλαμβάνονται το πρόβλημα λόγω φύλου, ηλικίας, καταγωγής, χρώμα δέρματος.

Οι μετανάστες είναι πιθανό να έρθουν αντιμέτωποι με κάποιο γενικευμένο πρόβλημα σε κοινωνικό επίπεδο π.χ. η μαζική μετανάστευση από οικονομικά υποανάπτυκτες χώρες τείνει να δημιουργήσει μια νέα κοινωνική τάξη στην χώρα υποδοχής με όρους όπως η εργασία, η απομόνωση στο σπίτι, η πολιτισμική και εθνική απομόνωση και η ιεραρχία της κοινωνικής θέσης. Καταστάσεις που οδηγούν σε φαινόμενα όπως ο ρατσισμός, η προκατάληψη, ο κοινωνικός αποκλεισμός τα οποία θα πρέπει να είναι άβολα για όλους(Williams et al. 1999 στο Κούτρα 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο : ΑΛΚΟΟΛ

4. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΛΚΟΟΛ

Τα πρώτα ίχνη κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών χάνονται στα βάθη της ιστορίας. Συγκεκριμένες είναι οι αναφορές για το αλκοόλ στα ομηρικά έπη , σαν σύμβολο χαράς και εορτασμού, απαραίτητο συμπλήρωμα κάθε σημαντικού γεύματος και μάλιστα, από τότε, διαχωρισμένο σε υψηλές και μέτριες ποιότητες, με έναν δικό του θεό, τον Διόνυσο.

Από τότε, όμως, πέρασαν χιλιάδες χρόνια . Αυτά όμως που ίσχυαν τότε φαίνεται να ισχύουν και σήμερα. Εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο κάνουν συχνή κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, γιορτάζουν, χαίρονται, διασκεδάζουν. Όμως, εκατομμύρια είναι και αυτοί που, πίνοντας, έχασαν τον έλεγχο, κατέστρεψαν την ψυχή και το σώμα τους, οδηγήθηκαν νωρίς στο θάνατο.

Είναι γεγονός ότι σήμερα το ποτό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος σχεδόν κάθε κοινωνικής εκδήλωσης και για πολλά άτομα 1-2 ποτηράκια ποτού αποτελούν απόλαυση και απαραίτητο συμπλήρωμα της απογευματινής ή βραδινής ανάπαυσης ή διασκέδασης. Πόσο αθώα είναι, όμως, αυτά τα μερικά ποτηράκια; Για να γίνει κατανοητό από πού αρχίζει το πρόβλημα, θα πρέπει πρώτα απ' όλα, να ορίσουμε την έννοια του αλκοολισμού.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.), *«αλκοολικό είναι το άτομο που χαρακτηρίζεται από υπερβολική κατανάλωση οινοπνεύματος και του οποίου η εξάρτηση από αυτό έχει φτάσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε να διακρίνονται έντονα σημεία βλάβης της υγείας του- σωματικά και ψυχικά- διαταραχές στην επικοινωνία του με άλλα άτομα, όπως και βλάβες στο κοινωνικό και οικονομικό του περιβάλλον ή πρόδρομα σημεία μιας τέτοιας εξέλιξης»*(Rehn et al., 2001).

Από τον παραπάνω ορισμό γίνεται κατανοητό ότι με τον όρο «αλκοολισμό» δεν εννοούμε απλώς και μόνο την κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων αλκοόλ. Εννοούμε επιπλέον και την ανάγκη του ατόμου να αυξάνει συνεχώς την ποσότητα του αλκοόλ που καταναλώνει, καθώς και την εμφάνιση συμπτωμάτων στέρησης μετά τη διακοπή του. Το άτομο που πάσχει από αλκοολισμό έχει χάσει την ελευθερία του απέναντι στο αλκοόλ. Έχει υποδουλωθεί σ' αυτό. Το έχει μετατρέψει σε κεντρικό άξονα της ζωής του, χάνοντας οποιοδήποτε ενδιαφέρον – και ικανότητα - για δουλειά, σπίτι, υποχρεώσεις και γενικά ανθρώπινη ζωή(Τσαρούχας, 2000).

4.1 ΑΛΚΟΟΛ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ(Ε.Ε.)

4.1.1 Γενικά για το Αλκοόλ στην Ε.Ε.

Το αλκοόλ παράγεται και καταναλώνεται στην Ευρώπη εδώ και χιλιάδες χρόνια, συνήθως από τις τοπικές διαθέσιμες πρώτες ύλες. Τα αλκοολούχα ποτά χρησιμοποιήθηκαν επίσης συχνά ως φάρμακα, μια πρακτική η οποία συνεχίστηκε μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και την εμφάνιση της σύγχρονης ιατρικής επιστήμης. Υπήρχαν νόμοι για το αλκοόλ, αλλά συνήθως αποσκοπούσαν στη ρύθμιση της αγοράς και στη διατήρηση της δημόσια τάξης, παρά για την προώθηση της δημόσιας υγείας. Όμως η εικόνα αυτή άλλαξε με μία σειρά εξελίξεων στη μεσαιωνική και σύγχρονη Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της βιομηχανοποίησης, των βελτιωμένων επικοινωνιών και της ανακάλυψης πιο δυνατών αλκοολούχων αποσταγμάτων. Εκτεταμένες προσπάθειες για αποχή από το αλκοόλ εξαπλώθηκαν στην Ευρώπη τον 19^ο και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι οποίες ξεκινούσαν ως ανησυχίες έναντι των αλκοολούχων αποσταγμάτων και συχνά εξελίσσονταν σε πλήρη αντίθεση προς όλα τα αλκοολούχα ποτά. Περί τα τέλη του 20 αιώνα, στις περισσότερες αλλά όχι σε όλες τις χώρες, το κίνημα της αποχής από το αλκοόλ περιορίστηκε σε ένα ζήτημα ελάσσονος σημασίας.

Η ιδέα του «αλκοολισμού» ως ασθένειας, επίσης, αναπτύχθηκε κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, με πολλές Ευρωπαϊκές χώρες να αναπτύσσουν ιδρύματα ή άσυλα για να θεραπεύσουν τους «αλκοολικούς». Τα τελευταία χρόνια «το νέο κίνημα για τη δημόσια υγεία» έχει γίνει το κυρίαρχο παράδειγμα για τη συζήτηση των σχετιζόμενων με το αλκοόλ προβλημάτων, επιτρέποντας μια ευρύτερη συζήτηση από τον εστιασμό σε μια μικρή «υποομάδα αλκοολικών». Η σημερινή Ευρώπη περικλείει ένα ευρύ φάσμα χρήσεων αλλά και συμβολισμών του αλκοόλ, που κυμαίνεται από τη χρήση του ως συνοδευτικού σε οικογενειακά γεύματα μέχρι τη συμμετοχή του σε ιεροτελεστίες. Η κατανάλωση αλκοόλ συχνά χρησιμοποιείται για την επισημοποίηση ενός γεγονότος ή για το διαχωρισμό της διασκέδασης από την εργασία. Η μέθη είναι εξίσου συμβολική, με τη «συμπεριφορά μέθης» - το πώς οι άνθρωποι ενεργούν κάτω από την επίδραση του αλκοόλ - να ποικίλει ανά την Ευρώπη (Anderson et al., 2006).

Χώρες με υψηλή κατανάλωση αλλά με πτωτικές τάσεις είναι η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία και το Λουξεμβούργο, ενώ στην Αυστρία, την Γερμανία και την Πορτογαλία η κατανάλωση αλκοόλ παραμένει σταθερά υψηλή. Παρά τη χαμηλή κατανάλωση αλκοόλ, χώρες όπως η Φινλανδία, η Δανία και η Μεγάλη Βρετανία εμφανίζουν αύξηση τα τελευταία χρόνια, το Βέλγιο, η Ολλανδία και η Ιρλανδία έχουν χαμηλή και αμετάβλητη κατανάλωση, ενώ η Ελλάδα και η Σουηδία κατάφεραν να μειώσουν την κατά κεφαλή κατανάλωση αλκοόλ. Το 90% των κατοίκων των

ευρωπαϊκών χωρών ξεπερνούν την κατανάλωση των 2 λίτρων καθαρού αλκοόλ το χρόνο, ποσότητα που θεωρείται ότι σχετίζεται με τη χαμηλότερη θνησιμότητα. Στις χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης καθώς και στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών κατά την περίοδο 1980–1993 αυξήθηκε, αν και τα επίσημα στοιχεία δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματική κατανάλωση, που συχνά είναι διπλάσια έως και τριπλάσια της καταγεγραμμένης.

Η κατανάλωση αλκοόλ στις χώρες της Ε.Ε χωρίζεται σε τρία επίπεδα κατανάλωσης:

Υψηλό Επίπεδο: Τα άτομα καταναλώνουν παραπάνω από 10 λίτρα το χρόνο. Σ' αυτό το επίπεδο ανήκουν χώρες όπως η Τσεχία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Σλοβακία και η Ισπανία.

Μεσαίο Επίπεδο : Τα άτομα καταναλώνουν πάνω από 5 λίτρα το χρόνο. Εδώ ανήκουν χώρες όπως η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Δανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Λετονία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Ρωσία, η Αγγλία, η Ελβετία, η Σλοβακία, η Μάλτα.

Χαμηλό Επίπεδο : Τα άτομα καταναλώνουν λιγότερο από 5 λίτρα το χρόνο. Σ' αυτό το επίπεδο ανήκουν χώρες όπως η Εσθονία, το Ισραήλ, η Σουηδία, η Νορβηγία, η Τουρκία, η Ουκρανία, η Μολδαβία, η Ισλανδία και το Φύρομ (Rehn et al., 2001).

Ακόμη, στα πλαίσια της Ε.Ε γίνεται μια κατηγοριοποίηση των χωρών , ανάλογα με το είδος των ποτών που προτιμούν: Κρασί, Μπύρα, «Σκληρά» ποτά.

Μπύρα : Φαίνεται πως προτιμούν μπύρα η Αυστρία, το Βέλγιο, η Τσεχία, η Δανία, η Φιλανδία, η Ιρλανδία, η Σλοβακία και η Αγγλία.

Κρασί : Προτιμάται από χώρες όπως η Αυστρία, η Δανία, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ελβετία και η Ισπανία.

«Σκληρά» ποτά : Προτιμάται από την Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Λετονία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Σλοβακία και την Ισπανία.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι ορισμένες χώρες έχουν παραπάνω από μία προτίμηση και γι' αυτό δεν είναι πολύ εύκολο να κατηγοριοποιηθούν(Rehn et al., 2001).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, οι χώρες με τα υψηλά επίπεδα κατανάλωσης αλκοόλ βρίσκονται σε κατάσταση μείωσης των επιπέδων κατανάλωσης, ενώ χώρες με χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης αυξάνουν την κατανάλωση τους. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι πολλές αναπτυσσόμενες χώρες αυξάνουν την κατανάλωση αλκοόλ, η οποία σχετίζεται με ένα αυξανόμενο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Στοιχεία του οργανισμού, που αφορούν το προφίλ των χωρών για την κατανάλωση αλκοόλ σε άτομα άνω των 15 ετών, παρουσιάζουν την κατανάλωση αλκοόλ στην Ελλάδα στα 9,3 λίτρα αλκοόλ, στην Βουλγαρία 7,13 λίτρα και στην Αλβανία 2,51 λίτρα, με ένα ποσοστό 70% του πληθυσμού της χώρας που είναι μουσουλμάνοι. Ακόμη στις είκοσι χώρες με την υψηλότερη καταγεγραμμένη κατανάλωση αλκοόλ ανήκουν η Ελλάδα και η Βουλγαρία(WHO,2004).

4.1.2 Η κατανάλωση του αλκοόλ στην Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η περιοχή του κόσμου με τη βαρύτερη **κατανάλωση αλκοόλ**, παρόλο που τα 11 λίτρα κατανάλωσης καθαρού αλκοόλ ανά ενήλικα κάθε χρόνο, είναι μία σημαντική μείωση από την πρόσφατη αιχμή των 15 λίτρων στα μέσα της δεκαετίας του '70. Τα τελευταία 40 χρόνια είναι επίσης εμφανής μία εναρμόνιση των επιπέδων κατανάλωσης στις χώρες της Ε.Ε., με τις αυξήσεις στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη μεταξύ του 1960 και 1980 να αντισταθμίζονται από τη συνεχή πτώση στη νότια Ευρώπη. Η μέση κατανάλωση στις χώρες της Ε.Ε.¹ είναι επίσης περισσότερο κοντά σε αυτή των Ε.Ε.¹⁵² παρά ποτέ, παρόλο που παραμένει μια σημαντική διακύμανση μεταξύ των Ε.Ε.10. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι πίνουν αλκοόλ, αλλά 55 εκατομμύρια ενήλικες (15%) απέχουν, λαμβάνοντας αυτό υπ' όψιν, καθώς και τη μη καταγεγραμμένη κατανάλωση, η κατανάλωση κατά άτομο αγγίζει τα 15 λίτρα το χρόνο.

Σχεδόν η μισή καταναλούμενη ποσότητα αφορά τη μύρα (44%), με την υπόλοιπη να κατανέμεται μεταξύ του κρασιού (34%) και των λοιπών οινοπνευματωδών ποτών (spirits) (23%). Μεταξύ των Ε.Ε.15, οι βόρειες και κεντρικές περιοχές καταναλώνουν κυρίως μύρα, ενώ οι νότιες κυρίως κρασί. Αυτό είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο, με μία ορατή τα τελευταία 40 χρόνια εναρμόνιση στις Ε.Ε.15. Περίπου το 40% της κατανάλωσης αλκοόλ, στην πλειονότητα των Ε.Ε.15 χωρών, συμβαίνει επ' ευκαιρία του απογευματινού /βραδινού γεύματος, αν και στις νότιες περιοχές η κατανάλωση με το γεύμα είναι πιθανότερη από οπουδήποτε αλλού. Ενώ το επίπεδο της καθημερινής κατανάλωσης επίσης παρουσιάζει μία βόρεια-νότια βαθμίδωση, η μη καθημερινή συχνή κατανάλωση (π.χ. κατανάλωση αρκετές φορές την εβδομάδα αλλά όχι κάθε μέρα) δείχνει να είναι περισσότερο συνήθης στην κεντρική Ευρώπη και υπάρχουν στοιχεία για μία πρόσφατη εναρμόνιση μεταξύ των Ε.Ε.15 χωρών (Anderson et al., 2006).

Η κατανάλωση αλκοόλ μέχρι του σημείου της μέθης ποικίλει ανά την Ευρώπη, με λιγότερους νότιους Ευρωπαίους, σε σχέση με άλλους, να δηλώνουν ότι μεθούν κάθε μήνα. Αυτή η διαφοροποίηση αμβλύνεται όταν στη θέση της διερευνάται η περιστασιακή υπερκατανάλωση αλκοόλ (η κατανάλωση σε μία μόνο περίπτωση μεγάλης ποσότητας αλκοόλ) υποδηλώνοντας ότι υπάρχουν συστηματικές διαφορές στην προθυμία των ερωτούμενων να αναφέρουν μία μέθη ή να προσδιορίσουν τη χρονική διάρκεια της «μίας, μοναδικής περίπτωσης». Οι έρευνες που αφορούν την υπερβολική κατά περίπτωση

---

¹Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία

² Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Φιλανδία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία και Αγγλία

κατανάλωση αλκοόλ παρουσιάζουν, επίσης, εξαιρέσεις στο μοντέλο βοράς-νότος, όπως η Σουηδία, η οποία παρουσιάζει μία από τις χαμηλότερες αναλογίες υπερκατανάλωσης κατά περίπτωση αλκοόλ σε σχέση με τις υπόλοιπες E.E.15. Οι ενήλικες δηλώνουν ότι μεθούν 5 φορές το χρόνο, κατά μέσο όρο, αλλά αναφέρουν περιστασιακή υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ (5+ ποτά σε μία μοναδική περίπτωση) 17 φορές. Αυτό είναι ισοδύναμο με 40 εκατομμύρια πολιτών των E.E.15 «που πίνουν πολύ» μηνιαίως και 100 εκατομμύρια (1 στους 3) που δηλώνουν ότι υπερκαταναλώνουν αλκοόλ, περιστασιακά, τουλάχιστον 1 φορά τον μήνα. Πολύ λιγότερα δεδομένα είναι διαθέσιμα για τις E.E.10, αλλά αυτά που υπάρχουν υποδεικνύουν αντικατάσταση του κρασιού από δυνατότερα αλκοολούχα ποτά απόσταξης, χαμηλότερη συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ και υψηλότερη συχνότητα περιστασιακής υπερκατανάλωσης, σε σχέση με τις E.E.15 (Anderson et al., 2006).

Ενώ 266 εκατομμύρια ενήλικες καταναλώνουν αλκοόλ μέχρι 20g (γυναίκες) ή 40g (άντρες) ημερησίως, άνω των 58 εκατομμυρίων ενήλικες (15%) καταναλώνουν πάνω από αυτό το επίπεδο, με 20 εκατομμύρια εξ αυτών (6%) να καταναλώνουν άνω των 40g (γυναίκες) ή 60g (άντρες) την μέρα. Διερευνώντας την εξάρτηση και όχι την κατανάλωση, μπορούμε επίσης να υπολογίσουμε ότι 23 εκατομμύρια Ευρωπαίοι (5% των αντρών, 1% των γυναικών) είναι εξαρτημένοι από το αλκοόλ κάθε χρόνο.

Σε κάθε πολιτισμό που μελετήθηκε, οι **άντρες** είναι πιθανότερο να πίνουν από τις **γυναίκες**. Παρόλο που πολλές γυναίκες διακόπτουν τη χρήση όταν είναι έγκυες, σημαντικός αριθμός (25%-50%) συνεχίζει να πίνει και μερικές συνεχίζουν να πίνουν σε επιβλαβές επίπεδο. Τα μοντέλα συμπεριφοράς που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ μπορούν να μελετηθούν και σε συνάρτηση με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, βάσει του οποίου άτομα που ανήκουν σε χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα είναι λιγότερο πιθανό να καταναλώνουν αλκοόλ. Παρόλο που η εικόνα που έχουμε, όσον αφορά κάποιες πλευρές της κατανάλωσης αλκοόλ, είναι περίπλοκη (με κάποιες μετρήσεις να δείχνουν αντίθετες τάσεις για άνδρες και γυναίκες) τόσο η μέθη όσο και η εξάρτηση από το αλκοόλ είναι πιο πιθανό να παρατηρηθούν σε χρήστες αλκοόλ χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου (Anderson et al., 2006).

Σχεδόν όλοι οι **μαθητές** 15-16 ετών (>90%) έχουν πει αλκοόλ σε κάποια φάση της ζωής τους, με μέση ηλικία έναρξης τα 12½ έτη και μέθυσαν για πρώτη φορά στα 14 τους χρόνια. Η μέση ποσότητα που καταναλώνουν σε μία περίπτωση, σε ηλικία 15-16 ετών είναι πάνω από 60g αλκοόλ και φθάνει σχεδόν τα 40g στη νότια Ευρώπη. Πάνω από 1 στους 8 (13%) στην ηλικία των 15-16 ετών μέθυσαν περισσότερες από 20 φορές στη ζωή τους και περισσότεροι από 1 στους 6 (18%) δήλωσαν υπερβολική κατανάλωση ανά περίπτωση δηλ. (5+ ποτά ανά περίπτωση) 3 ή περισσότερες φορές τον τελευταίο μήνα. Παρόλο που σε δύο χώρες παρατηρήθηκε περισσότερη μέθη σε κάποιες μετρήσεις, σε κορίτσια από ότι σε αγόρια

για πρώτη φορά το 2003, τα αγόρια συνεχίζουν να πίνουν περισσότερο από τα κορίτσια με μικρή μείωση της απόλυτης διαφοράς μεταξύ τους. Οι περισσότερες χώρες παρουσίασαν αύξηση της υπερβολικής κατά περίπτωση κατανάλωσης αλκοόλ από το 1995/99 έως το 2003 και σχεδόν όλες οι χώρες έδειξαν το ίδιο για τα κορίτσια. Πίσω από αυτή τη γενική τάση μπορούμε να δούμε μία αύξηση στην περιστασιακή υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ και στη μέθη, σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες το 1995-99, ακολουθούμενη από μία περισσότερο ασαφή τάση έκτοτε (1999-2003), (Anderson et al., 2006).

4.2 ΑΛΚΟΟΛ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα, σε σχέση με άλλα κράτη – μέλη της Ε.Ε, βρίσκεται σ' ένα σχετικά υψηλό επίπεδο κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών, (βλ. Παράρτημα – Πίνακα 1)(Rehn et al., 2001). Μεταξύ του 1975 και του 1980 υπήρξε μια απότομη αύξηση της κατανάλωσης από 5,3 στα 10,2 λίτρα ανά άτομο. Από τότε η κατανάλωση έπεσε για το 1996 στα 8,7 λίτρα. Η κατανάλωση της μπίρας αυξήθηκε κατακόρυφα και έφτασε στα 40 λίτρα ανά άτομο. Στην Ελλάδα σημειώνεται μια από τις μεγαλύτερες καταναλώσεις «σκληρών ποτών» (τζιν, ουίσκι, βότκα) απ' όλη την Ε.Ε. Η χώρα έρχεται πρώτη σε κατανάλωση αλκοόλ στους νέους ηλικίας, 15 χρόνων – αγόρια και κορίτσια. Ταυτόχρονα εκτιμάται ότι είναι πρώτη στη νοθεία των «σκληρών ποτών» με μεθυλική αλκοόλη, ουσία που βλάπτει το οπτικό νεύρο και προκαλεί τύφλωση(Τσαρούχας, 2000).

Στο 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής Μελέτης, παρουσιάστηκε από τους Ιωάννη και Κωνσταντίνο Ρόντο, το πρότυπο και τα χαρακτηριστικά της κατανάλωσης αλκοόλ στην Ελλάδα κατά τα έτη 1967 – 1991. Επιπλέον, επιχείρησαν να προβλέψουν την τάση στο θέμα αυτό για την περίοδο 1992 – 2000, με σκοπό να δίνονταν στοιχεία που θα βοηθούσαν στο μέλλον, στην αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ.

Από την παραπάνω μελέτη προκύπτει πως, χαρακτηριστικό της κατανάλωσης στην Ελλάδα, όπως άλλωστε και γενικότερα στην Ευρώπη, είναι η αλλαγή του παραδοσιακού προτύπου, με μείωση της κατανάλωσης κρασιού και αλματώδη αύξηση της κατανάλωσης μπίρας.

Τα ποσοστά κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών στους άνδρες όλων των ηλικιακών κατηγοριών, είναι μεγαλύτερα απ' ότι στις γυναίκες. Σημαντικό είναι το συμπέρασμα ότι το 44,5% των εφήβων αγοριών και το 32,1% των κοριτσιών, έχουν πει πάνω από 40 φορές σ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Στην έρευνα μελετήθηκε, συν τοις άλλοις, η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών και κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών, κατά ηλικιακή ομάδα και φύλο.

Όσον αφορά την κατανάλωση κατά τους τελευταίους 12 μήνες, προέκυψαν αυξημένα ποσοστά κατανάλωσης στις πρώτες ηλικιακές ομάδες, ενώ τα ποσοστά παρουσιάζονται πιο χαμηλά στην τελευταία ηλικιακή κατηγορία (45-64). Πιο αναλυτικά : Κατά τους τελευταίους 12 μήνες έχει πει το 83,6% των εφήβων(12 -17ετών), το 91,6% ατόμων 18 – 24 και 25-44 ετών, ενώ στην τελευταία ηλικιακή ομάδα, το ποσοστό πέφτει στο 85,1%. Όσον αφορά την συχνότητα κατανάλωσης, αυτή ποικίλλει: Ποτέ, 1-2 φορές, 3-9 φορές, 10-19,20-39,40-99, >100 φορές. Οι έφηβοι παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά στις κατηγορίες 1-2 και 3-9 φορές, ενώ οι νεαροί ενήλικες στις κατηγορίες 20 – 39, 40-99 και >100 φορές. Πάνω από 100 φορές ήπιαν και άτομα ηλικίας 25-44 και 45-64 ετών.

Σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, περισσότερο αυξημένα παρουσιάζονται τα ποσοστά κατανάλωσης στην ηλικιακή ομάδα 25-44, σε σύγκριση με άλλες ομάδες. Επίσης, παρατηρήθηκε κατανάλωση 10-19 φορές(δηλ. μερικές φορές την εβδομάδα) σε ποσοστό 8,6% για τους εφήβους(12-17 ετών) και 15,5%, 20%, 13% για τις ηλικιακές ομάδες των 18-24, 25-44 και 45-64 αντίστοιχα.

Τα ποσοστά καθημερινής ή συστηματικής κατανάλωσης αυξάνονται, όσο ανεβαίνουν οι ηλικιακές ομάδες και είναι 3,1% για τους εφήβους, 12,1% για τις ηλικίες 18-24, 17,5% για την ηλικιακή κατηγορία 25-44 και 21,9% για τις ηλικίες 45-64.

Στην ηλικιακή κατηγορία 18-24, τα μεγαλύτερα ποσοστά παρουσιάζει η συχνότητα 3- 9 φορές, ενώ στις συχνότητες όπως 20-39 και >40 φορές, οι άντρες εμφανίζουν υπερδιπλάσια ποσοστά από τις γυναίκες. Παρομοίως, στις μεγαλύτερες ηλικίες, οι γυναίκες διεκδικούν τις μέτριες συχνότητες κατανάλωσης και οι άντρες τις υψηλές(Μακρής και συν, 2005).

Σύμφωνα με πανελλήνια έρευνα του Τμήματος Υγιεινής και Επιδημιολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε δείγμα 15.000 ατόμων, ηλικίας 20 -63 ετών, με τίτλο «Κοινωνικο-δημογραφικοί συσχετισμοί της αποχής και της κατάχρησης αλκοόλ στον ελληνικό πληθυσμό», προέκυψε ότι οι Έλληνες πίνουν πολύ. Μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία της έρευνας αναφέρουν ότι :

- Ένας στους πέντε νεαρούς και ενηλίκους ή μεσήλικους Έλληνες πίνει περισσότερα από τρία ποτήρια αλκοόλ την ημέρα.
- Πάνω από επτά στους 10 άνδρες στην Ελλάδα, ηλικίας 20-59 ετών, πίνουν καθημερινώς τρία ή λιγότερα ποτήρια αλκοόλ.
- Στις γυναίκες βρέθηκε ότι, περισσότερες από επτά στις δέκα, ηλικίας 20-49 ετών, πίνουν δύο ή λιγότερα ποτήρια αλκοόλ την ημέρα.
- Μόνο το 4,3% των Ελληνίδων, ηλικίας 20-40 ετών και το 3% των Ελληνίδων, 40-59

χρόνων, πίνουν περισσότερα από δύο ποτήρια την ημέρα.

- Σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, το ποσοστό των γυναικών που απέχουν από το αλκοόλ, ήταν υψηλότερο από το αντίστοιχο των ανδρών.
- Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, το ποσοστό όσων δεν έπιναν, αυξανόταν, όσο προχωρούσε η ηλικία των ερωτώμενων, ενώ το ποσοστό όσων έκαναν κατάχρηση αλκοόλ, παρουσίαζε μείωση.
- Όσοι έπιναν κρασί βρέθηκε ότι έχουν λιγότερες πιθανότητες να γίνουν «σκληροί» πότες συγκριτικά με όσους έπιναν άλλα οινοπνευματώδη ποτά.
- Οι Έλληνες που ζουν μόνοι τους απέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό από το αλκοόλ συγκριτικά με όσους ζουν με σύντροφο(Καραγιάννης, 2003).

4.3 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Το σύνολο των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί σε σχέση με την κατανάλωση αλκοόλ, έχει μια ισχυρή κοινωνικοψυχολογική κατεύθυνση. Όλοι συμφωνούν πως είναι θέμα τόσο ατομικής προδιάθεσης όσο και χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου. Η ατομική προδιάθεση συμπεριλαμβάνει χαμηλή αυτοεκτίμηση και αντικομφορμιστικές στάσεις και συμπεριφορές. Το πλαίσιο των διαπροσωπικών σχέσεων περιλαμβάνει μοντέλα που παροτρύνουν την κατανάλωση, εμποδωμένα στην ευρύτερη κοινότητα. Οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες ίσως εξηγούν καλύτερα την πρόωμη εμπλοκή με την κατανάλωση, ενώ οι ψυχολογικοί παράγοντες φαίνεται να είναι ισχυρότεροι για την εξήγηση της μακροχρόνιας ανάμειξης με το αλκοόλ. Παρακάτω παρουσιάζεται το σύνολο των παραγόντων που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ, οι οποίοι θα πρέπει να ειδικωθούν, όχι μεμονωμένα, αλλά σε συνάρτηση και συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

4.3.1 Το μοντέλο του Zucker για το ποτό

Το μοντέλο αυτό αντιπροσωπεύει όλες τις σημαντικές μεταβλητές που εκτιμάται πως μπορεί να επηρεάσουν την συμπεριφορά του ατόμου σχετικά με την κατανάλωση.

Οι τέσσερις ομάδες επιρροών είναι :

- Οι κοινωνικοπολιτιστικές και κοινωνικές επιρροές(κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, εθνικότητα, θρησκευτικές επιρροές, γειτονιά, διαθεσιμότητα ποτού).

- Η οικογένεια (γονική προσωπικότητα, αλληλεπιδράσεις μελών, τρόπος ανατροφής, στάση απέναντι στο αλκοόλ).
- Οι φίλοι (προσωπικότητα φίλων, επιρροές των φίλων στην κοινωνικοποίηση, στάση απέναντι στο αλκοόλ).
- Επιρροές που σχετίζονται με την προσωπικότητα του ίδιου του ατόμου.

Το μοντέλο προτείνει πως τα τέσσερα επίπεδα επιρροών έχουν διαφορετικά αποτελέσματα κατά τη διάρκεια των διαφορετικών περιόδων της ανάπτυξης : Από τη γέννηση μέχρι την πρώτη παιδική ηλικία, σημαντικότεροι παράγοντες είναι η εσωτερική δομή του ατόμου, η οικογένεια και οι κοινωνικοπολιτισμικοί παράγοντες. Από τα έξι μέχρι τα δεκαοχτώ χρόνια οι επιρροές των φίλων βαθμιαία αυξάνουν σε σοβαρότητα ενώ η οικογένεια αρχίζει να επηρεάζει λιγότερο και η σημασία της μειώνεται αισθητά στην αρχή της ενηλικίωσης.

Το μοντέλο αυτό συνυπολογίζει και βιολογικές μεταβλητές, γεγονός που αποτελεί την πιο σημαντική διαφορά του από το επόμενο μοντέλο των Jessor και Donovan με το οποίο έχει πολλά κοινά σημεία(Υφαντής, 1990).

4.3.2 Η θεωρία της προβληματικής συμπεριφοράς

Η θεωρία αυτή βασίστηκε στις κοινωνικο – δομικές προσεγγίσεις της αποκλίνουσας συμπεριφοράς και στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης. Σαν προβληματική συμπεριφορά ορίζεται εκείνη η συμπεριφορά που αποκλίνει από τα καθιερωμένα, πολλά από τα οποία ακολουθούν μια διαβάθμιση ανάλογη με την ηλικία, δηλαδή όταν εκδηλώνεται σε μια ακατάλληλη χρονική περίοδο, συνηθέστερα νωρίτερα από την καθιερωμένη. Τρεις μεγάλες κατηγορίες ανεξάρτητων μεταβλητών επιλέχθηκαν :

- Η δημογραφική κοινωνική δομή και συμπεριφορά
- Το κοινωνικό περιβάλλον που αντιλαμβάνεται το άτομο
- Το σύστημα της προσωπικότητας

Το κοινωνικό περιβάλλον περιλαμβάνει πλευρές του κοινωνικού πλαισίου, υποκειμενική εμπειρία των οποίων αποκτά το άτομο, όπως είναι για παράδειγμα η σχετική επιρροή των γονέων ή των φίλων ή η κοινωνική υποστήριξη της προβληματικής συμπεριφοράς.

Το σύστημα της προσωπικότητας περιλαμβάνει τρεις άξονες : τα κίνητρα, τα προσωπικά πιστεύω του ατόμου και τις δομές του προσωπικού ελέγχου. Συσχετίσεις μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών συνιστούν μια δυναμική κατάσταση , που σκιαγραφεί ένα « προφίλ»

προβληματικής συμπεριφοράς. Τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν ένα τέτοιο προφίλ, περιλαμβάνουν χαμηλότερες τιμές στην επιτυχία, μεγαλύτερη ανεξαρτησία, μεγαλύτερη κοινωνική κριτική, λιγότερο γονικό έλεγχο και υποστήριξη, μεγαλύτερη επιρροή φίλων, περισσότερη προβολή μοντέλων για το ποτό από τους φίλους και το εγγύς κοινωνικό περίγυρο και λιγότερη ενασχόληση με τη θρησκεία.

Η θεωρία προτείνει πως όσο μεγαλύτερες είναι οι τιμές στα παραπάνω συστήματα, τόσο νωρίτερα ξεκινά η εκδήλωση της προβληματικής συμπεριφοράς, ιδιαίτερα εκείνη που αφορά στην κατανάλωση οινοπνεύματος(Υφαντής, 1990).

4.3.3 Κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση

Οι Chassin et al. (1985) συνέθεσαν και επαλήθευσαν εμπειρικά ένα μοντέλο με το οποίο, παράγοντες της εικόνας που έχει το άτομο για την κοινωνία (Social Image) και τον εαυτό του(Self Image), σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ.

Τρεις θεωρούνται οι κύριοι τρόποι σύνδεσης της εικόνας , με την οποία είναι συνδεδεμένη μια συμπεριφορά, με την ίδια τη συμπεριφορά:

1. Η θεωρία της συνέπειας (Concistency Theory)

Το άτομο είναι περισσότερο πιθανό να υιοθετήσει μια συμπεριφορά, που η εικόνα της συμπίπτει με την εικόνα που έχει ο ίδιος για τον εαυτό του. Ενισχύοντας την παραπάνω υπόθεση, η Chassin βρήκε πως, οι έφηβοι που θεωρούσαν πως η εικόνα που είχαν για τον εαυτό τους έμοιαζε με την εικόνα ενός πότη, ήταν σαφώς περισσότερο αναμειγμένοι με το ποτό.

2. Αυτό – επαυξητική θεωρία (Self – Enhancement Theory)

Το άτομο υιοθετεί μια συμπεριφορά, αν η σχετική με αυτή εικόνα συμπεριλαμβάνεται στις φιλοδοξίες του. Το άτομο είναι ικανό τότε να επαυξήσει την αυτοεκτίμησή του, υιοθετώντας μια συμπεριφορά, της οποίας η εικόνα εμπεριέχει τις δικές του προσωπικές ιδέες.

3. Χειρισμός εντύπωσης (Impression Management)

Συχνά το άτομο πίνει προκειμένου να κερδίσει μια θετική εικόνα στα μάτια των φίλων του. Αν η εικόνα που συνδέεται με το ποτό είναι αυτή που θαυμάζουν οι φίλοι, τότε το άτομο πίνει, για να διαμορφώσει την επιθυμητή αυτή εικόνα στο ακροατήριο των φίλων. Αξίζει να σημειωθεί πως, η παραπάνω θεωρητική προσέγγιση παρουσιάζει μια σημαντική προγνωστική αξία, δεδομένου πως η εικόνα που συνδέεται με το ποτό, είναι προηγούμενο μάλλον, παρά αποτέλεσμα της χρήσης αλκοόλ(Υφαντής, 1990).

4.3.4 Ψυχαναλυτικές θεωρήσεις

Ο βασικός κορμός πάνω στον οποίο κινείται η ψυχανάλυση για την ερμηνεία της κατανάλωσης είναι εκείνος της μερικής καθήλωσης σε ένα ορισμένο στάδιο της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης. Ασάφεια, όμως, επικρατεί σχετικά με το στάδιο στο οποίο συμβαίνει αυτή η καθήλωση. Από το Freud, οι περισσότεροι ψυχαναλυτές υποστήριζαν, πως ο αλκοολικός εμφανίζει σοβαρά προβλήματα στοματικής καθήλωσης. Σαν αποτέλεσμα αυτής της καθήλωσης προκύπτουν προβλήματα, όπως εχθρότητα, σεξουαλική ανωριμότητα, κατάθλιψη, δυνατές επιθυμίες για εξάρτηση. Έτσι, το αλκοόλ χρησιμεύει σαν μέσο διαφυγής καταπιεσμένων συναισθημάτων, επιτρέποντας στο άτομο να εκφράζει τόσο την τάση του για εξάρτηση, όσο και την εχθρότητά του προς το περιβάλλον.

Η άποψη των ψυχαναλυτών συνοψίζεται σε ένα βασικό μοντέλο : συχνά ένας εύλωτος εαυτός, υποβασταζόμενος από μια αμυντική αυτοπροβολή, οδηγεί σε αδυναμίες του Εγώ, για παράδειγμα αδυναμία να χειριστεί το συναίσθημα και την παρόρμηση. Αυτό το ψυχοδυναμικό έλλειμμα είναι ικανό και αναγκαίο να παράγει την κατάχρηση του οινοπνεύματος, η οποία για τους ψυχαναλυτές είναι ένα παράδειγμα κατάρρευσης του Εγώ. Οι ψυχαναλυτές υποστηρίζουν, πως τα ψυχοδομικά ελλείμματα αφορούν ολόκληρη τη ζωή, προηγούνται της κατάχρησης και δεν είναι παράγωγα αυτής(Υφαντής, 1990).

4.3.5 Συμπεριφεριολογική προσέγγιση (θεωρία της κοινωνικής μάθησης)

Το συμπεριφεριολογικό πρότυπο υποστηρίζει, πως η συνήθεια ανθρώπων να πίνουν, είναι μια συμπεριφορά, η οποία όπως άλλες μαθαίνεται. Αυτή η προσέγγιση είναι χρήσιμη για τον προσδιορισμό μεταβλητών, που ελέγχουν και συντηρούν την κατανάλωση, καθώς και για τον προσδιορισμό των στρατηγικών για την πρόληψη και την θεραπεία.

Ένας συνδυασμός πρωταρχικής θετικής ενίσχυσης (το να νιώθεις καλύτερα, περισσότερο χαλαρωμένος), κοινωνικής ενίσχυσης (ενθάρρυνση, παρέα, έπαινος) και αρνητικής ενίσχυσης (τερματισμός του άγχους και άλλων δυσάρεστων συναισθημάτων), φαίνεται ιδιαίτερα γόνιμος για την συμπεριφεριολογική μελέτη της κατανάλωσης.

Ο Miller et al. έχουν περιγράψει καθαρά ένα μοντέλο λειτουργικής/ συμπεριφεριολογικής ανάλυσης, το «ABC's», σύμφωνα με το οποίο :

Οι εισηγητές του υποστηρίζουν, πως οι σχετικοί με το ποτό παράμετροι (ποιότητα, ποσότητα, συχνότητα, στυλ), κατανοούνται και αντιμετωπίζονται καλύτερα με προσεκτική ανάλυση των ιδιαίτερων γεγονότων, που συμβαίνουν λίγο πριν την κατανάλωση ποτού (ερεθίσματα, γεγονότα που συνέβησαν πριν, πρότυπα) και αμέσως μετά απ' αυτήν (φαρμακολογικά αποτελέσματα, κοινωνική ενίσχυση).

Οι Miller και Mastria (1977) περιγράφουν πέντε μείζονες κατηγορίες « προηγούμενων» ή γεγονότων που « επιτυγχάνουν» την κατανάλωση οινοπνευματωδών, κοινωνικά, συναισθηματικά, έχοντας σχέση με τις περιστάσεις, γνωσιακά και σχετιζόμενα με την βιολογική κατάσταση του οργανισμού. Το μαθησιακό αυτό μοντέλο αποδεικνύεται να βοηθά την κατανόηση του τρόπου παρέμβασης κοινωνικών αλλά και φαρμακολογικών παραγόντων, για την διαμόρφωση της στάσης απέναντι στο αλκοόλ και της σχετικής με αυτό συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, το αν η αποκλίνουσα ή η προσαρμοσμένη στους ισχύοντες κανόνες συμπεριφορά, σχετική με την χρήση ουσιών, αποκτάται ή διατηρείται, εξαρτάται από προηγούμενες ή τωρινές αμοιβές ή και τιμωρίες γι' αυτή, και αυτές συνεπάγονται μια εναλλακτική συμπεριφορά.

Επιπρόσθετα, οι άνθρωποι σε αλληλεπίδραση με σημαντικές ομάδες στη ζωή τους, μαθαίνουν αξιολογούμενες έννοιες μιας συμπεριφοράς ως καλή ή κακή, που μπορεί απευθείας να ενισχυθεί, αλλά και να δράσει σαν έναυσμα για ένα ερέθισμα προς άλλη συμπεριφορά (Υφαντής, 1990).

4.3.6 Η θεωρία της κοινωνικοποίησης

Η θεωρία αυτή εστιάζει στο πλέγμα των διαπροσωπικών σχέσεων του ατόμου με το εγγύς περιβάλλον τους. Βασική της αρχή είναι, πως η κατανάλωση αλκοόλ είναι αποτέλεσμα μιας αλληλεπίδρασης μεταξύ ατομικών χαρακτηριστικών και των συναγωνιζόμενων επιρροών, που δέχεται το άτομο από διάφορες κοινωνικές ομάδες. Το θεμελιώδες ζήτημα εδώ είναι η έκταση με την οποία η συμπεριφορά του ατόμου εξαρτάται από συμπεριφορές γονέων, φίλων, κ.α.

Υπάρχουν δύο επίπεδα, τα οποία περιγράφουν τις επιδράσεις του περιβάλλοντος στο άτομο:

- Η μίμηση, όπου η συμπεριφορά διαπλάθεται παρατηρώντας και υιοθετώντας στοιχεία της συμπεριφοράς προσώπων, που βρίσκονται στο περίγυρο του ατόμου.

- Η κοινωνική ενίσχυση, οπότε το άτομο ενσωματώνει και εσωτερικεύει ορισμούς και επιδεικνύει συμπεριφορές, οι οποίες επιδοκιμάζονται από σημαντικά πρόσωπα του περιβάλλοντος.

Επιπλέον, η ποιότητα της σχέσης γονέα – παιδιού θεωρείται πως έχει ανασταλτικά αποτελέσματα στην εμπλοκή με «αποκλίνουσες» δραστηριότητες, ανεξάρτητα από την συμπεριφορά των γονέων στα ίδια θέματα. (Υφαντής, 1990).

4.3.7 Η θεωρία της αυτό – υποτίμησης του Kaplan (Self- Derogation)

Η θεωρία του Kaplan βασίζεται στα «απαιτούμενα κίνητρα αυτοεκτίμησης». Σύμφωνα με αυτή ένα πρόσωπο εμπλέκεται σε αποκλίνουσες δραστηριότητες για να αποκαταστήσει μια όψη του εαυτού του που προηγουμένως καταστράφηκε από γεγονότα που υποτιμούν τον εαυτό του στα μάτια της παρέας.

Αποδοχή των αποκλινουσών δραστηριοτήτων και ταύτιση με μια ανάλογη στάση, εμπνέουν εκτίμηση και επιδοκιμασία, αλλά μόνο όσον αφορά στην έκταση που μια ιδιαίτερη συμπεριφορά αποκλίνει από τους τύπους της παρέας.

Υψηλή αυτοεκτίμηση οδηγεί στην κατανάλωση αλκοόλ, όταν το άτομο δοκιμάζει υποτιμητικές εμπειρίες και κρατά αντισυμβατικές στάσεις, ενώ επηρεάζει ανθρώπους προερχόμενους κυρίως από μεσαία κοινωνικά στρώματα παρά από χαμηλά. (Υφαντής, 1990).

4.3.8 Βιολογικοί και Γενετικοί Παράγοντες

Η θεώρηση της κληρονομικότητας του αλκοολισμού διαμέσου γενετικών μηχανισμών, απασχολεί σοβαρά τη σχετική επιστημονική κοινότητα. Οι έρευνες που εστιάζονται στο θέμα της κληρονομικότητας του αλκοολισμού, μελετούν την πιθανότητα εκδήλωσης του αλκοολισμού σε παιδιά αλκοολικών που έχουν υιοθετηθεί και δεν είχαν καμιά επαφή με τους βιολογικούς τους γονείς. Βέβαια, η εκπόνηση τέτοιων ερευνών είναι εξαιρετικά δύσκολη και κάποιες φορές τα αποτελέσματα είναι αντικρουόμενα. Παρ' όλα αυτά, πολλοί ερευνητές καταλήγουν στο εξής συμπέρασμα: «... ο εντοπισμός του αλκοολισμού σε υιοθετημένα παιδιά που ο βιολογικός τους πατέρας ήταν αλκοολικός, αποτελεί σοβαρή ένδειξη για την ύπαρξη γενετικών παραγόντων...»(Τσαρούχας, 2000).

Η αιτιολογία ενός τέτοιου φαινομένου δεν θα μπορούσε να αποδοθεί σε βιολογικούς και μόνο παράγοντες, αλλά θα έπρεπε να εξετάζεται σε σχέση με ένα σύνολο κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών παραμέτρων.

4.3.9 Άλλοι παράγοντες

Εκτός από τις προαναφερθείσες προσεγγίσεις του θέματος, έχουν μελετηθεί και αρκετοί παράγοντες μόνοι τους, σε μια προσπάθεια να διερευνηθεί η σχέση τους με την κατανάλωση αλκοόλ. Πολλοί από αυτούς συμπεριλαμβάνονται στις προηγούμενες θεωρητικές απόψεις :

- Το φύλο και η ηλικία αποτελούν δύο σταθερές παραμέτρους, που όλες οι εργασίες συμφωνούν: Οι άντρες πίνουν περισσότερο από τις γυναίκες. Όμως, οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων μειώνονται αισθητά τα τελευταία χρόνια. Όσον αφορά στην κατανάλωση αλκοόλ από παιδιά, τα αγόρια πίνουν περισσότερο από τα κορίτσια και τα μεγαλύτερα παιδιά περισσότερο από τα κορίτσια (Υφαντής, 1990).
- Τα ποσοστά κατανάλωσης αλκοόλ παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις, ανάλογα με τον τόπο διαμονής. Οι υψηλότερες τιμές παρατηρούνται σε αστικές και ημιαστικές περιοχές, ενώ αυτές είναι πολύ μεγαλύτερες στους ενήλικους από ότι στους νέους (Υφαντής, 1990).
- Η εθνικότητα φαίνεται να παίζει καθοριστικό ρόλο στην κατανάλωση αλκοόλ. Σταθερά είναι μεγαλύτερη στους λευκούς από ότι στους μαύρους. Υπάρχουν δεδομένα που μαρτυρούν πως φυλές Ινδιάνων της Κεντρικής Λατινικής Αμερικής, εμφανίζουν τις υψηλότερες τιμές κατανάλωσης, ενώ λαοί, όπως οι Κινέζοι τις χαμηλότερες(Υφαντής, 1990).
- Οι οικογενειακές και εργασιακές υποχρεώσεις, φαίνεται ότι συμβάλουν στην κατανάλωση αλκοόλ. Μελέτες δείχνουν ότι οι παντρεμένοι έχουν χαμηλότερες τιμές κατανάλωσης, σε σχέση με τους ανύπαντρους(Υφαντής, 1990). Επαγγελματίες που έχουν σχέση με την κατανάλωση αλκοόλ – ιδιοκτήτες μπαρ, κάβας ή μπάρμαν – φαίνεται να έχουν αυξημένες πιθανότητες προσωπικής κατανάλωσης. Επίσης, η μακροχρόνια απουσία από την οικογένεια λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των ναυτικών, έχει θεωρηθεί παράγοντας αύξησης της κατανάλωσης. Ιδιαίτερα ευάλωτα φαίνεται ότι είναι άτομα που ζουν και εργάζονται κάτω από συνθήκες πίεσης, όπως στελέχη επιχειρήσεων, δημοσιογράφοι, δικηγόροι, καθώς και οι άνεργοι, οι οποίοι δείχνουν τις υψηλότερες τιμές κατανάλωσης(Τσαρούχας, 2000).
- Η ολοένα και μεγαλύτερη ομοιομορφία που εμφανίζεται μεταξύ κρατών και περιοχών, ως προς τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες, έχει προκαλέσει και

την διάδοση «μικτής» κατανάλωσης ποτών, όπως για παράδειγμα την εισαγωγή της μύρας στην Μεσόγειο και αντιστοίχως του κρασιού στον Βορρά. Το αποτέλεσμα ήταν το εισαγόμενο ποτό να επιβαρύνει ακόμη περισσότερο την έως τότε κατανάλωση.

- Εξίσου βασικός άξονας στην πορεία της ενασχόλησης του ατόμου με το αλκοόλ, αποτελεί η εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία στις σύγχρονες κοινωνίες λειτουργεί σαν ένα σύστημα, το οποίο μεταδίδει ιδέες και αξίες, που παίζουν ρόλο στη ρύθμιση της συμπεριφοράς. Για αρκετούς συγγραφείς που έχουν ασχοληθεί με την κατανάλωση αλκοόλ, η απόκλιση από τους κανόνες, που επιβάλλει το σχολείο (με τη μορφή της απειθαρχίας, των απουσιών ή της σχολικής επίδοσης), αποτελεί βασική εκδήλωση συμπεριφοράς που δεν συμβαδίζει με τα κοινωνικά πρότυπα. Η σχέση μετέπειτα κατανάλωσης αλκοόλ- εκπαίδευσης είναι σημαντική, καθώς η μη αποδοχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω του υπάρχοντος συστήματος, αποτελεί προηγούμενο, παρά επακόλουθο της κατανάλωσης (Υφαντής, 1990).
- Ο τρόπος με τον οποίο είναι οργανωμένη η σύγχρονη οικογένεια, η εργασία και η κοινωνία γενικότερα, φαίνεται να αποτελεί σημαντικό παράγοντα αιτιολογίας της κατανάλωσης αλκοόλ. Οι κοινωνικές πιέσεις που ασκούνται διαμέσου των κοινωνικών προβλημάτων, όπως η οικονομία, η υγεία, η παιδεία, το περιβάλλον, η ανεργία, τα αδιέξοδα των νέων ανθρώπων, το λιγότερο που μπορούν να κάνουν είναι να οδηγήσουν έναν αριθμό ατόμων στην κατανάλωση αλκοόλ(Τσαρούχας 2000).
- Επίσης, η δυνατότητα πρόσβασης στο αλκοόλ είναι μια διάσταση που θα μπορούσε να συνοψιστεί με τη δήλωση « όσο υπάρχει αλκοόλ σε μια κοινωνία θα υπάρχουν και αλκοολικοί»(Τσαρούχας 2000). Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι η κατανάλωση αλκοόλης θα πρέπει να «περάσει» στην παρανομία. Είναι γεγονός, όμως, ότι υπάρχει μια στενή σχέση μεταξύ της δυνατότητας πρόσβασης στο αλκοόλ και αριθμού αλκοολικών. Ο Γάλλος επιδημιολόγος Requinot έδειξε ότι κατά την περίοδο 1941 – 1947, όταν η παραγωγή και κατανάλωση του κρασιού μειώθηκε λόγω του πολέμου, η θνησιμότητα εξαιτίας κύρωσης του ήπατος μειώθηκε επίσης κατά 80%. Κάτι παρόμοιο συνέβη και στις Η.Π.Α κατά την περίοδο της ποτοαπαγόρευσης(Ποταμιανός, χ.χ.ε).

- Έχει παρατηρηθεί ότι σε χώρες όπου η χρήση του αλκοόλ είναι κοινωνικά αποδεκτή, όπως η Ιρλανδία και οι Η.Π.Α , παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα αλκοολισμού. Πιθανώς γιατί εκλείπει το στοιχείο της «ελεγχόμενης καταναλωτικής συμπεριφοράς» του αλκοόλ(Τσαρούχας 2000). Ακόμα και παιδιά που προέρχονται από γονείς οι οποίοι δεν καταναλώνουν αλκοόλ, μπορεί να καταλήξουν στον αλκοολισμό. Σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ιταλία, όπου η χρήση του αλκοόλ επιτρέπεται σε, σχετικά, μικρές ηλικίες, ενώ παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα αλκοολισμού, φαίνεται ότι υπάρχει μειωμένη αντικοινωνική συμπεριφορά σχετικά με την κατανάλωση της αλκοόλης. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι σε κοινωνίες όπου για θρησκευτικούς ή άλλους λόγους απαγορεύεται η χρήση του αλκοόλ. (π.χ. μουσουλμάνοι), δεν παρατηρείται το φαινόμενο του αλκοολισμού(Τσαρούχας 2000).
- Άλλος παράγοντας κατανάλωσης είναι ότι σε σύγκριση με τις «παράνομες ουσίες εξάρτησης», το αλκοόλ είναι σχετικά φτηνό, η χρήση του δε διώκεται ποινικά και είναι κοινωνικά αποδεκτό. Παρατηρείται, επίσης, συχνά το γεγονός ότι πολλά άτομα, κυρίως νέοι, καταναλώνουν αλκοόλη κάτω από κοινωνική πίεση – ανάγκη ένταξης του ατόμου σε μια κοινωνική ομάδα, φόβος απόρριψης για τη μη αποδοχή συμπεριφορών, όπως η κατανάλωση αλκοόλ. Εξάλλου, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις ατόμων που έχουν πείσει τον εαυτό τους να πει, παρ' όλο που τους είναι δυσάρεστο, απλά και μόνο για να μη θεωρηθούν «απροσάρμοστοι», όσον αφορά στους κανόνες της «ομαδικής» συμπεριφοράς(Τσαρούχας 2000).
- Τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η διαφήμιση φαίνεται , επίσης, ότι συμβάλλουν στην αύξηση κατανάλωσης της αλκοόλης με δυο τρόπους:
  1. Είτε με τη δημιουργία προτύπων, τα οποία υιοθετούνται από τους νέους (μιμητική συμπεριφορά).
  2. Είτε με το να επιβεβαιώνει υπάρχουσες συμπεριφορές που διέπουν τη νεανική κουλτούρα. Δεν είναι τυχαίο , βέβαια, το ότι η συντριπτική πλειοψηφία των διαφημίσεων για αλκοολούχα ποτά, συνδέουν την κατανάλωση του αλκοόλ με κοινωνική ή /και σεξουαλική επιτυχία(Τσαρούχας 2000).

4.4 ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Η κατανάλωση αλκοόλ σχετίζεται με κοινωνικά προβλήματα και χρόνιες παθήσεις. Η κατανάλωση αλκοόλ και τα πρότυπα κατανάλωσης διαφέρουν σημαντικά ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, ηλικιακές ομάδες, πολιτισμικές και θρησκευτικές ομάδες, κουλτούρες και στα κοινωνικοοικονομικά επίπεδα των ατόμων (WHO,2005).

Οι επιπτώσεις της κατανάλωσης αλκοόλ διαφέρουν από άτομο σε άτομο και από γυναίκες σε άνδρες και εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες. Η κοινωνική τάξη, οι επαγγελματικοί και κοινωνικοί ρόλοι θεωρούνται καθοριστικοί παράγοντες, που οδηγούν ένα άτομο στην κατανάλωση αλκοόλ. Εντούτοις, υπάρχουν ορισμένες μεταβλητές, οι οποίες σχετίζονται μεμονωμένα με την κατανάλωση αλκοόλ από τις γυναίκες. Οι παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο των γυναικών απέναντι στην κατανάλωση αλκοόλ, συνδέονται με το γεγονός ότι αυτές είναι πιο επιρρεπείς από τους άνδρες στην ανάπτυξη συναισθηματικών διαταραχών, όπως είναι η κατάθλιψη(Collins et al., 2002). Σε έρευνες που έχουν γίνει για τις μετανάστριες γυναίκες, φαίνεται ότι εκείνες οδηγούνται στην κατανάλωση αλκοολούχων ποτών, για ν' αντιμετωπίσουν συναισθηματικούς ή φυσικούς πόνους, ενώ η κατανάλωση αλκοόλ από τους άνδρες περιγράφεται σαν κοινωνική(social drinking) σε αντίθεση με αυτή των γυναικών (NIAAA. 2004).

Υπάρχουν, επίσης, παράγοντες που μειώνουν την πιθανότητα των γυναικών ν' αναπτύξουν προβλήματα σχετικά με το αλκοόλ. Οι βιολογικές διαφορές του φύλου, όσον αφορά στο μεταβολισμό του οινοπνεύματος, μπορούν, ως ένα βαθμό, να προστατέψουν τις γυναίκες από τις βλαβερές συνέπειες του αλκοόλ στον οργανισμό.

Έναντι των ανδρών, οι γυναίκες τείνουν να έχουν χαμηλότερο σωματικό βάρος και λιγότερο ποσοστό νερού στο σώμα τους. Αυτό σημαίνει ότι το αλκοόλ που συγκεντρώνεται στο σώμα μιας γυναίκας δεν μεταβολίζεται τόσο εύκολα, σε σχέση με των ανδρών. Έτσι, οι γυναίκες απαιτούν μέχρι και 40 % λιγότερο αλκοόλ από τους άνδρες για να παράγουν το ίδιο αποτέλεσμα, την ίδια, δηλαδή, συγκέντρωση οινοπνεύματος στο αίμα, και επομένως τείνουν να καταναλώνουν λιγότερο αλκοόλ(Collins et al., 2002).

Επιπλέον, οι γυναίκες μπορούν να πιουν λιγότερο ή και να απέχουν εντελώς από την κατανάλωση αλκοόλ, στις περιπτώσεις εγκυμοσύνης, από την ανησυχία τους για τις αρνητικές επιπτώσεις του αλκοόλ στο έμβρυο(ILSI, 1999).

Ακόμη, μερικοί ψυχοκοινωνικοί παράγοντες μπορούν να μειώσουν την πιθανότητα ανάπτυξης προβλημάτων σχετικών με το αλκοόλ, όσον αφορά στις γυναίκες. Παραδοσιακά, οι γυναίκες έχουν κοινωνικοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε είτε να απέχουν από την κατανάλωση αλκοόλ είτε να πίνουν λιγότερο από τους άνδρες. Οι γυναίκες που δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό, μπορεί να έχουν λιγότερη πρόσβαση στο οινόπνευμα από τους άνδρες, αλλά και από τις γυναίκες που απασχολούνται εκτός σπιτιού(Collins et al.,

2002). Τελικά, οι απαιτήσεις των ρόλων και η οικογενειακή ζωή μπορεί να τις αποθαρρύνει από την κατανάλωση αλκοόλ.

Η αλληλεπίδραση κατανάλωσης αλκοόλ και φύλου, μπορεί να εξηγηθεί και από τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνίες έχουν χρησιμοποιήσει αυτή τη σχέση ως σημαντικό μέσο διαφοροποίησης και δημιουργίας κοινωνικών ρόλων ανδρών και γυναικών. Η κατανάλωση αλκοόλ, παραδοσιακά, συνδέεται με επιδείξεις ανδροπρέπειας ή αρσενικής συναδελφικότητας(Obot et al., 2005).

4.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΑΛΚΟΟΛ

Τα προβλήματα που συνδέονται με την κατανάλωση αλκοόλ συγκαταλέγονται , παγκοσμίως, μεταξύ των σημαντικότερων προβλημάτων δημόσιας υγείας, που παρουσιάζουν σημαντικούς κινδύνους για την υγεία, ευημερία και ζωή του ανθρώπου. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα δυσάρεστων συνεπειών από την κατανάλωση αλκοόλ στα άτομα, στις οικογένειες και στην κοινότητα(Τσαρούχας 2000). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO), υπολογίζει ότι περίπου 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως, καταναλώνουν οινοπνευματώδη ποτά και 76.3 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν διάγνωση αλκοολικών διαταραχών. Από την προοπτική της δημόσιας υγείας, το φαινόμενο της κατανάλωσης αλκοόλ από άποψη νοσηρότητας και θνησιμότητας, αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος και εξέτασης στα περισσότερα μέρη του κόσμου(WHO, 2004).

Η κατανάλωση αλκοόλ έχει επιπτώσεις στην υγεία και κοινωνικές συνέπειες μέσω της δηλητηρίασης (μέθη), της αλκοολικής εξάρτησης, και άλλων βιοχημικών αποτελεσμάτων του οινοπνεύματος. Εκτός από τις χρόνιες παθήσεις που μπορούν να έχουν επιπτώσεις στους πότες μετά από πολλά έτη βαριάς χρήσης, το οινόπνευμα συμβάλλει στις τραυματικές εκβάσεις που σκοτώνουν ή θέτουν εκτός λειτουργίας τα άτομα σε μια σχετικά νέα ηλικία, με συνέπεια την απώλεια πολλών ετών ζωής λόγω του θανάτου ή της ανικανότητας. Υπάρχει μια αιτιώδης σχέση μεταξύ κατανάλωσης οινοπνεύματος και περισσότερων από 60 τύπων ασθενειών και τραυματισμών.(WHO, 2004).

4.5.1 Οι επιπτώσεις του αλκοόλ στον Οργανισμό

Η κατανάλωση αλκοολούχων ποτών υπολογίζεται ότι είναι υπεύθυνη για το 9% των συνολικών επιβαρυντικών ασθενειών στην Ευρώπη, αυξάνοντας τους κινδύνους για κίρρωση του ήπατος, καρκίνο, καρδιακή πίεση, έμφραγμα και γενετικές δυσμορφίες(Rehn et al., 2001).

Ακόμη, η κατανάλωση αλκοόλ αυξάνει τους κινδύνους για επαγγελματικά, οικογενειακά και κοινωνικά προβλήματα, όπως αλκοολική εξάρτηση, ατυχήματα, βιασμοί,

εγκληματική συμπεριφορά, βία, αυτοκτονίες. Το 40 - 60 % των συνολικών θανάτων στην Ευρώπη από τυχαίους τραυματισμούς και αυτοκτονίες αποδίδεται στην κατανάλωση αλκοόλ(Rehn et al., 2001).

Το αλκοόλ επηρεάζει καταλυτικά τον ανθρώπινο οργανισμό, προκαλώντας ανεπανόρθωτες βλάβες. Ο Π.Ο.Υ υπολογίζει ότι στις ανεπτυγμένες χώρες το 10 -11 % του συνόλου των ασθενειών και των θανάτων κάθε έτος οφείλεται στην κατανάλωση αλκοόλ(Rehn et al., 2001).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (W.H.O), το 1999, κατέταξε το αλκοόλ στην 4η θέση ως αιτία θανάτων παγκοσμίως. Εξάλλου, αξίζει να σημειωθεί ότι ο θάνατος από ασθένειες στο σκύωτι είναι 10 φορές πιο συχνός σε αυτούς που καταναλώνουν αλκοόλ, σε αντίθεση με αυτούς που δεν πίνουν. Η υπερβολική χρήση του ποτού είναι επίσης η πιο συνηθισμένη αιτία υψηλής πίεσης κ' αυξάνει τον κίνδυνο εγκεφαλικών κ' καρδιακών παθήσεων. Τέλος, περίπου το 3% όλων των ειδών του καρκίνου οφείλονται στο αλκοόλ, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίζεται ότι το αλκοόλ ευθύνεται για το 3,5% των ασθενειών και των αναπηριών.

Ο πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Ήπατος Δημήτρης Τσαντούλας, ανακοίνωσε ότι:

- Είναι ανησυχητική στη χώρα μας η αύξηση των κρουσμάτων κύρωσης του ήπατος από την κατανάλωση αλκοόλ.
- Μεγάλο κίνδυνο διατρέχουν οι νέοι, λόγω της ευκολίας με την οποία βρίσκουν και καταναλώνουν ποτά με υψηλή περιεκτικότητα σε οινόπνευμα (Τσαρούχας 2000).

Οι επιστήμονες εξάλλου προειδοποιούν ότι όσοι πίνουν 60 γραμμάρια αλκοόλ την ημέρα, έχουν 20% περισσότερες πιθανότητες να εκδηλώσουν κίρρωση του ήπατος μέσα σε 10 χρόνια. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι ο καρκίνος του ήπατος θεωρείται ο «εθνικός» μας καρκίνος(Τσαρούχας 2000).

Πέρα όμως από την υγεία του ίδιου του ατόμου, το αλκοόλ επιδρά καταλυτικά και στα παιδιά των αλκοολικών. Σύμφωνα λοιπόν με μελέτες τα παιδιά των αλκοολικών σε ένα ποσοστό 70% ή θα γίνουν αλκοολικά ή θα παντρευτούν αλκοολικούς(Τσαρούχας 2000).

Επιπλέον, θα πρέπει να αναφερθούμε και στο « Εμβρυϊκό Αλκοολικό Σύνδρομο» (ΕΑΣ) , το οποίο απαντάται όταν οι γυναίκες καταναλώνουν αλκοόλ κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους. Το ΕΑΣ αποτελεί την πρώτη γνωστή περιβαλλοντική αιτία διανοητικής καθυστέρησης του βρέφους.(Τσαρούχας, 2000).

4.5.2 Κοινωνικές Επιπτώσεις

Το αλκοόλ έχει πολύ μεγάλη θνησιμότητα και μάλιστα κρυμμένη και σχετίζεται με τροχαία, εργατικά ατυχήματα, πνιγμούς, φωτιές. Έχει υπολογιστεί ότι αποτελεί σε ποσοστό 20% με 30% την αιτία διαφόρων ατυχημάτων στην Ευρώπη:

- α) 13-37% μη θανατηφόρων πτώσεων
- β) 21-47% των πνιγμών
- γ) 9-86% των θανάτων από φωτιά
- δ) 25% των ατυχημάτων στη δουλειά (Τσαρούχας 2000).

Σύγκριση στοιχείων από έρευνες του 1987/88 και του 1997/98 για 29 χώρες, σχετικά με τραυματισμούς που οφείλονταν στην κατανάλωση αλκοόλ, αποκαλύπτει ότι 11 απ' αυτές παρουσιάζουν ανοδική τάση απέναντι στους τραυματισμούς. Μεταξύ των χωρών αυτών είναι η Αλβανία, η Λευκορωσία, η Εσθονία, η Ρωσία και η Ουκρανία(Rehn et al., 2001).

Στη χώρα μας, η κατανάλωση αλκοόλ ευθύνεται σε μεγάλο μέρος για τα θαλάσσια ατυχήματα που προκαλούν κυβερνήτες ταχύπλων ή σκαφών αναψυχής που πλέουν με μεγάλη ταχύτητα σε περιοχές όπου βρίσκονται λουόμενοι.

Η κατάχρηση αλκοόλ οδηγεί συχνά στην επιδείνωση των κοινωνικών και οικογενειακών δεσμών και συγχρόνως μειώνει τον έλεγχο του εαυτού, προκαλώντας κατάθλιψη, η οποία είναι η αρχική αιτία της αυτοκτονίας. Στη Φιλανδία το 44,5 % των ανδρών και το 18,4 % των γυναικών που αυτοκτόνησαν ήταν χρήστες αλκοόλ (Rehn et al., 2001).

Μια άλλη κοινωνική επίπτωση του αλκοόλ είναι η βία, η εκτός ελέγχου συμπεριφορά, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί, είτε με τη μορφή έντονων καβγάδων, είτε ακόμα και με χειροδικία. Επίσης, η βία στα γήπεδα, ειδικά σε χώρες όπως η Αγγλία και η Γερμανία, υποκινείται πολλές φορές από την κατανάλωση αλκοόλ. Πέρα όμως από τη βία στα γήπεδα έχει εξεταστεί και η διάπραξη εγκληματικών πράξεων από ανθρώπους που βρίσκονται υπό την επήρεια αλκοόλ. Οι εγκληματολογικές στατιστικές μελέτες δείχνουν ότι τουλάχιστον το 80% των βίαιων εγκλημάτων εμπλέκεται, κατά κάποιο τρόπο, το αλκοόλ. Στη Ρωσία, κατά το έτος 1994, το 68,4 % των βιασμών, το 47,2% των ληστειών και το 62,2 % όλων των βίαιων επιθέσεων διεπράχθησαν από άτομα σε κατάσταση μέθης. Επομένως, η μέθη αποτελεί σημαντικό παράγοντα από αυτή την πλευρά (Τσαρούχας, 2000).

Επιπλέον, μια τεράστια κοινωνική συνέπεια του αλκοολισμού είναι αυτή της οικογενειακής βίας και κακοποίησης. Στην Ισλανδία, από τις γυναίκες που ήταν θύματα βίας στο σπίτι, το 71% εξέθεσαν σαν κύρια αιτία αυτής της κατάστασης, τον αλκοολικό σύζυγο(Rehn et al., 2001). Δεν υπάρχει περίπτωση να μπορούν τα μέλη της οικογένειας να αγνοήσουν τον αλκοολικό ανάμεσά τους και αυτό γιατί στις καθημερινές

συναλλαγές τα μέλη της οικογένειας έρχονται αντιμέτωπα με τη διαταραγμένη συμπεριφορά που είναι σύμπτωμα του αλκοολισμού. Με τον καιρό, η οικογενειακή ζωή μπορεί να γίνει δυσβάστακτη, να μετατραπεί σε καθημερινό μαρτύριο, ειδικά για τα παιδιά, αφού σε μια τέτοια ατμόσφαιρα σύγκρουσης, έντασης και αβεβαιότητας, οι ανάγκες τους για ζεστασιά, ασφάλεια ακόμη και σωματική φροντίδα, πιθανότατα να μην καλύπτονται. Είναι πολύ πιθανό τα παιδιά αυτά να αναπτύξουν προβληματική συμπεριφορά όταν θα αρχίζουν να σχηματίζουν σχέσεις έξω από το σπίτι, στο σχολείο ή με τους συνομήλικούς τους(Τσαρούχας, 2000)

Αυτό που μπορούμε να πούμε με σιγουριά είναι ότι η κατανάλωση αλκοόλ συνδέεται με πολλές επιβλαβείς συνέπειες για το ίδιο το άτομο που πίνει αλλά και με άμεσες συνέπειες για το περιβάλλον του και τη κοινωνία στην οποία ζει, συνολικά. Τέτοιες κοινωνικές συνέπειες όπως τα κυκλοφοριακά ατυχήματα, τα οικογενειακά και διαπροσωπικά προβλήματα, έκπτωση στις επαγγελματικές δραστηριότητες και στο χώρο εργασίας, η εκδήλωση βίας, τα τελευταία χρόνια έχουν λάβει περισσότερη προσοχή από το ευρύ κοινό. Αυτά τα γεγονότα ασκούν επίδραση στην κοινωνία εφόσον έχουν επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο, στην παραγωγικότητα, απαιτούν την προσοχή και τους πόρους της ποινικής δικαιοσύνης, το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και άλλων κοινωνικών οργάνων.

Η κατανάλωση αλκοόλ και ιδιαίτερα η καταχρηστική κατανάλωση, συνεπάγονται σημαντικές δαπάνες για την κοινωνία. Συγκρινόμενο το αλκοόλ με το κάπνισμα και τη χρήση ναρκωτικών ουσιών είναι σαφώς ακριβότερο από άποψη των πόρων που χρησιμοποιούνται όσον αφορά τις δυσμενείς συνέπειες της καταχρηστικής κατανάλωσης. Οι δαπάνες της κατανάλωσης αλκοόλ μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής: α) Άμεσες δαπάνες: συστήματα υγείας, δικαιοσύνης και κοινωνικής πρόνοιας, υλικές ζημιές β) Έμμεσες δαπάνες: πρόωρος θάνατος, υπερβολική νοσηρότητα και ανεργία (Klingemann,2001).

4.5.3 Τροχαία Ατυχήματα

Άνθρωπος και αλκοόλ αποτελούν σχεδόν πάντα ένα εκρηκτικό μίγμα που μπορεί να τινάξει στον αέρα ολόκληρο το ζήτημα της οδικής ασφάλειας. Τα τροχαία ατυχήματα αποτελούν μια από τις πιο σημαντικές έμμεσες συνέπειες της κατάχρησης του αλκοόλ. Επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ένας «πιωμένος» οδηγός δημιουργεί πάνω από 6 φορές περισσότερους νεκρούς και σοβαρά τραυματισμένους απ' ότι ένας οδηγός που δεν έχει πιει (Τσαρούχας, 2000).

Συγκεκριμένα το αλκοόλ μειώνει σημαντικά την ικανότητα οδήγησης αφού:

- Δημιουργεί κενά προσοχής
- Μειώνει το συντονισμό κ' την επιδεξιότητα κινήσεων
- Μειώνει την ικανότητα όρασης

- Κάνει τα μάτια πολύ ευαίσθητα σε φώτα αντιθέτως ερχόμενων αυτοκινήτων.
- Μειώνει το πεδίο Όρασης (δυσκολία αντίληψης πεζών από τα πλάγια)
- Δημιουργεί κόπωση, υπνηλία και αυξάνει το χρόνο αντίδρασης.
- Δημιουργεί συναίσθημα ευφορίας (υπερεκτίμηση δυνατοτήτων, υποτίμηση κινδύνων).
- Επιδρά στη ψυχική σφαίρα
- Δημιουργεί επικίνδυνες καταστάσεις σε προϋπάρχουσες παθήσεις (π.χ διαβητικούς, υπέρτασικούς κ.λ.π.)

Στην Ελλάδα, το συνολικό ποσοστό των τροχαίων με αιτία το αλκοόλ ανέρχεται στο 40%, ποσοστό που αν μεταφραστεί σε αριθμούς σημαίνει ότι 1.100 άτομα το χρόνο χάνουν τη ζωή τους στην ασφαλτο από το αλκοόλ.

Τα τροχαία δυστυχήματα που σημειώνονται στην πρωτεύουσα, η οποία έχει τους υψηλότερους δείκτες, γίνονται συνήθως τις μεταμεσονύχτιες ώρες και οι οδηγοί ή τα θύματα είναι σε κατάσταση μέθης. Τα περισσότερα τροχαία που αφορούν ηλικίες 20-24 ετών έχουν ως κύρια αιτία το αλκοόλ (Τσαρούχας, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

5. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης απασχολεί τις τελευταίες δεκαετίες διαφορετικές επιστήμες (βιολογία, ανθρωπολογία, οικονομία) και αυτό γιατί είναι ένα φαινόμενο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό, ιστορικό. Από τη σκοπιά της ψυχολογίας μελετώνται οι τρόποι με τους οποίους το άτομο συνδέεται κοινωνικά, πολιτισμικά και οικολογικά στο χώρο στον οποίο ζει. Η μελέτη της ψυχολογικής προσαρμογής των ατόμων, πρέπει να πλαισιώνεται από τη σκιαγράφηση όλων των σχετικών στοιχείων ώστε να γίνει καλύτερη η κατανόηση των ψυχολογικών διεργασιών που συμβάλλουν στην εξέλιξη και διαμόρφωση της προσαρμογής (Παπαστυλιανού, 2000).

Σύμφωνα με την οικολογική ψυχολογία, η προσαρμογή βασίζεται στην αμφίδρομη σχέση ζώντων οργανισμών και περιβάλλοντος και γίνεται δυνατή με τη βοήθεια της άμυνας, του ελέγχου και της αντιμετώπισης (Παπαστυλιανού, 2000).

Συγκεκριμένα για την επίτευξη της προσαρμογής, υπάρχουν διάφορες στρατηγικές που οδηγούν σε διαφορετικούς τρόπους προσαρμογής. Διακρίνονται τρεις τέτοιες στρατηγικές :

- Η προσαρμογή, κατά την οποία οι αλλαγές γίνονται προς τη κατεύθυνση της μείωσης της σύγκρουσης μεταξύ περιβάλλοντος και της συμπεριφοράς, φέρνοντας τα δύο σε αρμονία συνύπαρξης.
- Η αντίδραση, κατά την οποία η συμπεριφορά του ατόμου αντιμάχεται το περιβάλλον.
- Η απόσυρση, κατά την οποία η συμπεριφορά τείνει να μειώσει τις πιέσεις του περιβάλλοντος παραιτούμενη από κάθε προσπάθεια. (Παπαστυλιανού, 2000).

Για να κατανοηθεί η συμπεριφορά ενός ατόμου είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί η επαφή και η σύγκρουση της ομάδας, να εξεταστεί η γενική προσαρμογή της και να εκτιμηθεί η έκθεση και η σύγκρουση του ατόμου. Τα επίπεδα διερεύνησης συνοψίζονται στο ομαδικό που εξετάζει τα πολιτισμικά στοιχεία και στο ατομικό που εξετάζει τις ψυχολογικές αλλαγές που υφίσταται το άτομο κατά τη πορεία επιπολιτισμού της ομάδας του. (Γεωργιάς, 1996, Berry, 1997).

Η συμπεριφορά αποτελεί προϊόν μιας σύνθετης αλληλεπίδρασης μεταξύ γενετικών και εμπειρικών παραγόντων, όπου τόσο οι παρούσες όσο και οι παρελθοντικές εμπειρίες συμβάλλουν στο τελικό αποτέλεσμα. Αυτό συμβαίνει διότι η συμπεριφορά είναι, κατά ένα μέρος, συνάρτηση πληθώρας κληρονομημένων δυνατοτήτων, ωστόσο διαμορφώνεται από τις εμπειρίες του ανθρώπου (Γεωργιάς, 1996).

Η σχέση μεταξύ οικολογίας, πολιτισμού, γενετικής, εμπειριών και ανθρώπινης συμπεριφοράς απεικονίζεται στο σχήμα 2 (βλ. παράρτημα σελ.4). Το πλαίσιο του σχήματος

συνδυάζει το οικολογικό και το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο μαζί με διάφορα ψυχολογικά χαρακτηριστικά και περιέχει μεταβλητές, μέσα από τις οποίες οι βιολογικές και πολιτισμικές επιδράσεις μεταβιβάζονται από το πλαίσιο στο άτομο (Γεωργιάς, 1996, Berry, 2001). Στο συγκεκριμένο εννοιολογικό πλαίσιο βλέπουμε ακόμη πως τα οικολογικά στοιχεία μπορούν να επιδράσουν στα πολιτισμικά και στα βιολογικά στοιχεία και στη συνέχεια να διαμορφώσουν συγκεκριμένες ψυχολογικές συμπεριφορές, νοητικά σχήματα, στάσεις, αξίες και γνωρίσματα (Παπαστυλιανού 2000, Γεωργιάς , 1996). Ακόμη, μέσα στα πλαίσια αυτά που οριοθετούν τον κλάδο της οικολογικής ψυχολογίας τοποθετείται η θεωρία του Berry.

Το πλαίσιο περιέχει μεταβλητές τόσο σε επίπεδο πληθυσμού όσο και σε επίπεδο ατόμου. Περιλαμβάνει μεταβλητές πλαισίου, παρεμβαλλόμενες μεταβλητές και ψυχολογικές ιδιότητες. Οι μεταβλητές πλαισίου αποτελούνται από δύο είδη πλαισίων, το οικολογικό και το κοινωνικό-πολιτιστικό. Η βασική υπόθεση είναι ότι οι οικολογικές δυνάμεις αποτελούν τα αίτια για τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς και του πολιτισμού. Οι οικολογικές μεταβλητές περιορίζουν, πιέζουν και μορφοποιούν τις πολιτιστικές μορφές, οι οποίες, με τη σειρά τους, διαμορφώνουν τη συμπεριφορά(Γεωργιάς, 1996).

Οι μεταβλητές του οικολογικού πλαισίου περιλαμβάνουν τις κλιματολογικές συνθήκες και άλλα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος(αποθέματα νερού, η μορφολογία, η θερμοκρασία κ.α.). Με τον όρο οικολογία εννοούμε κάθε συνδυασμό των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος που ενδέχεται να επηρεάσει την παραγωγή τροφίμων, τα οποία είναι απαραίτητα για τη λειτουργία της κοινωνίας. Η έμφαση, η οποία αποδίδεται στην σπουδαιότητα των οικολογικών παραγόντων, βασίζεται στην υπόθεση ότι οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές, τις οποίες ακολουθεί μια κοινωνία για να παρέχει τροφή στα μέλη της, επηρεάζονται από τις δυνατότητες του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι μεταβλητές προσαρμογής(παρεμβαλλόμενες μεταβλητές) περιλαμβάνουν την πολιτιστική και τη βιολογική προσαρμογή. Τις επινοήσεις του ατόμου που διευκολύνουν την προσαρμογή στις οικολογικές πιέσεις (οικονομικά και κοινωνικά συστήματα, εκπαιδευτικό σύστημα, πολιτικό σύστημα κ.α.), δηλαδή τον πολιτισμό, εφόσον ο πολιτισμός αποτελείται από όλους τους ανθρώπινους θεσμούς, οι οποίοι διευκολύνουν την μακροπρόθεσμη επιβίωση ενός πληθυσμού σε ένα δεδομένο οικολογικό πλαίσιο. Η βιολογική προσαρμογή περιλαμβάνει τις γενετικές ή φυσιολογικές αντιδράσεις του πληθυσμού διαμέσου των γενεών. Οι γενετικές διαφορές είναι ανάλογες των οικολογικών πιέσεων. Τέτοιες μακροχρόνιες εξελικτικές μεταβολές, αφορούν τις αντιδράσεις στις πιέσεις του οικολογικού συστήματος. Έτσι, λοιπόν, οι γενετικές διαφορές ανάμεσα σε φυλές ή πληθυσμούς, θεωρούνται βιολογικές προσαρμογές στις οικολογικές πιέσεις.

Οι διαφορές ανάμεσα στις φυλές μπορεί να εκδηλωθούν, για παράδειγμα , ως διαφορετικού βαθμού ευαισθησίες σε ορισμένες ασθένειες. Οι οργανισμικές αυτές διαφορές δεν αντανακλούν μόνο γενετικές προδιαθέσεις αλλά η κατάσταση της υγείας και της

διατροφής ποικίλλουν ανάμεσα σε φυλές εξαιτίας των πολιτιστικών διαφορών στο διαιτολόγιο και τις συνθήκες υγιεινής. Οι διαφορές στην οργανισμική κατάσταση αντανακλούν διαφορετικές μορφές προσαρμογής στις οικολογικές συνθήκες. Γεγονός πάντως είναι ότι οι βιολογικές και πολιτιστικές μεταβλητές βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση.

Οι μεταβλητές των ψυχολογικών ιδιοτήτων είναι οι μεταβλητές ατομικού επιπέδου, οι οποίες περιλαμβάνουν όλες τις μετρήσιμες πλευρές της ανθρώπινης συμπεριφοράς που συνδέονται με τις οικολογικές μεταβλητές ή με τις μεταβλητές προσαρμογής ή και με τις δύο. Το πλαίσιο αυτό αφορά ένα εννοιολογικό σύστημα στο οποίο οι οικολογικές και πολιτιστικές δυνάμεις θεωρούνται ότι επηρεάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, είτε έμμεσα είτε άμεσα από παρεμβαλλόμενες μεταβλητές προσαρμογής, πολιτιστικές και βιολογικές. Η κατεύθυνση της επιρροής δεν πηγαινει από την οικολογία στη συμπεριφορά, μέσω του πολιτισμού, είναι προφανές ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά ενδέχεται να επηρεάσει τόσο τον πολιτισμό, όσο και την οικολογία (Παπαστυλιανού 2000, Γεωργιάς , 1996).

5.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μέσα στα πλαίσια που οριοθετούν τον κλάδο της οικολογικής ψυχολογίας τοποθετείται η θεωρία του Berry για τον επιπολιτισμό, δηλαδή την ψυχολογική προσαρμογή ατόμων ή ομάδων σε διαφορετικό από το δικό τους πολιτιστικό περιβάλλον. Σε αυτή τη θεωρία ο Berry εξηγεί πως τα οικολογικά στοιχεία μπορούν να επιδράσουν στα πολιτιστικά και στα βιολογικά στοιχεία και στη συνέχεια να διαμορφώσουν συγκεκριμένες ψυχολογικές συμπεριφορές, νοητικά σχήματα, στάσεις, αξίες και γνωρίσματα.

Ο κλασικός ορισμός της έννοιας του επιπολιτισμού παρουσιάστηκε από τους Redfield, Linton, Herskovits και ορίζεται ως εξής: *«ο επιπολιτισμός συμπεριλαμβάνει εκείνα τα φαινόμενα που εμφανίζονται όταν ομάδες ατόμων πολιτισμικά διαφορετικές έρχονται σε συνεχή επαφή, με επακόλουθες αλλαγές στα γνήσια πολιτιστικά πρότυπα της μιας ή και των δύο ομάδων»*(Berry,1997, Van de Vijver et al. 2004, Παπαστυλιανού 2000). Παρόλο που ο επιπολιτισμός είναι μια ουδέτερη περίοδος στην αρχή, πρακτικά τείνει να φέρει αλλαγές περισσότερο στη μία ομάδα από την άλλη(Berry, 1990).

Τα άτομα μαθαίνουν έννοιες και αξίες, απλώς λόγω της διαθεσιμότητας των ποικίλων ερεθισμάτων στον κάθε περιβαλλοντικό χώρο. Οι αξίες αυτές μεταδίδονται ευρέως, άμεσα ή έμμεσα , και εμπεδώνονται στη συνείδηση των ατόμων διότι δεν αμφισβητούνται σχεδόν ποτέ. Το είδος αυτής της μάθησης ονομάζεται επιπολιτισμός και αναφέρεται σε όλα τα είδη της μάθησης που συντελούνται στην ανθρώπινη ζωή επειδή είναι απλώς διαθέσιμα για μάθηση (Γεωργιάς, 1996).

Το Social Science Research Council (1954) ορίζει τον επιπολιτισμό «ως πολιτισμική αλλαγή που εμφανίζεται με τη συνάντηση δύο ή περισσότερων αυτόνομων πολιτισμικών συστημάτων. Επιπολιτισμική αλλαγή μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας άμεσης πολιτιστικής μεταβολής ενώ μπορεί και να καθυστερήσει να συμβεί εξαιτίας των εσωτερικών προσαρμογών. Η δυναμική του μπορεί να εκληφθεί, ως η επιλεκτική προσαρμογή σε ένα σύστημα αξιών, ως πορείες προσαρμογής και διαφοροποίησης, ως δημιουργία εξελικτικών ακολουθιών και ως καθοριστική των ρόλων και των παραγόντων της προσωπικότητας» (Παπαστυλιανού 2000, Berry, 1997).

Η διαδικασία επιπολιτισμού περιλαμβάνει αλλαγές και εμπειρίες μέσα στη καθημερινή ζωή των μεταναστών, οι οποίες προκλήθηκαν σαν αποτέλεσμα της επαφής με νέες πολιτισμικές ομάδες και της δημιουργίας νέων σχέσεων με συνέπεια την απώλεια των παλαιών. Τέτοιες εμπειρίες χαρακτηρίζονται από αλλαγές στις αξίες, τις στάσεις και τις συμπεριφορές (Safdar et al, 2003). Οι μετανάστες συνήθως καλούνται να υιοθετήσουν νέα πρότυπα επικοινωνίας, νέες κοινωνικές δομές και διαφορετικούς στόχους. Στη διαδικασία του επιπολιτισμού παρατηρούμε οικονομικές, θρησκευτικές, περιβαλλοντικές αλλαγές που επηρεάζουν τα άτομα. Αρχικά, ο επιπολιτισμός φαίνεται να είναι μια διαδικασία αλλαγής στη κουλτούρα της ομάδας ενώ στη πορεία γίνεται αλλαγή στη ψυχολογία του ατόμου. (Berry, 1997).

Ο επιπολιτισμός συνήθως παρουσιάζεται σε κοινωνικές ομάδες όπως οι μετανάστες, άτομα που μετακινούνται για να ζήσουν σε μια άλλη χώρα. Η επαφή με τα καινούρια στοιχεία της κυρίαρχης ομάδας επιφέρει πολιτιστικές και ατομικές αλλαγές. Διαφορές στις συνήθειες, στη γλώσσα, στο ντύσιμο, τη θρησκεία κ.α. προκαλούν την αντίδραση του μετανάστη, ο οποίος τις πολιτισμικές αυτές διαφορές μπορεί να τις κατανοήσει και να τις αποδεχτεί ή να τις απορρίψει.

Ο Berry, τονίζει τέσσερα κύρια χαρακτηριστικά της έννοιας του επιπολιτισμού:

- Τη φύση του. Ο επιπολιτισμός απαιτεί επαφή δύο τουλάχιστον αυτόνομων πολιτιστικών συστημάτων ώστε να επέλθει αλλαγή τουλάχιστον στο ένα από τα δύο. Όπως έχει παρατηρηθεί το ένα σύστημα κυριαρχεί στο άλλο. Μεταξύ του σταδίου επαφής και του σταδίου αλλαγής αυτό που συμβαίνει ενέχει δυσκολίες, αντιδράσεις και συγκρούσεις και δεν αποτελεί απλή μετάβαση.
- Τη διαδικασία του. Τη πορεία του επιπολιτισμού χαρακτηρίζουν τρεις φάσεις, η επαφή, η σύγκρουση και η προσαρμογή. Η επαφή μπορεί να φέρει ένα μικρό βαθμό επιπολιτισμού όταν αυτή δεν είναι συστηματική ενώ επιπολιτισμός σε μεγάλο βαθμό επέρχεται όταν η επαφή διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η σύγκρουση παρουσιάζεται σαν αντίσταση από τα

άτομα, δεδομένου ότι μια ομάδα δεν παραιτείται εύκολα των παραδόσεων της. Η προσαρμογή αναφέρεται σε μια διαδικασία μείωσης ή σταθεροποίησης της σύγκρουσης.

- Το επίπεδο. Ο επιπολιτισμός αναφέρεται τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Οι τρεις φάσεις της διαδικασίας του επιπολιτισμού είναι σημαντικές και στα δύο επίπεδα.
- Τις μετρήσεις. Οι μετρήσεις θα πρέπει να γίνονται για τις τρεις φάσεις του επιπολιτισμού και στα δύο επίπεδα. Σε επίπεδο ομάδας να αναφέρεται η ιστορία, η διάρκεια, ο σκοπός της πολιτισμικής επαφής, η φύση της σύγκρουσης και οι προσαρμογές που έχουν πετύχει οι ομάδες. Σε επίπεδο ατόμου να μελετάται το άτομο μέσα στην πολιτιστική ομάδα, στις διαπροσωπικές και ενδοατομικές συγκρούσεις και κρίσεις που βιώνονται κατά τη φάση προσαρμογής.(Παπαστυλιανού, 2000).

Τα μοντέλα – στάσεις του επιπολιτισμού που αναφέρονται παρακάτω, παρουσιάζουν τον τρόπο προσαρμογής σε μια νέα κουλτούρα. Η εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου έχει σημαντική ανάμειξη στη διαδικασία του επιπολιτισμού συμπεριλαμβανόμενων των μοντέλων του επιπολιτισμού (Safdar et al.,2003). Σε όλες τις πλουραλιστικές κοινωνίες, οι πολιτισμικές ομάδες και τα άτομα μέλη τους έρχονται αντιμέτωπες με το θέμα της διαδικασίας του επιπολιτισμού. Οι στρατηγικές του επιπολιτισμού συνήθως παρουσιάζονται ανάμεσα στις ομάδες και τα άτομα στην καθημερινότητα τους και στην αντιμετώπιση που έχουν μεταξύ τους. Δύο θέματα είναι σημαντικά: α) η πολιτισμική συντήρηση, τι έκταση έχουν η πολιτισμική ταυτότητα και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των ατόμων ώστε να γίνει προσπάθεια για τη συντήρησή τους β) η επαφή και συμμετοχή, σε τι έκταση θα πρέπει να αναμειχθούν με άλλες πολιτισμικές ομάδες ή αν θα πρέπει να παραμείνουν κυρίως μόνοι.

Οι στρατηγικές του επιπολιτισμού σύμφωνα με την εννοιολογική προσέγγιση του Berry, συνίστανται σε τρεις και στη κατάσταση περιθωριοποίησης :

A) αφομοίωση (assimilation). Είναι η πορεία κατά την οποία τα άτομα διαφορετικής εθνικής και φυλετικής προέλευσης έρχονται σε αλληλεπίδραση μέσα στη ζωή της ευρύτερης κοινωνικής ομάδας. Οι μετανάστες προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν τις διαφορές τους σε σχέση με τα άτομα της ευρύτερης κοινωνίας και προσπαθούν να ταυτιστούν με αυτά τα άτομα με σκοπό να γίνουν αποδεκτοί από την ευρύτερη κοινωνία. Συνήθως η ταύτιση και η αποδοχή του πολιτισμού της χώρας υποδοχής οδηγεί στην απομάκρυνση των ατόμων από τα δικά τους εθνικά και πολιτισμικά στοιχεία, στην απομάκρυνση τους από τη χώρα προέλευσης.

B) εναρμόνιση (integration). Επιτυγχάνεται η πολιτισμική ένταξη, δηλαδή τα άτομα της ομάδας γίνονται αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας και διατηρώντας την εθνική τους

ταυτότητα συνεργάζονται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύστημα. Τα άτομα καταφέρνουν να συνδυάσουν τα εθνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας τους με εκείνα της χώρας υποδοχής. Ο τύπος αυτός αποτελεί την πιο ορθολογική μορφή επιπολιτισμού, διότι ωθεί το άτομο σε κοινωνική –ψυχολογική ισορροπία και ανάπτυξη.

Γ) διαχωρισμός (separation). Όταν δεν υπάρχουν θετικές σχέσεις με τη κοινωνία υποδοχής και η στάση αυτή συνοδεύεται από έμμονη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας και παράδοσης. Το άτομο αποσχίζεται από την κυρίαρχη κοινωνική ομάδα για να μπορέσει να κρατήσει το παραδοσιακό τρόπο ζωής του, τη κουλτούρα και τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας καταγωγής του.

Δ) περιθωριοποίηση (marginalisation). Οι ομάδες χάνουν τη πολιτιστική και ψυχολογική επαφή τους, τόσο με τη δική τους παραδοσιακή ομάδα όσο και με την ευρύτερη κοινότητα. Η περιθωριοποίηση χαρακτηρίζεται από αισθήματα απομόνωσης, αβεβαιότητας, απώλεια ταυτότητας, επιπολιτισμικό άγχος και επιθετικότητα.

Οι στρατηγικές επιπολιτισμού, σκιαγραφούνται στο διμεταβλητό μοντέλο(βλ. Παράρτημα Bidimensional model of acculturation, σχήμα 3),(Berry, 1997, Van De Vijver et al.,2004). Το μοντέλο των τεσσάρων ερωτήσεων, απαιτεί συμφωνία με τέσσερις προτάσεις που η καθεμία αντιπροσωπεύει μια από τις στρατηγικές επιπολιτισμού. Οι τρεις στρατηγικές και η κατάσταση περιθωριοποίησης δεν συναντώνται κατ' ανάγκη διαζευκτικά(ή-ή), καθ' όσον το άτομο μπορεί να υιοθετεί διαφορετική στρατηγική για διαφορετική πτυχή της καθημερινής ζωής του.(Berry,1997, Van De Vijver et al.,2004, Shalom et al. 2003,Κούτρα, 2005).

5.2 ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΤΡΕΣ

Όταν οι μετανάστες έρχονται αντιμέτωποι με μια νέα κοινωνία υποδοχής, αντιμετωπίζουν προκλήσεις για να προσαρμοστούν σε μία νέα γλώσσα, διαφορετικά ήθη και έθιμα για τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, άγνωστους κοινωνικούς κανόνες και νόμους και σε κάποιες περιπτώσεις έντονες κοινωνικές αλλαγές, όπως είναι μετάβαση μιας κοινωνίας από αγροτική σε αστική.

Επιπλέον, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στη νέα χώρα είναι η απώλεια της κοινωνικής τους θέσης, η υποαπασχόληση και η μη αναγνώριση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων τους. Οι μετανάστες ως ομάδα αντιμετωπίζουν συχνά άσχημες συνθήκες διαβίωσης και εκτίθενται στον αποκλεισμό, το ρατσισμό και υφίστανται διακρίσεις σε πολλά επίπεδα (Williams et al.,1999). Έρχονται λοιπόν, αντιμέτωποι με προβλήματα προσαρμογής (κοινωνικά, ψυχολογικά, σωματικά) και υπόκεινται διάφορες πιέσεις. Αυτές οι πιέσεις μπορούν να παράγουν διαταραχές στις

διαπροσωπικές σχέσεις, προβλήματα στα πλαίσια της οικογένειας και του γάμου, κατάχρηση οινοπνευματωδών ποτών(Williams et al.,1999).

Ο επιπολιτισμός παραπέμπει στη διαδικασία της προσαρμογής των ατόμων για αυτές τις κοινωνικές αλλαγές. Η απαίτηση της προσαρμογής των ατόμων σε αυτές τις πολιτισμικές διαφορές οδηγούν στην αύξηση του άγχους, γνωστό ως επιπολιτιστικό άγχος (Kurasaki et al 1996).

Οι μετανάστες κατά τη διαδικασία επιπολιτισμού, πέρα από τους βασικούς στόχους βελτίωσης της οικονομικής και κοινωνικής τους θέσης, πασχίζουν να διατηρήσουν τα εθνικά τους γνώρισματά συμμετέχοντας στη νέα χώρα υποδοχής και διατηρώντας ταυτόχρονα ψυχολογική και φυσική σταθερότητα. Τρεις παράγοντες που ενισχύουν τη δημιουργία του επιπολιτιστικού στρες είναι οι παρακάτω :

- Διατήρηση της εθνικής – πολιτισμικής κληρονομιάς
- Επαφή με τη χώρα υποδοχής
- Ψυχολογική ισορροπία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του επιπολιτισμού αλλά και μετά από αυτή(Safdar et al, 2003).

Σύμφωνα με τον Berry, ο όρος του επιπολιτιστικού στρες, καλύπτει τις διαφορετικές μορφές άγχους που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας μετανάστης κατά τη περίοδο μεταφοράς του από μια χώρα με δεδομένη κουλτούρα σε κάποια άλλη. Το άτομο αντιμετωπίζει διάφορων μορφών στρες όπως: οικονομικό στρες (δυσκολία ανεύρεσης κατάλληλης εργασίας, επαρκή στέγη, ικανοποιητικό εισόδημα), κοινωνικό στρες (αντιμετώπιση διαφορετικού συστήματος αξιών, αντιμετώπιση αρνητικών συμπεριφορών και στάσεων προς τους νεοαφειχθέντες λόγω της εθνικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας), ψυχολογικό στρες (μοναξιά, κατάθλιψη, αντιμετώπιση παλαιών και νέων ψυχολογικών τραυμάτων), και ακόμη φυσικό στρες (ένα άτομο να είναι θύμα εγκληματικής ενέργειας ή φυσικής καταστροφής).

Κοινωνίες υποδοχής μεταναστών που εφαρμόζουν πολυπολιτισμικές πολιτικές και έχουν κοινωνική ανοχή στην εκδήλωση διαφορετικών εθνικών και πολιτισμικών στοιχείων προκαλούν λιγότερο επιπολιτιστικό στρες ανάμεσα στους μετανάστες από ότι κοινωνίες που έχουν υιοθετήσει αφομοιωτικές πολιτικές και πρακτικές στην αντιμετώπιση και ένταξη των μεταναστών. (Berry, 2001)

Το άγχος που προκαλείται από τη διαδικασία του επιπολιτισμού σχετίζεται με το ψυχοσωματικό στρες, τα αισθήματα περιθωριοποίησης και τις στάσεις προς την κυρίαρχη κοινωνική ομάδα. Η συσχέτιση του επιπολιτισμού με το άγχος εξαρτάται από παράγοντες όπως το φύλο και η ηλικία.(Παπαστυλιανού, 2000). Ο Berry, εντοπίζει σε έρευνες ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν περισσότερα συμπτώματα άγχους από τους άνδρες, όταν προέρχονται από πολύ κλειστό πολιτιστικό περιβάλλον και η ηλικία σχετίζεται με το άγχος, είτε μεμονωμένα, είτε σε σχέση με τη μόρφωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

6. ΑΛΚΟΟΛ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Η μετανάστευση, ως φαινόμενο, μελετάται από την ανθρωπολογία, την οικονομία, κοινωνιολογία, τις πολιτικές επιστήμες και την ψυχολογία. Όλες οι παραπάνω επιστήμες αποτελούν σημαντικό κομμάτι στη περιγραφή του συγκεκριμένου φαινομένου. Το κεντρικό σημείο στο πεδίο της πολυπολιτισμικής ψυχολογίας είναι πώς επηρεάζουν οι πολιτισμικοί παράγοντες την συμπεριφορά των ατόμων (Berry, 1997).

Στις κοινωνικές και συμπεριφοριστικές επιστήμες υπάρχει ένας δυνατός συσχετισμός που προβάλλεται ανάμεσα στην κατανάλωση αλκοόλ και στην εθνική καταγωγή των ατόμων (Gutmann,1999). Μελετώντας έρευνες που έχουν γίνει σε παγκόσμια κλίμακα και που αφορούν μεταναστευτικό πληθυσμό εντοπίζονται στοιχεία που δείχνουν ότι οι περισσότερες αλλαγές στη στάση απέναντι στο αλκοόλ συνδέονται με τις διαδικασίες του φαινομένου της μετανάστευσης, οι οποίες επηρεάζουν τα ίδια τα άτομα.

Έπειτα από βιβλιογραφική αναζήτηση παρατηρείται ότι οι περισσότερες έρευνες που αφορούν την έννοια της μετανάστευσης και του επιπολιτισμού σε σχέση με τη κατανάλωση αλκοόλ, πραγματοποιούνται σε χώρες όπως η Αυστραλία, Νότια Αμερική, Ασία, Αφρική και σε κάποιες χώρες της Ευρώπης. Η Ελλάδα έχει ελάχιστα στοιχεία να επιδείξει πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Η κατανάλωση αλκοόλ και τα προβλήματα αλκοολισμού σχετίζονται με μεταβλητές όπως: η ηλικία και το φύλο των μεταναστών, η εθνική τους καταγωγή, η θρησκεία, το κοινωνικό –οικονομικό τους επίπεδο, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το είδος της εργασίας, η οικογενειακή κατάσταση κ.α.. Παρόλα αυτά ο Gutmann σε άρθρο του θεωρεί τη σχέση μεταξύ εθνικότητας και κατανάλωσης αλκοόλ, ένα σημαντικό θέμα ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος. Υποστηρίζει όμως ότι αυτή η σχέση θα πρέπει να μελετάται με προσοχή από τους ερευνητές, ώστε να μην οδηγούμαστε σε στερεοτυπικές θέσεις συσχετίζοντας το αλκοόλ, την εθνικότητα και τον επιπολιτισμό(Gutmann,1999).

Η κατανάλωση αλκοόλ, στο μεγαλύτερο μέρος της σχετίζεται με τους κοινωνικούς κανόνες, τα ήθη, τα έθιμα, τις παραδόσεις και τα πρότυπα της κάθε πολιτισμικής ομάδας (NIAAA,2004). Οι πολιτισμικές συνήθειες κάθε ομάδας σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να έχουν επιπτώσεις στην έκθεση του ατόμου απέναντι στο αλκοόλ. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι υπάρχουν πολιτισμικές ομάδες των οποίων η κουλτούρα απαγορεύει οποιαδήποτε κατανάλωση αλκοόλ(NIAAA,2004).

Οι κοινωνιολογικές επιστήμες τονίζουν, πως συγκεκριμένα έθιμα που αφορούν την κατανάλωση αλκοόλ μεταφέρονται από γενιά σε γενιά και από άτομο σε άτομο μιας οικογένειας ή μιας πολιτισμικής ομάδας (Caetano et al. 2004). Οι πολιτισμικοί παράγοντες

που επηρεάζουν την κατανάλωση αλκοόλ από ένα άτομο καθορίζονται από το βαθμό προσδιορισμού του ατόμου με την ομάδα και από το βαθμό συνέπειας προς τους κανόνες της ομάδας.(NIAAA,2004). Παράδειγμα αποτελεί, η ισπανική κοινότητα, η οποία παρουσιάζει μια δυνατή πολιτισμική απαγόρευση για την κατανάλωση αλκοόλ από τις γυναίκες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το υψηλό ποσοστό (70%) των γυναικών που πίνουν μόνο ένα ποτό το μήνα και αυτό εφόσον δηλώνουν ότι καταναλώνουν αλκοόλ.(NIAAA,2004)

Τα άτομα που μεταναστεύουν στη χώρα υποδοχής κουβαλούν τα στοιχεία και τις συνήθειες της χώρας καταγωγής τους μπορούν όμως να επηρεαστούν σε μεγάλο βαθμό από τα πρότυπα και τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας υποδοχής. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι τα άτομα αυτά έρχονται αντιμέτωπα με δύσκολες καταστάσεις όπως είναι οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες, ο κοινωνικός αποκλεισμός, το άγχος, ανισότητα, ρατσισμός κ.α. που μπορούν να αυξήσουν την κατανάλωση αλκοόλ από τα άτομα (Caetano, 2004,NIAAA,2004,Gordis,1994).

Ο Gordis, βασιζόμενος σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στις ΗΠΑ, και αφορούν την κατανάλωση αλκοόλ ανάμεσα σε μετανάστες, παρουσιάζει στοιχεία που σχετίζονται με τις πολιτισμικές διαφορές των ομάδων και τα πρότυπα τους. Η κατανάλωση αλκοόλ, αυξάνεται σημαντικά ανάμεσα στους Ασιάτες που ζουν στις ΗΠΑ, οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα ένα σημαντικό αυξανόμενο πολιτισμικό πληθυσμό σε αντίθεση με τους Αφρικανούς, οι οποίοι έχουν το μικρότερο ποσοστό κατανάλωσης αλκοόλ. Οι Ισπανόφωνοι κατέχουν την πρώτη θέση στη βαριά κατανάλωση αλκοόλ ενώ στο σύνολο όλων των εθνικών ομάδων που ζουν στην Αμερική οι άντρες καταναλώνουν περισσότερο αλκοόλ από τις γυναίκες. (NIAAA,2002). Το 1990, στις ΗΠΑ το 68,3% από αυτούς που καταναλώναν αλκοόλ ήταν ντόπιοι, το 64,5% ήταν Ισπανόφωνοι και το 55,6% Αφρικανοί.(NIAAA,1994).

Σε συγκριτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε στο Ισραήλ ανάμεσα σε Ισραηλίτες και Ρώσους μετανάστες που βρίσκονται μικρό χρονικό διάστημα στη χώρα υποδοχής διαπιστώθηκε ότι οι Ρώσοι μετανάστες καταναλώνουν περισσότερο αλκοόλ σε ποσοστό 62,7% έναντι 45,6% των ισραηλιτών(Rahav et al.,1999).

Η Sargent, υποστηρίζει πως κάθε πολιτισμική ομάδα έχει τις δικές της συνήθειες και πρότυπα κατανάλωσης αλκοόλ, τα οποία εξαρτώνται από διαφορές μεταβλητές και κοινωνικούς κανόνες όπως είναι η θρησκεία, η κουλτούρα, το φύλο κ.α. Για αυτό το λόγο μελέτησε τέσσερις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες που παρουσιάζουν διαφορές στις καταναλωτικές τους συνήθειες. Οι ομάδες αποτελούνταν από Αυστραλούς, Κινέζους, Γιαπωνέζους και Εβραίους. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η κατανάλωση αλκοόλ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την καταναλωτική συνήθεια κάθε πολιτισμικής ομάδας (Sargent, 1971).

6.1 ΑΛΚΟΟΛ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ο βαθμός επιπολιτισμού των ατόμων, έχει συνδεθεί με προβληματικές συμπεριφορές όπως είναι η αύξηση της κατανάλωσης του αλκοόλ, χρήση ναρκωτικών, αλκοολικά προβλήματα, κατάθλιψη και άλλα προβλήματα που σχετίζονται με τη σωματική και ψυχική υγεία (Cateano et al, 2004).

Σύμφωνα με πρόσφατες θεωρίες για τον επιπολιτισμό και τη σχέση του με τη κατανάλωση αλκοόλ, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν μεταβλητές όπως η φύση της μετανάστευσης (εθελοντική ή βίαιη), ο βαθμός αποδοχής από τη χώρα υποδοχής και ο βαθμός ομοιότητας, της εθνικής κουλτούρας των μεταναστών με την κουλτούρα της χώρας υποδοχής. (Kurasaki et al., 1996)

Ο βαθμός επιπολιτισμού σχετίζεται με την επίδραση των προτύπων της κατανάλωσης αλκοόλ ανάμεσα στους μετανάστες και τις διαδοχικές γενεές αυτών. Συγκρίσεις που αφορούν την κατανάλωση αλκοόλ ανάμεσα σε μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς σε Ισπανόφωνες γυναίκες δείχνουν ότι, τα ποσοστά κατανάλωσης διαδοχικών γενεών πλησιάζουν εκείνα του γενικού πληθυσμού των Αμερικανίδων (Gordis, 1994).

Σε έρευνα για τη σχέση επιπολιτισμού και κατανάλωσης αλκοόλ, βλέπουμε ότι τα λιγότερο επιπολιτισμένα άτομα καταναλώνουν αλκοόλ με την εκδήλωση προβλημάτων ενώ τα περισσότερα επιπολιτισμένα άτομα καταναλώνουν λιγότερο αλκοόλ και δεν εκδηλώνουν προβληματικές συμπεριφορές. (Caetano, 2004).

Η διαδικασία του επιπολιτισμού, από μόνη της δεν αποτελεί τον αρχικό παράγοντα που οδηγεί στην κατανάλωση αλκοόλ αλλά η πίεση και το άγχος που προκύπτει από την διαδικασία του επιπολιτισμού και της προσαρμογής μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τη χρήση ή ακόμα και τη κατάχρηση του αλκοόλ. (NIAAA, 2004). Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω οι μετανάστες που προσέρχονται σε μια νέα χώρα έρχονται αντιμέτωποι με διάφορες συνθήκες από τις οποίες επηρεάζονται κατά τη διάρκεια της προσαρμογής τους.

Η προσαρμογή των μεταναστών σε ένα νέο πολιτισμικά περιβάλλον είναι πιθανό να δημιουργήσει αύξηση στην κατανάλωση αλκοόλ από τα ίδια τα άτομα. Έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε ισπανόφωνες γυναίκες επιβεβαιώνει ότι οι γυναίκες που έχουν αφομοιώσει πολιτισμικά χαρακτηριστικά της Αμερικάνικης κοινωνίας τείνουν να πίνουν περισσότερο από γυναίκες που δεν έχουν αφομοιώσει πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Ο βαθμός αλλαγής, λοιπόν, της καταναλωτικής συνήθειας εξαρτάται από το βαθμό έκθεσης των ατόμων στον πολιτισμό της χώρας υποδοχής (Zemore, 2005).

Ο βαθμός επιπολιτισμού φαίνεται να έχει επίδραση μεταξύ των μεταναστών και των διαδοχικών γενεών, στις Η.Π.Α. Συγκρίσεις μεταξύ των μεταναστών και των μεξικανοαμερικάνων γυναικών δεύτερης και τρίτης γενιάς, δείχνουν ότι τα ποσοστά κατανάλωσης αλκοόλ πλησιάζουν εκείνα του γενικού Αμερικάνικου πληθυσμού. Οι

μετανάστριες γυναίκες απείχαν από την κατανάλωση αλκοόλ, με ποσοστό 75%, οι μεξικανο-αμερικάνες απείχαν με ποσοστό 38%, ποσοστό που, όμως, πλησιάζει το ποσοστό αποχής των Αμερικανίδων που είναι στο 36%(NIAAA,1994).

6.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ

Πολλά διαφορετικά θεωρητικά μοντέλα έχουν αναπτυχθεί για να εξηγήσουν και να περιγράψουν την κατανάλωση αλκοόλ και άλλων ουσιών ανάμεσα στους μετανάστες, τα οποία αναφέρονται παρακάτω:

- Το μοντέλο του επιπολιτιστικού στρες. Η κατανάλωση αλκοόλ και άλλων ναρκωτικών ουσιών είναι επακόλουθο της αντίδρασης της μεταναστευτικής διαδικασίας και των ίδιων των μεταναστών λόγω του άγχους που προκύπτει από τη σύγκρουση των πολιτισμικών στοιχείων του μετανάστη με τα πολιτισμικά στοιχεία της κοινωνίας υποδοχής και την έλλειψη κοινωνικών και οικονομικών πόρων για ολοκλήρωση και ισορροπία.
- Το αφομοιωτικό μοντέλο. Οι μετανάστες υιοθετούν τις συνήθειες και τα ήθη της χώρας υποδοχής, ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα καταναλώνουν αλκοόλ. Είναι πιθανό όμως οι μετανάστες να διατηρήσουν τα πρότυπα κατανάλωσης αλκοόλ της χώρας καταγωγής τους.
- Το μοντέλο της ενδοπολιτισμικής ποικιλίας. Δίνει έμφαση στη ποικιλία των προτύπων για τη κατανάλωση αλκοόλ που ενυπάρχουν στις διαφορετικές ομάδες των μεταναστών. Διαφορές στην κατανάλωση αλκοόλ παρουσιάζονται σε ένα άτομο εντός μια συγκεκριμένης ομάδας (NIAAA,2004, Markides et al,1990).

Ένα θέμα σημαντικού ενδιαφέροντος για τις διάφορες πολιτισμικές ομάδες είναι αυτό της επιρροής των στρεσογόνων παραγόντων που σχετίζονται με τη κοινωνική προσαρμογή σε μια κοινωνία υποδοχής. Ο συσχετισμός του άγχους της κοινωνικής προσαρμογής με τον τρόπο κατανάλωσης αλκοόλ, βασίζεται σε δύο θεωρίες:

1. στη θεωρία της ανομίας(Durkeim-1933): σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, γρήγορες πολιτισμικές αλλαγές μπορούν να δημιουργήσουν μια κατάσταση που ονομάζεται ανομία. Ανομία νοείται η κατάσταση κατά την οποία απουσιάζουν από την κοινωνία οι κοινωνικοί κανόνες και ο κοινωνικός έλεγχος. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, της έλλειψης συμπεριφοριστικών κανόνων είναι πιθανή η εκδήλωση καταστροφικών τάσεων για τα ίδια τα άτομα, όπως η κατανάλωση αλκοόλ που κάποιες φορές μπορεί να οδηγήσει στη κατάθλιψη.

2. στη θεωρία της πνευματικής ασθένειας και της κοινωνικής αποσύνθεσης (Leightons -1968): ομοίως ο Leidhtons προτείνει, με βάση την παρατήρηση της εργασίας στην ύπαιθρο, πως κοινωνική αποσύνθεση και η έλλειψη κοινωνικής συνοχής μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα και κινδύνους στην ψυχολογία των ατόμων. Υποστηρίζει ότι οι γρήγορες κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές και διασπάσεις, όπως το χαμηλό εισόδημα, ο επηρεασμός των πολιτισμικών αξιών και ο τεμαχισμός των δικτύων επικοινωνίας, μπορούν να οδηγήσουν στην απόκλιση της συμπεριφοράς των ατόμων που αλλάζουν πολιτισμικό περιβάλλον(Caetano,1998).

Οι πολιτισμικές στάσεις απέναντι στην κατανάλωση αλκοόλ, παρέχουν ένα πολιτισμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο η κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά μπορεί να περιλαμβάνει ή να μην περιλαμβάνει την κατανάλωση αλκοόλ για την ανακούφιση της έντασης. Υπάρχουν τέσσερις στάσεις κατανάλωσης αλκοόλ:

1. Η στάση της εγκράτειας ή αποχής, όπου τα άτομα για διάφορους λόγους, συνήθως θρησκευτικούς, δεν καταναλώνουν αλκοόλ για κανένα λόγο και σε καμία περίπτωση.
2. Η τυπική στάση, όπου περιλαμβάνεται η φύση της θρησκείας αλλά απαιτείται η χρήση αλκοολούχων ποτών στις θρησκευτικές τελετές.
3. Η στάση της διασκέδασης, όπου η κατανάλωση αλκοόλ είναι «κοινωνική» παρά ένα θρησκευτικό τυπικό, το αλκοόλ χαλαρώνει τα συναισθήματα των ατόμων ώστε αυτά με τη σειρά τους να μπορούν να αντεπεξέλθουν σε ότι έχει να κάνει με κοινωνικές δραστηριότητες.
4. Η ωφελιμιστική στάση, περιλαμβάνει την κατανάλωση αλκοόλ για ιατρικούς – θεραπευτικούς λόγους καθώς και για προσωπική ευχαρίστηση (Sargent,1971).

Β' ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^Ο : Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7. Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της μελέτης είναι η περιγραφή της κατανάλωσης αλκοόλ από τους μετανάστες που προσέρχονται στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου, καθώς και των παραγόντων που είναι δυνατόν να την επηρεάσουν.

Στόχοι της συγκεκριμένης έρευνας αποτελούν οι παρακάτω:

- Η διερεύνηση της κατανάλωσης αλκοόλ από τους μετανάστες που ζουν και εργάζονται στην πόλη του Ηρακλείου.
- Η συσχέτιση της κατανάλωσης αλκοόλ με ένα σύνολο παραγόντων όπως χρόνια παραμονής στην Ελλάδα, φύλο, ηλικία, επιπολιτισμός, γνώση της ελληνικής γλώσσας κ.α.
- Η διατύπωση προτάσεων σχετικά με θέματα που αφορούν τους μετανάστες σε σχέση με τη κατανάλωση αλκοόλ και γενικότερα με τη καθημερινότητα τους.

7.1 Ερευνητική υπόθεση και ερευνητικά ερωτήματα

Ερευνητική υπόθεση : Η κατανάλωση αλκοόλ των μεταναστών που προσέρχονται στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου σχετίζεται αρνητικά με τα χρόνια παραμονής και τον βαθμό επιπολιτισμού τους.

Ερευνητικά ερωτήματα :

- Τα χρόνια παραμονής των μεταναστών στην Ελλάδα σχετίζονται αρνητικά με την κατανάλωση αλκοόλ;
- Η κατανάλωση αλκοόλ συνδέεται αρνητικά με το βαθμό επιπολιτισμού των μεταναστών;
- Ο βαθμός επιπολιτισμού των μεταναστών συνδέεται αρνητικά με τα χρόνια παραμονής;
- Η γνώση της ελληνικής γλώσσας επηρεάζει το βαθμό επιπολιτισμού των μεταναστών;
- Η κατανάλωση αλκοόλ επηρεάζεται θετικά από τη θρησκεία των μεταναστών;
- Η καταγωγή των μεταναστών συνδέεται θετικά με την κατανάλωση αλκοόλ;

- Το φύλο των μεταναστών συνδέεται θετικά με την κατανάλωση αλκοόλ ;
- Η ηλικία των μεταναστών συνδέεται θετικά με την κατανάλωση αλκοόλ;
- Το εκπαιδευτικό επίπεδο επιδρά αρνητικά στην κατανάλωση αλκοόλ;
- Η κατανάλωση αλκοόλ σχετίζεται αρνητικά με το είδος της εργασίας των μεταναστών;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^Ο :ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

8. Ερευνητική στρατηγική

Η πραγματοποίηση αυτής της μελέτης βασίστηκε πάνω στις αρχές και τους κανόνες της ποσοτικής έρευνας. Η στρατηγική που ακολουθήθηκε είναι η περιγραφική, που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό τη διενέργεια της στο φυσικό περιβάλλον των υποκειμένων και περιορίζεται στην παρατήρηση και τη καταγραφή των διαφόρων εκφάνσεων του φαινομένου.

8.1 Στατιστική ανάλυση

Αρχικά, έγινε χρήση των μεθόδων της περιγραφικής στατιστικής. Τα δεδομένα εξετάστηκαν ως προς την τάση, τις αναλογίες και τα ποσοστά. Όσες μεταβλητές, είχαν σημαντική διασπορά, διασταυρώθηκαν με διμεταβλητή στατιστική και αναλύθηκαν με εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 και t-test. Η εισαγωγή των δεδομένων και η ανάλυση των στοιχείων έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS 13.0.

8.2 Ο πληθυσμός της μελέτης

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο γραφείο αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου. Στην συγκεκριμένη μελέτη ο πληθυσμός αναφοράς ταυτίζεται με τον πληθυσμό μελέτης και αποτελείται από το σύνολο των μεταναστών που προσήλθαν στην συγκεκριμένη υπηρεσία. Δειγματοληπτικές μονάδες αποτέλεσαν οι μετανάστες που προσήλθαν στο γραφείο αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου.

8.3 Κριτήρια εισαγωγής

Ως κριτήρια εισαγωγής στον πληθυσμό αναφοράς της μελέτης ορίστηκαν τα παρακάτω :

- Οικονομικοί μετανάστες, προερχόμενοι από χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ, χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ, χώρες της Ασίας, Αλβανία.
- Άνδρες – γυναίκες
- Άτομα ηλικίας 18-70 ετών (δείγμα ευκολίας).

8.4 Το ερευνητικό εργαλείο - Μέσο έρευνας

Ως μέσο έρευνας επιλέχτηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Για τη συλλογή των δεδομένων θα χρησιμοποιηθεί η συνέντευξη πρόσωπο με πρόσωπο. Το ερωτηματολόγιο αποτελεί σύνδεση από πηγές που βρέθηκαν έπειτα από βιβλιογραφική αναζήτηση. Συγκεκριμένα θα χρησιμοποιηθούν ερωτήσεις από τα Screening tests : AUDIT, MAST, CAGE, καθώς και από το Behavioral Risk Factor Surveillance Δεν Απάντησαν.State Questionnaire(BRFSS,2004), Στρατηγικές Επιπολιτισμού (ΚΑΣΕ) με βάση την ψυχοκοινωνική κλίμακα που έχει προσαρμοστεί στην ελληνική πραγματικότητα από την Παπαστυλιανού Α.(Ψυχομετρικά Εργαλεία στην Ελλάδα).

Το Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) είναι ένα Screening test που αποτελείται από 10 ερωτήσεις και μετρά την βαριά κατανάλωση αλκοόλ. Το Michigan Alcoholism Screening Test (MAST), αποτελείται από 25 ερωτήσεις που μετρούν την κατάχρηση- εξάρτηση από το αλκοόλ. Το Cage Test αποτελείται από 4 ερωτήσεις που αποσκοπούν στην αντικειμενικότερη εκτίμηση της εξάρτησης ή όχι ενός ατόμου από το αλκοόλ. Δύο ή περισσότερες θετικές απαντήσεις συνηγορούν υπέρ της εξάρτησης από το αλκοόλ. Το Behavioral Risk Factor Surveillance Δεν Απάντησαν.State Questionnaire (BRFSS,2004), περιλαμβάνει ερωτήσεις για τη μέτρηση της απλής κατανάλωσης αλκοόλ. Η κλίμακα αξιολόγηση των στρατηγικών επιπολιτισμού(ΚΑΣΕ) σε καινούριο πολιτισμικό περιβάλλον βασίζεται στη θεωρία επιπολιτισμού του J.W.Berry και αποτελείται από τέσσερις προτάσεις που αντιστοιχούν στις στρατηγικές επιπολιτισμού (αφομοίωση- εναρμόνιση- διαχωρισμός) και στην κατάσταση περιθωριοποίησης.

8.5 Θεματικές ενότητες εργαλείου

Οι θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου ήταν οι παρακάτω:

- Δημογραφικά στοιχεία
- Κατανάλωση αλκοόλ
- Cage Test
- Επιπολιτισμός

Η πρώτη ενότητα αναζητά ατομικές πληροφορίες από τους μετανάστες όπως ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, εκπαιδευτικό επίπεδο, θρησκεία, εργασία, τόπο καταγωγής κ.α. Η δεύτερη ενότητα διερευνά την κατανάλωση και τη συχνότητα κατανάλωσης από τους μετανάστες. Η τρίτη ενότητα διερευνά την εξάρτηση από το αλκοόλ και η τελευταία ενότητα αξιολογεί το βαθμό προσαρμογής του ατόμου σε νέο πολιτισμικό περιβάλλον.

8.6 Τεχνικές συλλογής ερευνητικών δεδομένων

Λαμβάνοντας υπόψιν την ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας και τη δυσκολία προσέγγισης του συγκεκριμένου δείγματος προέκυψαν κάποιες δυσκολίες στη διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε σχετίζονταν με την άρνηση ορισμένων ατόμων να συμμετάσχουν στην έρευνα απαντώντας στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου και στην εκδήλωση δυσπιστίας και επιφυλακτικότητας. Ακόμη το γεγονός ότι κάποιοι δεν γνώριζαν καλά ή και καθόλου την ελληνική γλώσσα είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα συνεννόησης και να μην μπορεί να γίνει η συνέντευξη.

Οι ενέργειες που έγιναν για την άρση των δυσκολιών αυτών ήταν η σωστή χρήση των τεχνικών προσέγγισης, η φιλική και οικεία στάση των ερευνητριών απέναντι στους μετανάστες καθώς και η υποβολή των ερωτήσεων στους μετανάστες από τις ερευνήτριες. Θετικό στοιχείο στη διεξαγωγή της έρευνας και στη προσέγγιση του δείγματος αποτέλεσε το γεγονός ότι οι ερευνήτριες πραγματοποίησαν την έρευνα στο χώρο αναμονής των εξυπηρετούμενων της υπηρεσίας (στο πεζοδρόμιο έξω από το οίκημα στέγασης της υπηρεσίας), γεγονός που συνέβαλε στην καλή επικοινωνία και στην δημιουργία οικείας και θετικής εικόνας των ερευνητριών από τους μετανάστες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε περιπτώσεις που οι ερευνήτριες αντιμετώπισαν δυσπιστία και άρνηση συμμετοχής στην διαδικασία της έρευνας από κάποια άτομα, άτομα που είχαν ήδη συμμετάσχει στην έρευνα, τους παρότρυναν για συμμετοχή και τις περισσότερες φορές εκείνοι ανταποκρίθηκαν (τεχνική snowballing).

Ακόμη στο σύνολο του δείγματος, οι γυναίκες ήταν εκείνες, οι οποίες αρνήθηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα να συμμετάσχουν στην διαδικασία της έρευνας.

8.7 Στάδια οργάνωσης της μελέτης

Α ΄ΦΑΣΗ: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

1. Συνάντηση με τον επιβλέποντα
2. Επιλογή θέματος
- 3 .Βιβλιογραφική αναζήτηση
4. Αναζήτηση ερευνητικού εργαλείου
5. Επίσκεψη στην Υπηρεσία
6. Κατάθεση αιτήσεως
7. Πιλοτική μελέτη

Β΄ ΦΑΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

1. Συλλογή ερευνητικών δεδομένων
2. Εισαγωγή δεδομένων σε στατιστικό πακέτο
3. Επεξεργασία ερευνητικών δεδομένων

Γ΄ ΦΑΣΗ

1. Συγγραφή πτυχιακής εργασίας
2. Υποβολή εργασίας στον επιβλέποντα
3. Διορθώσεις
4. Παρουσίαση της εργασίας στην τριμελή επιτροπή

8.8 Χρονοδιάγραμμα ενεργειών

Η διεξαγωγή των διαδικασιών της πρώτης φάσης ολοκληρώθηκε σε διάστημα 4 μηνών (Νοέμβριος 2005- Φεβρουάριος 2006). Στη συνέχεια, κατά τους μήνες Φεβρουάριο-Μάρτιο, πραγματοποιήθηκε η συλλογή των δεδομένων. Τους μήνες Απρίλιο – Ιούλιο ακολούθησε η ανάλυση των δεδομένων. Η διεξαγωγή των συμπερασμάτων και η συγγραφή της έκθεσης πραγματοποιήθηκαν κατά τους μήνες Αύγουστο – Νοέμβριο 2006. Κατά τον μήνα Δεκέμβριο, η πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε στον επιβλέποντα καθηγητή και τον Ιανουάριο έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις. (βλ. Παράρτημα IV).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^Ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

9.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φύλο

Ο συνολικός αριθμός του δείγματος είναι 110 άτομα, από τα οποία το 76,4% αποτελείται από άντρες και το 23,6% από γυναίκες(πιν.1).

Ηλικία

Το δείγμα χαρακτηρίζεται νεαρό με μέσο όρο ηλικίας τα 31,42 έτη. Η ηλικία των ερωτώμενων είναι από 18 – 56 έτη(πιν.2).

Οικογενειακή κατάσταση

Από το σύνολο των ερωτηθέντων 54,5% δηλώνουν ότι είναι παντρεμένοι, 39,1% ανύπαντροι, 4,5% διαζευγμένοι ενώ ένα μικρό ποσοστό (δύο άτομα, 1,8%) δηλώνει ότι βρίσκεται σε κατάσταση χηρείας(πιν.3).

Εκπαιδευτικό επίπεδο

Στο σύνολο του δείγματος το 3,6% δήλωσαν ότι είχαν φοιτήσει 1-6 χρόνια, το 20,9% 1-9 χρόνια, το 43,6% 1- 12 χρόνια, το 13,6% απόφοιτοι τεχνικής σχολής , όπως υδραυλικής, ηλεκτρολογίας, νοσηλευτικής, μηχανολογίας, ραδιοφυσικής, κατασκευής όπλων κ.α. Τέλος, το 18,2% έχει αποφοιτήσει από ανώτατη σχολή, όπως: αγγλική φιλολογία, ιατρική, διοίκηση επιχειρήσεων, οικονομικά, στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές κ.α.(πιν.4).

Θρήσκευμα

Όσο αναφορά το θρήσκευμα του δείγματος, σχεδόν τέσσερις στους δέκα (41,8%) δήλωσαν ότι είναι μουσουλμάνοι και το 39,1% ορθόδοξοι, ένα ποσοστό της τάξεως του 15,5% ήταν καθολικοί, ενώ το 3,6% άθεοι(πιν.7).

Τόπος καταγωγής

Στην πλειοψηφία του, το δείγμα αποτελείται από άτομα που κατάγονται από την Αλβανία σε ποσοστό 61,8%, ενώ δεύτερη σε συχνότητα χώρα καταγωγής είναι η Βουλγαρία (12,7%). Άλλες χώρες καταγωγής που δηλώθηκαν είναι η Ουκρανία, Ρωσία, Συρία, Ρουμανία. (πιν.8).

Εργασία

Το 83,6% του συνόλου του δείγματος που αναλογεί σε 92 άτομα, εργάζονται εκτός σπιτιού, ποσοστό 9,1% δηλώνουν άνεργοι, 5,5% εργασία εντός σπιτιού, ένας δηλώνει ότι ημιαπασχολείται (σερβιτόρος), και ένας ότι είναι φοιτητής(πιν.10).

Από αυτούς που εργάζονται εκτός σπιτιού, ένας στους τρεις δουλεύει οικοδομή. Άλλα επαγγέλματα που δηλώθηκαν ήταν σιδηρουργοί, οικιακοί βοηθοί, ελαιοχρωματιστές, καθαρίστριες κ.α. Από το 83,6% των ατόμων που εργάζονται εκτός σπιτιού, το 77,2% δηλώνουν ότι είναι εργάτες, το 14,1% μισθωτοί, το 7,6% αυτοαπασχολούμενοι ενώ μόνο το 1,1% ότι είναι εργοδότες(πιν.11).

Από τα άτομα που εργάζονται εκτός σπιτιού (92 άτομα), σχεδόν οκτώ στους δέκα (77,2%) είναι εργάτες/ εργάτριες. Μικρότερο ποσοστό είναι μισθωτοί (14,1%) ή αυτοαπασχολούμενοι (7,6%). Τέλος, μόλις ένα άτομο δήλωσε ότι είναι εργοδότης (πιν. 12).

Το ποσοστό 5,5% που δήλωσαν ότι εργάζονται εντός σπιτιού, ρωτήθηκε για το επάγγελμα του / της συζύγου. Τέσσερα άτομα εξ' αυτών δήλωσαν ότι οι σύζυγοι εργάζονται ως οικοδόμοι, ενώ ένα άτομο δήλωσε ότι βρίσκεται σε κατάσταση χηρείας. (πιν.13).

Αυτοί που δήλωσαν άνεργοι, είχαν σαν τελευταία εργασία, επαγγέλματα όπως: οικοδόμοι, μπάρμαν, σερβιτόροι κ.α. (πιν.15).

Σε ερώτηση για το εάν εργάζονταν στην χώρα καταγωγής, το 50,9% απάντησε θετικά ενώ το υπόλοιπο 49,1% απάντησε αρνητικά. Αυτοί που απάντησαν θετικά απασχολούνταν σε επαγγέλματα όπως: οικοδόμοι, αστυνομικοί, οδηγοί, αγροτικές εργασίες κ.α. (πιν.16).

Χρόνια παραμονής στην Ελλάδα

Το 41,8% βρίσκεται στην Ελλάδα από πέντε έως δέκα χρόνια, το 32,7% από ένα έως πέντε χρόνια, ενώ το 25,5% από δέκα και πάνω χρόνια. Ο μέσος χρόνος παραμονής είναι τα 7,74 έτη, με ελάχιστο 0 και μέγιστο 16 έτη. (πιν.19).

Χρήση της ελληνικής γλώσσας

Από το σύνολο του δείγματος, περίπου οι μισοί, δήλωσαν ότι καταλαβαίνουν και μιλούν πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, ένας στους τρεις ότι καταλαβαίνει πολύ καλά αλλά μιλά λίγο, ενώ περίπου ένας στους πέντε δήλωσε ότι καταλαβαίνει και μιλάει λίγο. (πιν.21).

Σε ερώτηση για το πόσο καλά κατέχουν την ελληνική γραφή, το 50,9% δήλωσαν λίγο, το 22,7% αρκετά, το 20,9% καθόλου ενώ το 5,5% πολύ καλά(πιν.22).

Δύο στους τρεις δήλωσαν ότι στα πλαίσια του σπιτιού μιλούν και τις δυο γλώσσες (ελληνική- μητρική), ένας στους πέντε μόνο τη μητρική γλώσσα και ένα μικρό ποσοστό μόνο την ελληνική(πιν.23).

Ελεύθερος χρόνος

Το 39,1% του συνολικού δείγματος δήλωσε ότι στον ελεύθερο χρόνο του προτιμά να διασκεδάζει καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους, το 18,2% βγαίνοντας για φαγητό, το 17,3% βγαίνοντας σε κάποιο μπαρ ή κλαμπ ενώ το 28,2% δήλωσαν ότι προτιμούν να πηγαίνουν για καφέ, να μένουν σπίτι, να πηγαίνουν βόλτες κ.α.(πιν. 24 – 27).

9.2 ΑΛΚΟΟΛ

Κατανάλωση Αλκοόλ

Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος δήλωσε ότι καταναλώνει αλκοόλ και μόνο το 17,3% δήλωσε ότι δεν καταναλώνει καθόλου αλκοόλ. (πιν.28).

Από αυτούς που καταναλώνουν αλκοόλ το 35,2% δήλωσε ότι πίνει μερικές φορές το μήνα, το 29,7% μερικές φορές την εβδομάδα, το 22% καθημερινά ενώ μικρότερα ποσοστά 7,7% και 5,5% δήλωσαν αντίστοιχα μερικές φορές το τρίμηνο και μερικές φορές το εξάμηνο. (πιν.29).

Το 56% δήλωσαν ότι πίνουν ένα με δύο ποτά, το 25,3% τρία με τέσσερα ποτά, το 11% πέντε με έξι ποτά, το 5,5% δήλωσε ότι καταναλώνει δέκα ή περισσότερα ποτά και ποσοστό 2,2% δήλωσε ότι καταναλώνει επτά ή εννιά ποτά. (πιν.30).

Η πλειοψηφία (57,1%) αυτών που καταναλώνουν αλκοόλ, δήλωσαν ότι συνήθως πίνουν στο σπίτι με παρέα, το 41,8% συνήθως καταναλώνει αλκοόλ εκτός σπιτιού με παρέα, το 9,9% καταναλώνουν αλκοόλ μόνοι στο σπίτι και το 3,3% πίνουν μόνοι εκτός σπιτιού(πιν.31-34).

Ένας στους τρεις από τους ερωτηθέντες προτιμά να πίνει κρασί, ένας στους τρεις μύρα, ένας στους πέντε ουίσκι, ενώ άλλα ποτά που προτιμούνται είναι η ρακί και η βότκα. (πιν.35-42).

Το 89% από αυτούς που καταναλώνουν αλκοόλ, αισθάνεται ότι δεν πίνει πολύ ενώ το 11% θεωρεί ότι πίνει πολύ. Ομοίως το 89% απαντά ότι το συγγενικό και φιλικό περιβάλλον του, πιστεύει ότι δεν πίνει πολύ, ενώ το 11% απαντά ότι συγγενείς και φίλοι πιστεύουν ότι πίνει πολύ (πιν.43-44).

Η συντριπτική πλειοψηφία (94,5%) δήλωσε ότι είναι πάντα ικανοί να σταματήσουν να πίνουν όταν το επιθυμούν, ενώ μικρότερο ποσοστό δήλωσε ότι δεν είναι ικανοί για κάτι τέτοιο. (πιν.45).

Κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα

Σε ερώτηση για τη κατανάλωση τουλάχιστον ενός ποτού κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 17,6% δηλώνει ότι ήπιε 30 φορές (σχεδόν καθημερινά), το 14,3% καμία φορά, το 11% 2 φορές, το 11% 3 φορές, το 7,7% 4 φορές, το 7,7% 6 φορές, το 5,5% 5 φορές ενώ μικρότερα ποσοστά δηλώνουν ότι είχαν πει από 7 έως 25 φορές. Ποσοστό 3,3% δεν γνωρίζουν ή δεν είναι σίγουροι για τις φορές που κατανάλωσαν αλκοόλ. (πιν.46).

Από αυτούς που κατανάλωσαν αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 28,7% είχε πει ένα ποτό, το 26,4% δύο ποτά, το 12,6% τρία ποτά, το 11,5% τέσσερα ποτά ενώ κάποια άλλα ενδεικτικά ποσοστά της τάξεως του 2,3%, δήλωσαν ότι είχαν πει δέκα και δεκαπέντε ποτά. (πιν.47).

Το 46,2% αυτών που καταναλώνουν αλκοόλ, δήλωσαν, ότι δεν είχαν οδηγήσει έπειτα από κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 42,9% δεν οδηγεί καθόλου (δεν γνωρίζουν οδήγηση) ενώ το 3,3% έχει οδηγήσει 30 φορές, έπειτα από κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα(πιν.48).

Σε ερώτηση για το πόσες φορές κατανάλωσαν 5 ή περισσότερα ποτά σε μια περίπτωση κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 72,2% δήλωσε ποτέ, το 24,3% ήπιε από μια έως δέκα φορές, ενώ το 3,3% 30 φορές(πιν.49).

Από αυτούς που κατανάλωσαν 5 ή περισσότερα ποτά στη πιο πρόσφατη περίπτωση κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 24% ήπιε πέντε ποτά, το 16% δέκα ποτά, ενώ το 20% ήπιε πάνω από δέκα ποτά. Το 8% δεν γνωρίζουν ή δεν είναι σίγουροι για τον αριθμό ποτών που κατανάλωσαν(πιν.50).

Κατά τη διάρκεια της ίδιας περίπτωσης, το 40% κατανάλωσε κάποιο «σκληρό ποτό» (ουίσκι, βότκα), το 36% κρασί, το 32% μύρα. (πιν.51-55). Το 40% βρισκόταν στο σπίτι του, 32% σε κάποιο μπαρ ή κλαμπ, το 24% στο σπίτι φίλικού ή συγγενικού προσώπου ενώ το 4% σε κάποιο εστιατόριο ή ταβέρνα. (πιν.56). Το 32% προμηθεύτηκε το αλκοόλ από κάποιο μαγαζί πώλησης αλκοόλ (κάβα, super market), το 32% από κάποιο μπαρ ή κλαμπ και το 28% από κάποιο τρίτο πρόσωπο(πιν.57- 58). Μετά από αυτή τη περίπτωση το 84% δεν οδήγησε κάποιο μηχανοκίνητο όχημα, ενώ το 16% οδήγησε(πιν.59).

Εξάρτηση (Cage Test)

Το Cage test, είναι ένα εργαλείο, το οποίο αποσκοπεί στην αντικειμενικότερη εκτίμηση της εξάρτησης ή όχι ενός ατόμου από το αλκοόλ. Περιλαμβάνει τέσσερα ερωτήματα και δύο ή περισσότερες θετικές απαντήσεις, συνηγορούν ισχυρά υπέρ αλκοολισμού.

Από αυτούς που καταναλώνουν αλκοόλ, το 28,6% έχει σκεφτεί ότι πρέπει να διακόψει το αλκοόλ(πιν.60). Στην ερώτηση αν έχουν αισθανθεί άσχημα, επειδή έχουν υποστεί κριτική για το αλκοόλ που καταναλώνουν, το 22% απαντάει θετικά. (πιν.61). Το 29,7% έχει νιώσει άσχημα ή ένοχα επειδή πίνει(πιν.62)., ενώ στην ερώτηση σχετικά με το αν έχουν χρειαστεί ποτέ ένα ποτό το πρωί για να μπορέσουν να ξεκινήσουν την ημέρα τους, το 6,6% δίνει θετική απάντηση(πιν.63). Συνολικά, το 27,5% απαντά θετικά σε τουλάχιστον δύο ερωτήσεις, κάτι το οποίο σημαίνει, ότι το ποσοστό αυτό παρουσιάζει εξάρτηση από το αλκοόλ(πιν.65).

9.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η κλίμακα αξιολόγησης των στρατηγικών του επιπολιτισμού βασίζεται στη θεωρία του επιπολιτισμού του J.W.Berry και αποτελείται από 4 προτάσεις που αντιστοιχούν στις τρεις στρατηγικές επιπολιτισμού και την περιθωριοποίηση. Είναι μια κλίμακα μέτρησης της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των ατόμων σε καινούργιο πολιτισμικό περιβάλλον.

Από το σύνολο του δείγματος το 54,5% επιλέγει τη στρατηγική της εναρμόνισης, το 23,6% την αφομοίωση, το 17,3% τον διαχωρισμό και το 4,5% την περιθωριοποίηση (πιν.66).

9.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

9.4.1 Συσχετίσεις με τον επιπολιτισμό

Ο επιπολιτισμός συγκρίθηκε με μια σειρά από ανεξάρτητες μεταβλητές. Η γλώσσα, το φύλο, το θρήσκευμα, το είδος της εργασίας, τα χρόνια παραμονής στην Ελλάδα, η θέση στην απασχόληση, η κατανάλωση αλκοόλ, η συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ και η εξάρτηση από το αλκοόλ, είναι κάποιες από αυτές. Παρακάτω παρουσιάζονται οι συσχετίσεις εκείνες, οι οποίες βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές .

Δημογραφικά στοιχεία: Ο μέσος χρόνος παραμονής αυτών που επιλέγουν την εναρμόνιση είναι τα 8,33 έτη, αυτών που επιλέγουν την αφομοίωση τα 8,42 έτη, εκείνων που διαλέγουν τον διαχωρισμό τα 5,84 έτη, ενώ ο αντίστοιχος χρόνος αυτών που διαλέγουν την κατάσταση της περιθωριοποίησης, είναι τα 4,20 έτη. Τα αποτελέσματα προέκυψαν έπειτα από ανάλυση της διακύμανσης (ANOVA), όπου η πιθανότητα p βρέθηκε στατιστικά σημαντική ($p = 0,024$),(πιν.67).

Τα άτομα που καταλαβαίνουν και μιλούν λίγο την ελληνική γλώσσα επέλεξαν στο μεγαλύτερο μέρος τους, την στρατηγική του διαχωρισμού (42,9%). Από εκείνους που καταλαβαίνουν πολύ καλά αλλά μιλούν λίγο, το 64,1% διάλεξε την εναρμόνιση. Την εναρμόνιση επέλεξε και το 56% εκείνων που καταλαβαίνουν και μιλούν πολύ καλά. Από το χ^2 -test προέκυψε ότι ο επιπολιτισμός και η γνώση της ελληνικής γλώσσας σχετίζονται στατιστικά σημαντικά ($p=0,035$). Μπορούμε, επομένως, να συμπεράνουμε ότι, τα άτομα που καταλαβαίνουν καλά την ελληνική γλώσσα, κατέχουν δηλαδή το μέσο επικοινωνίας, επιλέγουν την στρατηγική της εναρμόνισης (πιν.68).

Η συσχέτιση επιπολιτισμού – θρησκείας, αν και δεν είναι μια σχέση στατιστικά σημαντική, εντούτοις υπάρχει μια τάση που δείχνει ότι οι μετανάστες που δηλώνουν ορθόδοξοι, επιλέγουν την στρατηγική της εναρμόνισης, σε ποσοστό 48,3 %(πιν.69). Το φύλο, το είδος της εργασίας και η θέση στην απασχόληση, δεν διαφοροποιούν τον βαθμό επιπολιτισμού των ατόμων.

Εξάρτηση από το αλκοόλ: Από εκείνους που απαντούν θετικά σε τουλάχιστον δύο ερωτήσεις στο Cage test, το 40% επιλέγει την στρατηγική της εναρμόνισης, το 32 % την αφομοίωση, ενώ το 28% τον διαχωρισμό. Κανείς δεν επιλέγει την κατάσταση της περιθωριοποίησης (πιν.71).

Αντίστοιχα, από αυτούς που δίνουν αρνητική απάντηση στο Cage test, το 63,6% επιλέγει την εναρμόνιση, το 22,7% την αφομοίωση, το 9,1% τον διαχωρισμό, ενώ την κατάσταση της περιθωριοποίησης διαλέγει το 4,5%(πιν.71).

Ο έλεγχος χ^2 -test υπέδειξε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών ($p=0,045$). Επομένως, τα άτομα που απαντούν αρνητικά στο Cage test επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό την εναρμόνιση και πολύ λιγότερο την στρατηγική του διαχωρισμού.

9.4.2 Συσχετίσεις με την κατανάλωση αλκοόλ

Κατανάλωση αλκοόλ: Έγινε μια σειρά συσχετίσεων της κατανάλωσης αλκοόλ με ανεξάρτητες μεταβλητές, όπως το φύλο, η ηλικία, η χώρα καταγωγής, τα χρόνια παραμονής στην Ελλάδα, το θρήσκευμα, η εργασία και το εκπαιδευτικό επίπεδο. Παρακάτω παρουσιάζονται τα σημαντικότερα, κυρίως εκείνα τα οποία, στατιστικά, είναι σημαντικά:

Από τους άνδρες το 88,1% καταναλώνει αλκοόλ ενώ από τις γυναίκες το 65,4%. Το αποτέλεσμα από αυτή τη συσχέτιση είναι στατιστικά σημαντικό ($p=0,011$) και προέκυψε από την ανάλυση χ^2 -test,(πιν.72). Όπως προκύπτει, οι άνδρες συνηθίζουν να πίνουν περισσότερο από τις γυναίκες.

Όσον αφορά τη συσχέτιση ηλικίας – κατανάλωσης αλκοόλ, δεν φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντική, καθώς, όπως προέκυψε από ανάλυση t-test, το $p=0,741$, (πιν.73).

Ο μέσος χρόνος παραμονής αυτών που καταναλώνουν αλκοόλ είναι τα 8,32 έτη, ενώ ο αντίστοιχος μέσος χρόνος αυτών που δεν καταναλώνουν αλκοόλ, είναι τα 4,95 έτη, αποτέλεσμα που προέκυψε έπειτα από ανάλυση t-test, όπου $p=0,000$, (πιν.74). Δηλαδή, οι μετανάστες που μένουν περισσότερα χρόνια στην Ελλάδα, καταναλώνουν περισσότερο αλκοόλ.

Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ: Η συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ συσχετίστηκε με ανεξάρτητες μεταβλητές, όπως το φύλο, το θρήσκευμα, η εκπαίδευση, η οικογενειακή κατάσταση και τα χρόνια παραμονής στην Ελλάδα. Εδώ, παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικότερες συσχετίσεις.

Από τα αποτελέσματα φαίνεται, πως οι άντρες πίνουν καθημερινά (20,2%), μερικές φορές την εβδομάδα (31%), μερικές φορές το μήνα (28,6%) και σπάνια ή ποτέ (20,2%). Αντίστοιχα, οι γυναίκες που πίνουν καθημερινά αποτελούν το 11,5%, μερικές φορές την εβδομάδα πίνουν το 3,8%, μερικές φορές το μήνα το 30,8% και σπάνια ή ποτέ το 53,8%. (πιν.75). Να σημειωθεί, ότι, καθώς ο αριθμός των γυναικών είναι αρκετά μικρός (26 άτομα), τα ποσοστά αυτά μπορούν να θεωρηθούν μονάχα ενδεικτικά.

Τα παραπάνω αποτελέσματα προέκυψαν, έπειτα από ανάλυση χ^2 test, όπου το p κρίθηκε στατιστικά σημαντικό ($p = 0,002$). Επομένως, οι άνδρες όχι μόνο καταναλώνουν αλκοόλ περισσότερο από τις γυναίκες, αλλά το κάνουν και πιο συχνά.

Ο μέσος χρόνος παραμονής στην Ελλάδα αυτών που καταναλώνουν αλκοόλ καθημερινά, είναι τα 9,6 έτη, με μεγαλύτερη τιμή τα 16 έτη και μικρότερη τα 2. Ο αντίστοιχος χρόνος αυτών που έπιναν μερικές φορές την εβδομάδα, είναι τα 8,22 έτη, αυτών που ήπιαν μερικές φορές το μήνα, τα 7,59 έτη, ενώ αυτών που ήπιαν σπάνια ή δεν ήπιαν ποτέ, τα 6,29 έτη, (πιν.76).

Από την ανάλυση της διακύμανσης (ANOVA) για τις παραπάνω μεταβλητές προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση ($p=0,042$). Επομένως, παρατηρούμε ότι η συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ αυξάνεται, καθώς αυξάνουν τα έτη παραμονής στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^Ο : ΣΥΖΗΤΗΣΗ

10. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Περιορισμοί της έρευνας

Η παρούσα έρευνα περιγράφει την κατανάλωση αλκοόλ των μεταναστών που ζουν στην πόλη του Ηρακλείου. Διερευνήθηκαν οι συνήθειες κατανάλωσης αλκοόλ και διάφορες άλλες μεταβλητές και παράγοντες, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την κατανάλωση αλκοόλ από τους μετανάστες.

Η έρευνα έλαβε χώρα στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου. Στη συγκεκριμένη υπηρεσία, οι αλλοδαποί προσέρχονταν για κατάθεση των απαραίτητων δικαιολογητικών με σκοπό την έκδοση άδειας παραμονής. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στην υπηρεσία δεν ήταν ιδιαίτερα καλές απέναντι στους μετανάστες. Δεν υπήρχε σειρά προτεραιότητας, με αποτέλεσμα τα άτομα να αναμένουν πολλές ώρες έξω από την υπηρεσία σε ένα μικρό πεζοδρόμιο, τις περισσότερες φορές μόνο για να κάνουν μια ερώτηση. Ακόμη, η αντιμετώπιση τους από την υπηρεσία, τις περισσότερες φορές, δεν ήταν η κατάλληλη και όλα αυτά δημιουργούσαν αγανάκτηση στους αλλοδαπούς.

Οι ερευνήτριες αποφάσισαν να μην ταυτιστούν με την υπηρεσία και έτσι όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στο χώρο αναμονής των μεταναστών. Αυτό λειτούργησε, σε μεγάλο βαθμό, θετικά ως προς τη διεξαγωγή της έρευνας. Οι μετανάστες κατανόησαν ότι δεν υπήρχε σχέση μεταξύ της έρευνας και της υπηρεσίας και ένα μεγάλο ποσοστό ήταν πρόθυμο για συμμετοχή. Σε αυτό βοήθησαν ο τρόπος προσέγγισης του δείγματος από τις ερευνήτριες που ήταν φιλικές και οικείες.

Περιορισμός τέθηκε από το γεγονός ότι κάποιοι αλλοδαποί μιλούσαν ελάχιστα την ελληνική γλώσσα και λόγω της μη ύπαρξης διερμηνέα, παρόλο της προθυμίας για συμμετοχή δεν ήταν δυνατή η πραγματοποίηση της συνέντευξης.

Τέλος, δεδομένου ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα συγκεκριμένο αριθμό αλλοδαπών, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να αναχθούν στο σύνολο του πληθυσμού.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Δημογραφικά : Η πλειοψηφία του δείγματος αποτελείται από άνδρες, σε ποσοστό 76,4% έναντι των γυναικών, οι οποίες αποτελούν το 23,6%. Αν και τα ποσοστά εμφανίζονται ελαφρώς αυξημένα, ως προς την αναλογία ανδρών – γυναικών, εντούτοις ακολουθούν την τάση που παρέχεται από την βιβλιογραφία, η οποία θέλει αυξημένο αριθμό ανδρών μεταναστών έναντι των γυναικών (Σταμάτη, 2005, Baldwin et al., 2004).

Το δείγμα χαρακτηρίζεται νεαρό, με μέσο όρο ηλικίας τα 31,42 έτη. Άλλωστε, όπως φαίνεται και από την βιβλιογραφία, το 80% των μεταναστών βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία, ποσοστό που έρχεται σε αντίθεση με το 68% του ελληνικού πληθυσμού. Επιπλέον, ο αλλοδαπός πληθυσμός παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών σε σχέση με τον ελληνικό (Baldwin et al., 2004). Στο σύνολο του δείγματος, πάνω από τους μισούς (54,5%) είναι παντρεμένοι. Σύμφωνα με στοιχεία της απογραφής του 2001, η πλειοψηφία των μεταναστών είναι έγγαμοι, σε ποσοστό 63% για τις γυναίκες και 51% για τους άνδρες (Γετίμης Π., Πετρινώτη Ξ. 2003 στο Κούτρα 2005).

Στην πλειοψηφία του, το δείγμα αποτελείται από άτομα που κατάγονται από την Αλβανία(61,8%), ενώ δεύτερη σε συχνότητα χώρα καταγωγής είναι η Βουλγαρία(12,7%). Τα ποσοστά, εδώ, παρουσιάζονται λίγο αυξημένα, σε σχέση με τα ποσοστά της απογραφής του 2001(57,5% και 4,6% αντίστοιχα), παρ' όλα αυτά οι εθνικότητες των μεταναστών που κρατούν τις πρώτες θέσεις είναι οι ίδιες(Σταμάτη, 2005). Αυξημένο ποσοστό κατέχουν οι μουσουλμάνοι, σχεδόν τέσσερις στους δέκα, ενώ 39,1% δήλωσαν ορθόδοξοι.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν για το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος, έρχονται σε αντίθεση με τα δεδομένα που παρέχονται από την απογραφή του 2001. Εδώ, το μεγαλύτερο ποσοστό, κατέχουν εκείνοι, οι οποίοι έχουν φοιτήσει έως 12 χρόνια(43,6%) και ακολουθούν οι απόφοιτοι Γ' βάθμιας εκπαίδευσης (31,8%), ενώ, αντίθετα, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχονται από την απογραφή, το 31,1% των μεταναστών είναι αναλόβητοι και απόφοιτοι Α' βάθμιας εκπαίδευσης, το 18,1% απόφοιτοι Γυμνασίου, το 28% απόφοιτοι Β' βάθμιας εκπαίδευσης και μόλις το 2,3% είναι απόφοιτοι Γ' βάθμιας εκπαίδευσης. (Kassimis Ch. et al. 2004 στο Κούτρα 2005).

Η πλειοψηφία των μεταναστών (83,6%) εργάζεται εκτός σπιτιού. Από αυτούς η πλειοψηφία είναι εργάτες, ενώ πολύ λιγότεροι είναι οι μισθωτοί και οι αυτοαπασχολούμενοι. Το είδος της εργασίας των μεταναστών έρχεται σε αντίθεση με τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά τους προσόντα, καθώς, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα μεγαλύτερα ποσοστά κατέχουν οι απόφοιτοι Β' βάθμιας και Γ' βάθμιας εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έρχονται να επιβεβαιώσουν τα δεδομένα που παρέχονται από την βιβλιογραφία, σύμφωνα με τα οποία, η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών εργάζεται σε χειρωνακτικά επαγγέλματα, ενώ, αντίθετα, παρατηρούνται πολύ χαμηλά ποσοστά στην

απασχόληση των μεταναστών σε επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα(Σταμάτη, 2005).

Σχετικά με τον χρόνο παραμονής, το 41,8% του δείγματος βρίσκεται στην Ελλάδα από πέντε έως δέκα χρόνια. Ο μέσος χρόνος παραμονής είναι τα 7,74 έτη. Σύμφωνα με τα δεδομένα της απογραφής του 2001, περίπου οι μισοί Αλβανοί άντρες είναι στην Ελλάδα περισσότερα από πέντε χρόνια, και ανάλογα, περίπου, το 40% των Αλβανίδων, ενώ, πρόσφατοι μετανάστες από τα Βαλκάνια και την Ευρώπη κυρίως 1-5 χρόνια (Baldwin et al., 2004).

Όσον αφορά την γνώση της ελληνικής γλώσσας, από το σύνολο του δείγματος, περίπου οι μισοί, δήλωσαν ότι καταλαβαίνουν και μιλούν πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, γεγονός που μπορεί να σχετίζεται με τα χρόνια παραμονής τους στην Ελλάδα, την επαφή με το ντόπιο πληθυσμό μέσω της εργασίας τους, καθώς και το βαθμό επιπολιτισμού τους.

Κατανάλωση αλκοόλ: Η πλειοψηφία του δείγματος καταναλώνει αλκοόλ και μόνο το 17,3% δεν πίνει καθόλου αλκοόλ, γεγονός που έρχεται να επιβεβαιώσει το μεγάλο αριθμό κατανάλωσης αλκοόλ από τα άτομα, 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον κόσμο, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο οργανισμό Υγείας. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό της τάξεως των 22% καταναλώνει καθημερινά αλκοόλ, ενώ το 56% δηλώνει ότι πίνει ένα με δύο ποτά. Τα παραπάνω αποτελέσματα συμφωνούν με τα στοιχεία της βιβλιογραφίας που δείχνουν ότι το ποτό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής ζωής κάποιων ατόμων και ένα με δύο ποτηράκια αλκοόλ αποτελούν καθημερινή συνήθεια και απόλαυση(Anderson et al. 2006, Τσαρούχας 2000). Η κατανάλωση αλκοόλ των μεταναστών παρουσιάζεται μειωμένη, σε σχέση με αυτήν του ντόπιου πληθυσμού. Ένας στους πέντε Έλληνες πίνει περισσότερο από 3 ποτήρια αλκοόλ την ημέρα. Πάνω από εφτά στους δέκα άνδρες στην Ελλάδα, ηλικίας 20-59 ετών, πίνει καθημερινώς τρία ή λιγότερα ποτήρια αλκοόλ(Καραγιάννης, 2003). Αυτή η διαφορά κατανάλωσης αλκοόλ, μεταξύ μεταναστών και Ελλήνων, επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Π.Ο.Υ, που αφορούν το προφίλ των χωρών για την κατανάλωση αλκοόλ σε άτομα άνω των 15 ετών, τα οποία, παρουσιάζουν την κατανάλωση αλκοόλ στην Ελλάδα στα 9,3 λίτρα αλκοόλ, στην Βουλγαρία 7,13 λίτρα και στην Αλβανία 2,51 λίτρα(W.H.O,2004). Δεδομένου ότι το 70% του πληθυσμού της Αλβανίας είναι μουσουλμάνοι, ίσως, εξηγεί αυτή τη χαμηλή, σε σχέση με άλλες χώρες, κατανάλωση αλκοόλ, καθώς από τη θρησκεία τους απαγορεύεται η κατανάλωση αλκοόλ(W.H.O,2004).

Η πλειοψηφία του δείγματος καταναλώνει αλκοόλ στο σπίτι με παρέα, ενώ, στις πρώτες προτιμήσεις τους, όσον αφορά το είδος του ποτού που καταναλώνουν, έρχεται η μύρα και το κρασί. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σχεδόν η μισή καταναλούμενη ποσότητα αλκοόλ αφορά την μύρα(44%), με την υπόλοιπη να κατανέμεται μεταξύ του κρασιού(34%) και των λοιπών οινοπνευματωδών ποτών(23%) (Rehn et al., 2001, Anderson et al., 2006). Στις πρώτες προτιμήσεις των Ελλήνων έρχεται το κρασί, ενώ ακολουθούν τα «σκληρά» ποτά

(Rehn et al., 2001, Γσαρούχας, 2000).

Κατανάλωση αλκοόλ κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα: Από την έρευνα προκύπτει ότι κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα, το 17,6% κατανάλωσε αλκοόλ 30 φορές, δηλαδή έπινε σχεδόν καθημερινά, σε σχέση με το 14,3% που δεν ήπια καθόλου. Άλλα ποσοστά της τάξεως του 22% και 20,9 % ήπιαν αντίστοιχα 2-3 φορές και 4-6 φορές. Απ' αυτούς που κατανάλωσαν αλκοόλ, το 28,7% ήπια ένα ποτό, το 26,7% δύο, το 12,6% τρία, ενώ ποσοστό της τάξεως του 2,3% ήπια από δέκα έως δεκαπέντε ποτά. Τα ποσοστά εδώ, σε σχέση με την τάση που ακολουθείται στην βιβλιογραφία για την κατανάλωση αλκοόλ των Ελλήνων, εμφανίζονται μειωμένα και ως προς τον αριθμό φορών κατανάλωσης αλκοόλ, αλλά και ως προς τον αριθμό των ποτών που καταναλώθηκε. Πάνω από επτά στους δέκα άνδρες στην Ελλάδα, πίνει καθημερινά, τρία ή λιγότερα ποτήρια αλκοόλ (Καραγιάννης, 2003).

Από τη διερεύνηση της περιστασιακής υπερκατανάλωσης αλκοόλ, κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα (κατανάλωση 5 ή περισσότερων ποτών σε μία μόνο περίπτωση), προέκυψε ότι, το 72,2% δεν ήπια ποτέ, το 24,3% ήπια από 1- 10 φορές, ενώ το 3,3% έπινε καθημερινά. Απ' αυτούς που ήπιαν, το 24% κατανάλωσε 5 ποτά, το 16% 10, ενώ 20% πάνω από 10 ποτά. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να λάβουμε υπόψιν τα στοιχεία που παρέχονται από την βιβλιογραφία, τα οποία υποστηρίζουν ότι, τα αποτελέσματα των ερευνών διαφοροποιούνται όταν διερευνάται η κατανάλωση αλκοόλ μέχρι του σημείου μέθης, σε σχέση με την περιστασιακή υπερκατανάλωση αλκοόλ, υποδηλώνοντας ότι υπάρχουν συστηματικές διαφορές στην προθυμία των ερωτώμενων να αναφέρουν μία μέθη ή να προσδιορίσουν την χρονική διάρκεια της «μίας, μοναδικής περίπτωσης». Υποθέτουμε, λοιπόν, ότι, εάν σ' αυτό το σημείο διερευνούσαμε τη μέθη και όχι την υπερκατανάλωση αλκοόλ σε μία μόνο περίπτωση, τα αποτελέσματα – ποσοστά, ίσως, να παρουσιάζονταν πιο μειωμένα (Anderson et al., 2006).

Εξάρτηση από το αλκοόλ (Cage test): Διερευνώντας την εξάρτηση από το αλκοόλ, διαπιστώθηκε ότι τα άτομα απαντούν με σχετικά υψηλό ποσοστό σε δύο από τις τέσσερις ερωτήσεις του test. Συνολικά, το 27,5% του δείγματος φαίνεται πως παρουσιάζουν εξάρτηση από το αλκοόλ. Περίπου 23 εκατομμύρια Ευρωπαίοι (5% των ανδρών και 1% των γυναικών), είναι εξαρτημένοι από το αλκοόλ κάθε χρόνο (Anderson et al., 2006).

Επιπολιτισμός : Η πλειοψηφία του δείγματος επιλέγει τη στρατηγική της εναρμόνισης με ποσοστό 54,5%, την στρατηγική κατά την οποία τα άτομα καταφέρνουν να συνδυάσουν τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας τους με εκείνα της χώρας υποδοχής (Berry, 1999). Τα άτομα κατά τη διαδικασία επιπολιτισμού και επιλέγοντας την παραπάνω στρατηγική, πασχίζουν να διατηρήσουν τα εθνικά τους γνωρίσματα (γλώσσα, θρησκεία), συμμετέχοντας στη νέα χώρα υποδοχής διατηρώντας, ταυτόχρονα, ψυχολογική και φυσική

σταθερότητα (Safdar et al.,2003). Ακολουθεί η στρατηγική της αφομοίωσης και με μικρότερα ποσοστά ο διαχωρισμός και η περιθωριοποίηση.

Συσχετίσεις με εξαρτημένες μεταβλητές

Συσχετίσεις με τον επιπολιτισμό

Επιπολιτισμός: Από τις συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν, φαίνεται πως ο βαθμός επιπολιτισμού των μεταναστών, σχετίζεται θετικά με τα χρόνια παραμονής τους στην Ελλάδα, δηλαδή όσο περισσότερα χρόνια βρίσκονται στην Ελλάδα, τόσο περισσότερο επιπολιτισμένοι είναι. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν απόλυτα με τα δεδομένα που παρέχονται από την βιβλιογραφία. Ο επιπολιτισμός είναι μια διαδικασία, η οποία, εκ των πραγμάτων, απαιτεί χρόνο για να εκπληρωθεί(αν εκπληρωθεί), καθώς, όπως φαίνεται εξ' ορισμού, ο επιπολιτισμός συμπεριλαμβάνει φαινόμενα που εμφανίζονται, όταν ομάδες ατόμων πολιτισμικά διαφορετικές έρχονται σε **συνεχή** επαφή(Berry 1997, Van de Vijver et al. 2004, Παπαστυλιανού 2000). Ας μην ξεχνάμε, ότι, ο επιπολιτισμός αν και αρχικά φαίνεται να είναι μια διαδικασία αλλαγής στην κουλτούρα, στην πορεία γίνεται αλλαγή στην ψυχολογία του ατόμου(Berry, 1997).

Η γνώση της ελληνικής γλώσσας ,φαίνεται πως επηρεάζει τον βαθμό επιπολιτισμού των ατόμων, καθώς, όπως προέκυψε από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, η πλειοψηφία εκείνων που καταλαβαίνουν και μιλούν λίγο, επιλέγουν τη στρατηγική του διαχωρισμού, σε αντίθεση με την πλειοψηφία εκείνων που έχουν καλύτερη γνώση της γλώσσας, οι οποίοι παρουσιάζονται εναρμονισμένοι.

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας, αλλά και από σχετικές έρευνες, φαίνεται πως υπάρχει ένας δυνατός συσχετισμός μεταξύ επιπολιτισμού και θρησκείας, με την αιτιολογία ότι οι κοινές θρησκευτικές πεποιθήσεις των ατόμων έχουν σαν αποτέλεσμα να φέρνουν πιο κοντά τα άτομα και, επομένως, να βοηθούν στη διαδικασία του επιπολιτισμού(NIAAA,2004, Τσαρούχας,2000).Αν και στην παρούσα έρευνα αυτός ο συσχετισμός δεν επιβεβαιώθηκε στατιστικά, εντούτοις υπάρχει μια τάση που δείχνει ότι οι μετανάστες που δηλώνουν ορθόδοξοι, επιλέγουν την στρατηγική της εναρμόνισης, σε ποσοστό 48,3%, γεγονός που δείχνει ότι, όσο λιγότερες είναι οι διαφορές των μεταναστών με τους γηγενείς , τόσο πιο εύκολα πραγματοποιείται η προσαρμογή τους στη χώρα υποδοχής.

Σ' αυτό το σημείο, διερευνώντας την εξάρτηση(cage test) και όχι την απλή κατανάλωση των ατόμων, συμπεραίνουμε ότι, ο βαθμός επιπολιτισμού των ατόμων επηρεάζει τις συνήθειες κατανάλωσης αλκοόλ. Αυτό είναι ένα δεδομένο, που, σχεδόν, όλες οι έρευνες συμφωνούν. Λιγότερο επιπολιτισμένα άτομα, καταναλώνουν αλκοόλ, με την εκδήλωση προβλημάτων(Caetano et al., 2004).

Συσχετίσεις με την κατανάλωση αλκοόλ

Κατανάλωση αλκοόλ: Οι άνδρες καταναλώνουν αλκοόλ σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες με ποσοστό 88,1% έναντι 65,4%. Εδώ, τα αποτελέσματα συμφωνούν απόλυτα με τα στοιχεία που παρέχονται από την διεθνή και την ελληνική βιβλιογραφία: Οι άνδρες πίνουν περισσότερο και πιο συχνά, σε σχέση με τις γυναίκες (Anderson et al., 2006, WHO 2005, Collins et al. 2005, Μακρής και συν. 2005). Η κατανάλωση αλκοόλ και τα πρότυπα κατανάλωσης αλκοόλ διαφέρουν από άνδρες σε γυναίκες. Διάφοροι παράγοντες μειώνουν την πιθανότητα κατανάλωσης αλκοόλ και εκδήλωσης προβλημάτων από τις γυναίκες. Τέτοιοι παράγοντες είναι βιολογικοί και ψυχοκοινωνικοί (Collins et al., 2002). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη παρούσα έρευνα, οι γυναίκες έδειξαν μια σχετική απροθυμία συμμετοχής, με την αιτιολογία ότι δεν καταναλώνουν αλκοόλ και δεν υπάρχει λόγος να απαντήσουν στις ερωτήσεις. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τα στοιχεία που προέρχονται από την βιβλιογραφία, σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ από τις γυναίκες. Παραδοσιακά, οι γυναίκες έχουν κοινωνικοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε, είτε να απέχουν από την κατανάλωση, είτε να πίνουν λιγότερο από τους άνδρες (Collins et al., 2002). Επιπλέον, η κατανάλωση αλκοόλ συνδέεται με επιδείξεις ανδροπρέπειας ή αρσενικής συναδελφικότητας (Obot et al., 2005).

Τα χρόνια παραμονής των μεταναστών στην Ελλάδα, επηρεάζουν τις συνήθειές τους, ως προς την κατανάλωση αλκοόλ. Ο μέσος χρόνος παραμονής στην Ελλάδα αυτών που καταναλώνουν αλκοόλ είναι τα 8,32 έτη, ενώ αυτών που δεν καταναλώνουν αλκοόλ τα 4,95 έτη. Εδώ, παρατηρούμε ότι αυτοί που καταναλώνουν αλκοόλ βρίσκονται στην Ελλάδα σχεδόν τα διπλάσια χρόνια, σε σχέση με αυτούς που δεν καταναλώνουν. Αναλογιζόμενοι τα στοιχεία του Π.Ο.Υ, τα οποία παρουσιάζουν την κατανάλωση αλκοόλ στην Ελλάδα στα 9,3 λίτρα αλκοόλ, στην Βουλγαρία 7,13 λίτρα και στην Αλβανία 2,51 λίτρα (W.H.O, 2004), μπορούμε να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας ως εξής: Οι μετανάστες που καταναλώνουν αλκοόλ εναρμόνισαν τις συνήθειές τους, με αυτές του ντόπιου πληθυσμού. Επιπλέον, εξακολουθούν να νιώθουν άγχος, αγωνία, απόρριψη. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, έρχονται σε συμφωνία με συμπεράσματα ανάλογων ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί σε παγκόσμια κλίμακα. Συγκρίσεις που αφορούν την κατανάλωση αλκοόλ ανάμεσα σε μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς σε Ισπανόφωνες γυναίκες δείχνουν ότι, τα ποσοστά κατανάλωσης διαδοχικών γενεών πλησιάζουν εκείνα του γενικού πληθυσμού των Αμερικανίδων (Gordis, 1994). Ο βαθμός αλλαγής, λοιπόν, της καταναλωτικής συνήθειας εξαρτάται από το βαθμό έκθεσης των ατόμων στον πολιτισμό της χώρας υποδοχής (Zemore, 2005). Σύμφωνα με τα θεωρητικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί για την κατανάλωση αλκοόλ από μεταναστευτικό πληθυσμό, φαίνεται πως εδώ έχουμε εφαρμογή του αφομοιωτικού μοντέλου, σύμφωνα με το οποίο οι μετανάστες υιοθετούν τις

συνήθειες και τα ήθη της χώρας υποδοχής, ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα καταναλώνουν αλκοόλ(NIAAA,2004,Markides et al.,1990).

Σε αντίθεση με άλλες έρευνες, στις οποίες παρουσιάζεται θετική συσχέτιση της κατανάλωσης αλκοόλ με το κοινωνικο-εκπαιδευτικό επίπεδο και την οικογενειακή κατάσταση, στην παρούσα έρευνα κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται(πιν.88, πιν.110)(Anderson et al. 2006, Υφαντής 1990).

Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ: Από την συσχέτιση της συχνότητας κατανάλωσης αλκοόλ με το φύλο, γίνεται φανερό ότι τα ποσοστά των ανδρών αυξάνουν, όσο αυξάνει η συχνότητα κατανάλωσης, σε αντίθεση με τα ποσοστά των γυναικών, τα οποία μειώνονται, όσο αυξάνει η συχνότητα. Τα δεδομένα της παρούσας έρευνας έρχονται σε απόλυτη συμφωνία με τα αποτελέσματα ανάλογων μελετών, όπου παρουσιάζουν τον άνδρα να καταναλώνει αλκοόλ και σε μεγαλύτερες ποσότητες και με μεγαλύτερη συχνότητα(Anderson et al. 2006, WHO 2005, Collins et al. 2002, Μακρής και συν. 2005).

Σχετικά με την συσχέτιση της συχνότητας κατανάλωσης αλκοόλ με τα χρόνια παραμονής των μεταναστών στην Ελλάδα, παρατηρούμε ότι η συχνότητα κατανάλωσης αυξάνει, όσο αυξάνουν τα χρόνια παραμονής. Και εδώ, όπως και παραπάνω, υποθέτουμε πως αυτό συμβαίνει γιατί οι μετανάστες που καταναλώνουν αλκοόλ με μεγάλη συχνότητα, εναρμόνισαν τις συνήθειές τους, μ' αυτές του ντόπιου πληθυσμού, οι οποίοι καταναλώνουν και μεγαλύτερες ποσότητες αλκοόλ και σε συχνότερη βάση(W.H.O 2004,Καραγιάννης 2003).

10.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα αναφέρεται στη περιγραφή της κατανάλωσης αλκοόλ από τους μετανάστες που προσέρχονται στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου, καθώς και των παραγόντων που είναι δυνατόν να την επηρεάσουν.

Από τη βιβλιογραφία βλέπουμε ότι η κατανάλωση αλκοόλ σχετίζεται με παράγοντες όπως είναι οι κοινωνικοί ρόλοι, η εργασία, τα προβαλλόμενα πρότυπα, η οικονομική κατάσταση, η μεταβολή των κοινωνικών δομών της κοινωνίας, οι κοινωνικοπολιτικές αλλαγές, η μετανάστευση, η συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση του ατόμου. Πολλές φορές η ποσότητα αλκοόλ που καταναλώνει ένα άτομο εξαρτάται από παράγοντες όπως είναι το φύλο, η εθνικότητα, το επάγγελμα, η χώρα που ζει το άτομο, η κουλτούρα κ.α.. Η κατανάλωση αλκοόλ από τους μετανάστες μπορεί να είναι επακόλουθο της αντίδρασης της μεταναστευτικής διαδικασίας και των ίδιων των μεταναστών λόγω του άγχους που προκύπτει από τη σύγκρουση των πολιτισμικών στοιχείων του μετανάστη με τα πολιτισμικά στοιχεία της κοινωνίας υποδοχής ή την έλλειψη κοινωνικών και οικονομικών πόρων. Ακόμη

οι μετανάστες μπορεί να υιοθετήσουν τις συνήθειες και τα ήθη της χώρας υποδοχής, ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα καταναλώνουν αλκοόλ. Είναι πιθανό όμως οι μετανάστες να διατηρήσουν τα πρότυπα κατανάλωσης αλκοόλ της χώρας καταγωγής τους. Βλέπουμε ότι δεν υπάρχει κάποια παγιωμένη θέση που να ερμηνεύει την κατανάλωση αλκοόλ από τους μετανάστες.

Στην παρούσα έρευνα σχετίζεται η κατανάλωση αλκοόλ με παράγοντες και μεταβλητές που μπορούν να την επηρεάσουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τη στατιστική ανάλυση, βλέπουμε ότι, ο πληθυσμός του δείγματος, στη πλειοψηφία του, καταναλώνει αλκοόλ και σε μεγαλύτερο ποσοστό πίνουν οι άνδρες, σε σχέση με τις γυναίκες. Η πλειοψηφία του δείγματος, σε σχέση με τα ποσοστά κατανάλωσης αλκοόλ που παρατίθενται στη βιβλιογραφία, καταναλώνει λιγότερο αλκοόλ και όχι τόσο συχνά. Παρόλα αυτά, υπάρχει ένα ποσοστό ατόμων που πίνουν πολύ και σύμφωνα με τα στοιχεία του Cage test, ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 27,5% παρουσιάζουν εξάρτηση από το αλκοόλ.

Η πλειοψηφία του δείγματος επιλέγει τη στρατηγική της εναρμόνισης, φαίνεται, δηλαδή, ότι νιώθουν μέρος της ντόπιας κοινωνίας, διατηρώντας ταυτόχρονα τα πολιτισμικά τους στοιχεία και την εθνική τους ταυτότητα. Ο βαθμός επιπολιτισμού του δείγματος σχετίζεται θετικά με τα χρόνια παραμονής τους στην Ελλάδα, όσο περισσότερο βρίσκονται στην Ελλάδα τόσο περισσότερο επιπολιτισμένοι είναι.

Η συσχέτιση κατανάλωσης αλκοόλ και επιπολιτισμού είναι μια σχέση που γίνεται φανερή μέσω του Cage Test, το οποίο μελετά την κατανάλωση αλκοόλ με την εκδήλωση προβλημάτων, δηλαδή την εξάρτηση. Σε αυτή τη σχέση βλέπουμε ότι, ο βαθμός επιπολιτισμού των ατόμων επηρεάζει τις συνήθειές τους, ως προς την κατανάλωση αλκοόλ. Λιγότερο επιπολιτισμένα άτομα, καταναλώνουν αλκοόλ με την εκδήλωση προβλημάτων.

Η ερευνητική υπόθεση δεν επιβεβαιώνεται, διότι, με βάση τα στοιχεία της έρευνας, η κατανάλωση αλκοόλ των μεταναστών που προσέρχονται στο Γραφείο Αλλοδαπών του Δήμου Ηρακλείου σχετίζεται θετικά, όχι αρνητικά, με τα χρόνια παραμονής και το βαθμό επιπολιτισμού τους. Όσο περισσότερα χρόνια βρίσκονται στην Ελλάδα, τόσο περισσότερο πίνουν. Από τη μία, σύμφωνα με τα παρεχόμενα από τη βιβλιογραφία δεδομένα, οι Έλληνες έχουν υψηλότερα επίπεδα κατανάλωσης, σε σχέση με τους μετανάστες από την Αλβανία και την Βουλγαρία, που αποτελούν και την πλειοψηφία του δείγματος. Από την άλλη, στην πλειονότητά τους, οι μετανάστες του δείγματος παρουσιάζονται εναρμονισμένοι. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως οι μετανάστες εναρμόνισαν τις συνήθειές τους, ως προς την κατανάλωση αλκοόλ, μ' αυτές του ντόπιου πληθυσμού.

Σύμφωνα με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που εξηγούν την κατανάλωση αλκοόλ από τα άτομα, αυτή είναι θέμα ατομικής προδιάθεσης και κοινωνικού πλαισίου-περιβάλλοντος, ενώ σχετίζεται και με κοινωνικούς, βιολογικούς, πολιτισμικούς, ψυχολογικούς παράγοντες.

Μέσω της παρούσας έρευνας διαπιστώθηκε ότι, η διερεύνηση των αιτιολογικών παραγόντων της κατανάλωσης αλκοόλ δεν θα μπορούσε να βασιστεί και να εξεταστεί με βάση μία και μοναδική θεωρία, αλλά με βάση το σύνολο των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για την κατανάλωση αλκοόλ, σε συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση μεταξύ τους.

Είναι γεγονός ότι αν και οι γνώσεις για τη μετανάστευση αυξάνονται, τα στοιχεία στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένα, ιδιαίτερα σε εξειδικευμένα θέματα που αφορούν την πληθυσμιακή ομάδα των μεταναστών, όπως είναι η κατανάλωση του αλκοόλ και της μελέτης των παραγόντων που την επηρεάζουν. Παρόλο που σε χώρες του εξωτερικού το συγκεκριμένο θέμα μελετάται, η Ελλάδα έχει ελάχιστα να επιδείξει πάνω σε αυτό το ερευνητικό πεδίο.

Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια μελέτης και καταγραφής της κατανάλωσης αλκοόλ από τους μετανάστες στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην πόλη του Ηρακλείου. Μέσω της μελέτης παρέχονται στοιχεία για το προφίλ των μεταναστών, την κατανάλωση αλκοόλ και το βαθμό επιπολιτισμού τους. Τα στοιχεία αυτής της έρευνας μπορούν να χρησιμεύσουν μελλοντικά στη διεξαγωγή μιας έρευνας μεγαλύτερης εμβέλειας, με μεγαλύτερο, αριθμητικά, δείγμα από πόλεις του ευρύτερου ελλαδικού χώρου. Τέλος, τα στοιχεία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν εποικοδομητικά από φορείς που ασχολούνται με την πληθυσμιακή κατηγορία των μεταναστών, με στόχο την θετική προώθηση θεμάτων που αφορούν άμεσα τους μετανάστες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anderson P., Baumberg B., Ελληνική μετάφραση : Διακογιάννης Ι. και συν.(2006), Το αλκοόλ στην Ευρώπη από τη σκοπιά της Δημόσιας Υγείας – Μια αναφορά για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ινστιτούτο Μελετών του Αλκοόλ, Ηνωμένο Βασίλειο.
2. Baldwin M., Κυριακού Ι., Κακαλίκα Π., Κάτσιος Γ., (2004), Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα : αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μελέτη για λογαριασμό της Ι.Μ.Ε.Π.Ο, Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μεταναστών.
3. Claude Javeau, Απόδοση: Κατερίνα Τζαννόνε Τζώρτζη(1996), Η Έρευνα με ερωτηματολόγιο, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα.
4. Judith Bell, Απόδοση: Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα(2001), Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας,, εκδ. Gutenberg, , Αθήνα.
5. Αθανασάκη- Τσούρουλα Α., Μούσσας Γ., Σταυρακάκη Έ., Λύκουρας Ε.(1989), Παρουσίαση δυο ερωτηματολογίων για επισήμανση προβλημάτων αλκοολισμού, Εγκέφαλος, 26,σ.71-74.
6. Αμιτζής Γ., Λαζαρίδη Γ., (2001), Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
7. Γεωργιάς Δ.(1996),Διαπολιτιστική Ψυχολογία. Η μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε παγκόσμιο οικολογικό πολιτιστικό πλαίσιο, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
8. Δαμανάκης Μ.,(1993),Μετανάστευση και Εκπαίδευση, εκδ. Gutenberg, Αθήνα.
9. Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, 2005, Αθήνα, www.imepo.gr.
10. Ζαϊμάκης Γ.(2002), Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, Συλλογική δράση, Πολυπολιτισμικότητα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
11. Καραγιάννης Ν., (2003) «Αλκοόλ, ο σιωπηλός δολοφόνος», www.tovima.dolnet.gr.
12. Κουλιάρη Α., (1997),Ξένος στην Ελλάδα: μετανάστες, γλώσσα και κοινωνική ένταξη:στάσεις της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους μετανάστες, εκδ. Παρατηρητής, Αθήνα.
13. Κούτρα Κ.,(2005),Η υποκειμενική αντίληψη της υγείας και η ικανοποίηση από τις υπηρεσίες υγείας από μετανάστριες μητέρες σε ένα Δήμο της Κρήτης, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης.

14. Κούτρα Κ.(2006), Σημειώσεις του μαθήματος Διαπολιτισμική κοινωνική εργασία. Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης.
15. Λαμπριανίδης Λ., Λυμπεράκη Α.(2001),Αλβανοί μετανάστες στη Θεσσαλονίκη. Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας, εκδ.Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
16. Μακρής Θ., Παντελέων Β., Προυσαλίδης Λ, (2005), Χρόνια χρήση αλκοόλ, Σητεία.
17. Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου Δ., Παύλου Μ., (2001), Μετανάστες στην Ελλάδα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
18. Μουσούρου Α.Μ(1991), Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, εκδ. Gutenberg.
19. Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ.,(2001), Μετανάστευση και Εκπαίδευση, εκδ. Πατάκης, Αθήνα.
20. Παπαστυλιανού Α,(2002), *Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
21. Παπαστυλιανού- Ακαλέστου Α.(2000), Η ψυχολογική προσαρμογή των μαθητών – παιδιών παλιννοστούντων. Ερευνά στους μαθητές του Γυμνασίου και Λυκείου Βαρυμπόμπης, Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Φιλοσοφική, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.
22. Παρασκευόπουλος Ν. Ι.(1993), Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας, Α' τόμος, εκδ., Αθήνα.
23. Παρασκευόπουλος Ν. Ι.(1993), Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας, Β' τόμος, εκδ., Αθήνα.
24. Πετρινώτη Ξ.(χ.χ.ε), Η μετανάστευση προς την Ελλάδα,(χ.τ.ε), εκδ. Οδυσσέας.
25. Ποταμιάνος Γ., (1976), « Νόμιμες» ουσίες εξάρτησης, Βέργος, Αθήνα.
26. Σταμάτη Α., (2005), Απασχόληση και Ανεργία των μεταναστών.
27. Τσαρούχας Κ.(2000),Αλκοόλ: ένα σκληρό ναρκωτικό, Εκδόσεις Άγκυρα, Αθήνα.
28. Υφαντής Θ., (1990), Οινοπνευματώδη Ποτά και Μαθητόκοσμος, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιατρική Σχολή. Εργαστήριο Φαρμακολογίας.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bowling Ann 2002, *Research Methods in Health. Investigating Health and Health Services*, Open University Press.
2. Caetano Raul, Clark Catherine, TammyTam(1998), Alcohol Consumption among Racial- Ethnic Minorities. Alcohol Research Group Vol.22 No.4.
3. Cateano Raul, Suhasini Ramisetty- Mikler, Christine Mc Grath (2004), Acculturation, drinking and intimate partner violence among Hispanic couples in the United States: a longitudinal study. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 26,p.60-78.
4. Collins Lorraine, McNair Lily(2002), Minority Women and Alcohol Use. *Addiction* Vol.26, No.4.
5. Denzin Lincoln(1998), *Strategies of qualitative inquiry*. London, SAGE publications.
6. Derald Wing Sue(2006), *Multicultural Social Work Practice*. Wiley Publications.
7. Gutmann C. Matthew(1999), Ethnicity, Alcohol and Acculturation. *Social Science and Medicine* 48 p.p.173-184.
8. ILSI (1999) overview of the health issues related to alcohol consumption.
9. Isidore S. Obot, Robin Room (2005), *Alcohol, Gender and Drinking Problems. Perspectives from Low and Middle Income Countries*. World Health Organization.
10. John W. Berry(1997), Immigration, Acculturation and Adaptation. *International Association of Applied Psychology* 46(1) 5-68.
11. John W. Berry(2001), A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, Vol. 53, No.3 p.p.615-631.
12. Klingemann Harald(2001), *Alcohol and its Social Consequences – the Forgotten Dimension*. World Health Organization.
13. Kurasaki karen, Organista C.Kurt, Organista Balls Pamela(1996), *Acculturation: Advances in Theory, Measurement and Applied Research*. APA BOOKS, chapter 7.
14. Margaret J. Sargent(1971), A Cross Cultural Study of Attitudes and Behavior towards Alcohol and Drugs. *The British Journal of Sociology*, Vol.22, No 1 83-96.
15. National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism-NIAAA(2004), *Social work curriculum on Alcohol use disorders*. NIH publications No.03-5386.
16. National Institute on Alcohol Abuse(1994), *Alcohol and Minorities*. No 23, PH 347.
17. National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism-NIAAA(2004), *Immigrants, Refugees and Alcohol*. Module 10F, NIH Publications.

18. Nina Rehn, Robin Room, Griffith Edwards(2001), Alcohol in the European Region – consumption, srms and policies. Word Health Organization.
19. Raul caetano, Suhasini Ramisetty-Mikler, Christine Mc Grath(2004), Acculturation, Drinking and intimate parthner Violence among Hispanic couples in the United States: A longitudinal study. Hispanic journal of Behavioral Sciences, vol.26 No.1, p.p.60-78.
20. Saba Safdar, Clerry Lay and Ward Struthers(2003), The process of acculturation and basic goals: Testing a multidimensional individual difference accultuarion model with iranian immigrants in canada. International Association of Applied Psychology 52(4), 555-579.
21. Van de Vijver, Karen Phalet(2004), Assessment in Multicultural Groups: The Role of Acculturation. International Association of Applied Psychology,53(2).215-236.
22. Williams Charlotte, Haluk Soydan, Mark R.D. Johnson(1999),Social and Minorities. European perspectives.London, Routledge publications.
23. Word Health Organization(2004), Global Status Report on Alcohol 2004. Department of Mental Health and Substance Abuse, Geneva.
24. Word Health Organization(2005),Gender, Health and Alcohol use. Department Of Gender,Women and Health, Geneva.
25. Zemore E. Sarah(2005), Adapting to life in the US can increase alcohol consumption among Latinas. Alcohol Research Group.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα Θεωρητικού Μέρους

I. Πίνακες

II. Γραφήματα

III. Σχήματα

Παράρτημα Ερευνητικού Μέρους

I. Πίνακες αποτελεσμάτων έρευνας

II. Γραφήματα έρευνας

III. Ερευνητικό Εργαλείο

IV. Χρονοδιάγραμμα μελέτης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

I. ΠΙΝΑΚΕΣ

Table 1. Recorded and unrecorded (where available) alcohol consumption (in litres per person per year) in the late 1990s for some Member States in WHO's European Region

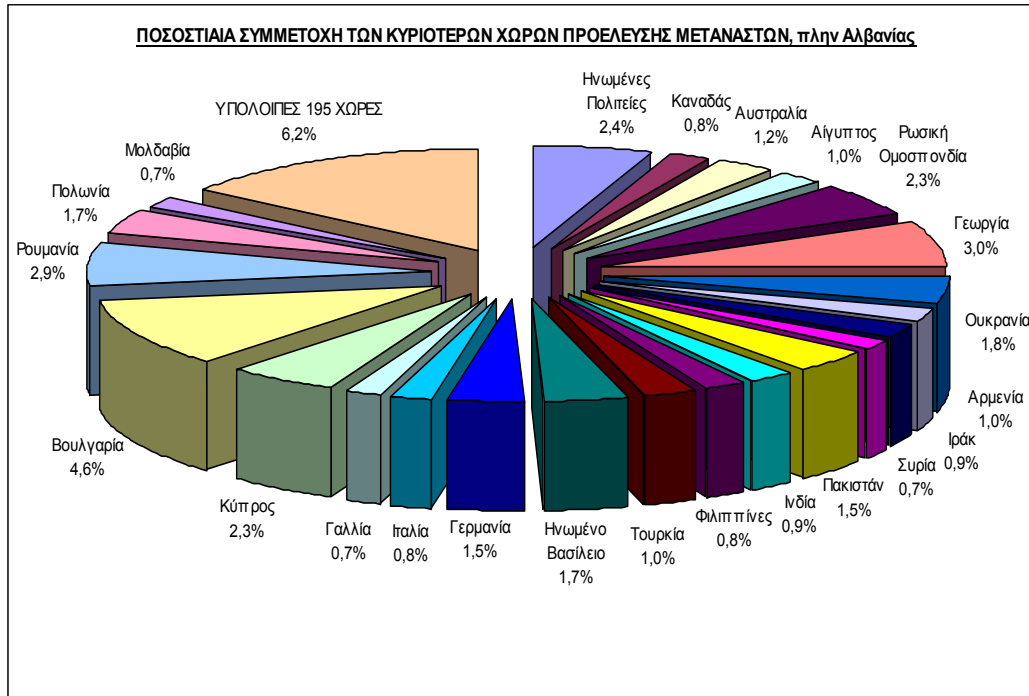
Country	Recorded consumption 1998 ^a	Estimated unrecorded consumption
Austria	9.2	+0.7
Azerbaijan	0.9 (1997)	
Belarus	7.7 (1997)	
Belgium	8.9	
Bulgaria	6.8	
Czech Republic	10.2	
Denmark	9.5	+1.9
Estonia	2.4	+6.0
Finland	7.1	+2.0
France	10.8	+0.9
Germany	10.6	
Greece	9.1	+1.5
Hungary	9.4	+10.1
Iceland	4.3	+0.89
Ireland	10.8	
Israel	0.9 (1997)	
Italy	7.7	+0.4
Kyrgyzstan	1.9 (1993)	
Latvia	7.1	+14.2
Lithuania	12.0 (1993)	+6.5
Luxembourg	13.3	
Malta	5.1	
Netherlands	8.1	
Norway	4.3	+1.42
Poland	6.2	+1.5
Portugal	11.2	
Republic of Moldova	3.2 (1993)	+7.0
Romania	9.5	
Russian Federation	7.9	+7.5
Slovakia	8.3	
Slovenia	11.7 (1997)	+7.5
Spain	10.1	
Sweden	4.9	+0.6
Switzerland	9.2	+0.5
The former Yugoslav Republic of Macedonia	3.5 (1997)	+14.5
Turkey	1.1 (1997)	
Ukraine	1.2 (1997)	+11.5
United Kingdom	7.5	

Source: *World Drink Trends 1999 (1)* and Health for All database, WHO Regional Office for Europe.

^a

II. ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

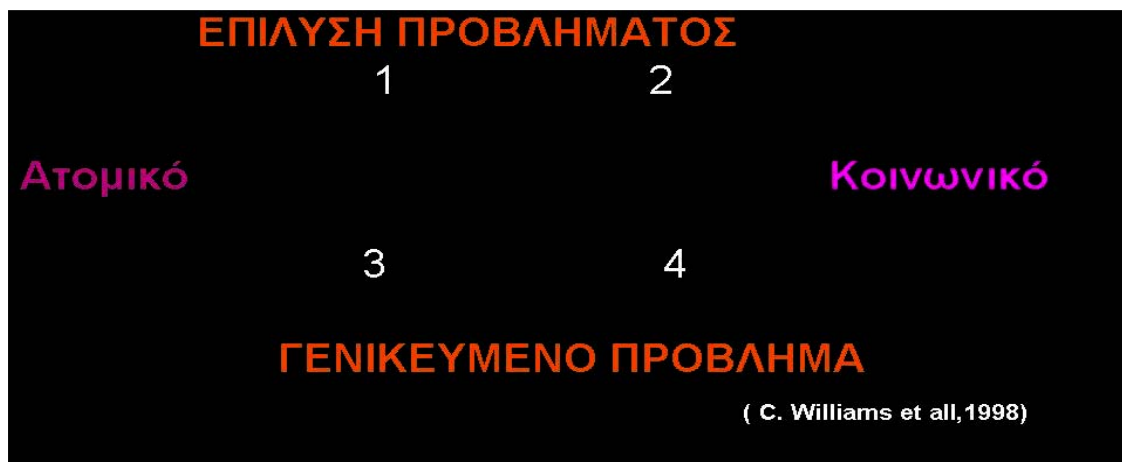
Γράφημα 1 Ποσοστιαία συμμετοχή των κυριότερων χωρών προέλευσης μεταναστών, (πλην της Αλβανίας).

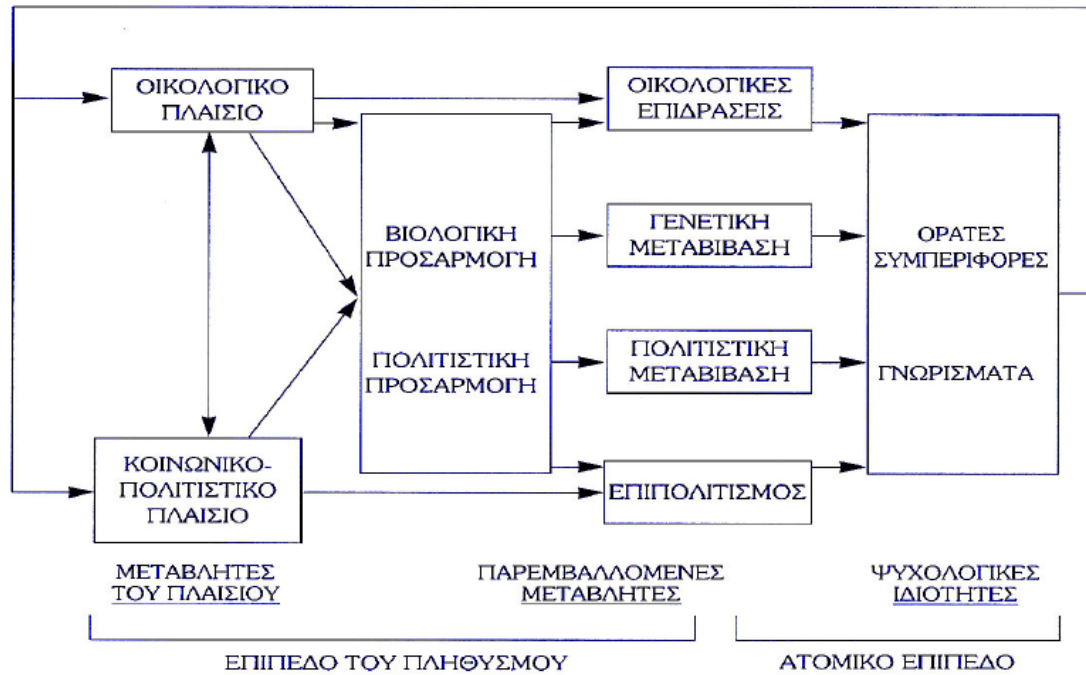
Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε, Απογραφή πληθυσμού 2001, Σταμάτη, 2005.

III. ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1 Επίπεδα ανάλυσης μετανάστευσης ως επίλυση ή ως πρόβλημα.

Σχήμα 2 Εννοιολογικό πλαίσιο της διαπολιτιστικής ψυχολογίας.

Πηγή: Γεωργάς Δημήτρης(1996), Διαπολιτιστική Ψυχολογία. Η μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε παγκόσμιο οικολογικό πολιτιστικό πλαίσιο. Αθήνα, Εκδόσεις: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Σχήμα 3 Διμεταβλητό μοντέλο του J. Berry

Migrants' Strategies in a Bidimensional Model Of Acculturation(Berry)

	Do I want to establish good relations with the host culture?	
	Yes	No
Do I want to maintain good relationships with my culture of origin?	Yes Integration	No Separation-Segregation
	No Assimilation	Marginalisation

Πηγή: Van de Vijver, Karen Phalet(2004), Assessment in Multicultural Groups: The Role of Acculturation. International Association of Applied Psychology,53(2).215-236

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

I. ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πίνακας 1 Φύλο

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Ανδρας	84	76,4	76,4	76,4
Γυναίκα	26	23,6	23,6	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 2 Ηλικία

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ηλικία	110	18	56	31,42	8,545
N (listwise)	110				

Πίνακας 3 Οικογενειακή Κατάσταση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Παντρεμένος/η	60	54,5	54,5	54,5
Ανύπαντρος/η	43	39,1	39,1	93,6
Διαζευγμένος/η	5	4,5	4,5	98,2
Χήρος/α	2	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 4 Εκπαίδευση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
1-6 χρόνια	4	3,6	3,6	3,6
1-9 χρόνια	23	20,9	20,9	24,5
1-12 χρόνια	48	43,6	43,6	68,2
Απόφοιτος/η τεχνικής σχολής	15	13,6	13,6	81,8
Απόφοιτος/η ανωτάτης σχολής	20	18,2	18,2	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 5 Τεχνική σχολή

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	95	86,4	86,4
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	1	,9	87,3
ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ	1	,9	88,2
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	1	,9	89,1
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	90,0
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ ΟΠΛΩΝ	1	,9	90,9
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	1	,9	91,8
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	92,7
ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	1	,9	93,6
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	1	,9	94,5
ΡΑΔΙΟΦΥΣΙΚΗ	1	,9	95,5
ΣΧΟΛΗ Η ΟΠΟΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	1	,9	96,4
ΣΧΟΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	1	,9	97,3
ΥΔΡΑΥΛΙΚΗΣ	2	1,8	99,1
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	1	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	

Πίνακας 6 Ανωτάτη σχολή

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	91	82,7	82,7
INDUSTRIAL MANAGMENT	1	,9	83,6
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	84,5
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	2	1,8	86,4
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	2	1,8	88,2
ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	89,1
ΙΑΤΡΙΚΗ	1	,9	90,0
ΙΣΤΟΡΙΑ	1	,9	90,9
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	1	,9	91,8
ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	1	,9	92,7
ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ	1	,9	93,6
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	1	,9	94,5
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	1	,9	95,5
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	1	,9	96,4
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ	1	,9	97,3
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ	1	,9	98,2
ΣΧΟΛΗ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ	1	,9	99,1
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	

Πίνακας 7 Θρήσκευμα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Μουσουλμάνος	46	41,8	41,8	41,8
Καθολικός	17	15,5	15,5	57,3
Ορθόδοξος	43	39,1	39,1	96,4
Άθεος	4	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 8 Τόπος καταγωγής

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Αλβανία	68	61,8	61,8	61,8
Ρουμανία	3	2,7	2,7	64,5
Βουλγαρία	14	12,7	12,7	77,3
Ρωσία	3	2,7	2,7	80,0
Ουκρανία	5	4,5	4,5	84,5
Συρία	4	3,6	3,6	88,2
Άλλο	13	11,8	11,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 9 Άλλος τόπος καταγωγής

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	97	88,2	88,2	88,2
ΑΙΓΥΠΤΟ	1	,9	,9	89,1
ΑΡΜΕΝΙΑ	1	,9	,9	90,0
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	1	,9	,9	90,9
ΓΕΩΡΓΙΑ	1	,9	,9	91,8
ΙΡΑΚ	3	2,7	2,7	94,5
ΚΑΙΡΟ	1	,9	,9	95,5
ΜΑΡΟΚΟ	2	1,8	1,8	97,3
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	1	,9	,9	98,2
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	1	,9	,9	99,1
ΣΕΡΒΙΑ	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 10 Κύρια απασχόληση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Εργασία εκτός σπιτιού	92	83,6	83,6	83,6
Εργασία εντός σπιτιού	6	5,5	5,5	89,1
Ημιαπασχόληση	1	,9	,9	90,0
Άνεργος/η	10	9,1	9,1	99,1
Φοιτητής	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 11 Είδος εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό %
	18	16,4
DELIVERY	1	,9
ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ	1	,9
MARKETING	1	,9
ΑΓΡΟΤΗΣ	1	,9
ΑΛΟΥΜΙΝΑΣ	1	,9
ΑΣΧΟΛΟΥΜΑΙ ΜΕ ΠΛΑΚΑΚΙΑ	2	1,8
ΒΟΗΘΟΣ ΜΑΓΕΙΡΑ	1	,9
ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ	3	2,7
ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ/ΛΟΥΣΤΡΑΔΟΡΟΣ	1	,9
ΕΠΙΠΛΟΠΙΟΣ	1	,9
ΕΡΓΑΤΗΣ	1	,9
ΕΡΓΑΤΗΣ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	1	,9
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ SUPER MARKET	1	,9
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΥ	1	,9
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	,9
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕ ΜΠΕΤΟΝ	1	,9
ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ	2	1,8
ΜΑΡΑΓΚΟΣ	2	1,8
ΜΠΑΡΜΑΝ	2	1,8
ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ	1	,9
ΞΕΝΟΔΟΧΟΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	,9
ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΗΣ	1	,9
ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	1	,9
ΟΔΗΓΟΣ	1	,9
ΟΔΗΓΟΣ ΣΕ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	1	,9
ΟΙΚΙΑΚΗ ΒΟΗΘΟΣ	5	4,5
ΟΙΚΙΑΚΗ ΒΟΗΘΟΣ/ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	1	,9
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	37	33,6
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ/ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	1	,9
ΟΙΚΙΑΚΟΙ ΒΟΗΘΟΣ	1	,9
ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΤΗΣ	1	,9
ΠΩΛΗΤΗΣ	1	,9
ΠΩΛΗΤΡΙΑ	1	,9
ΣΕΡΒΙΤΟΡΑ	2	1,8
ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	2	1,8
ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΣ	6	5,5
ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ	2	1,8
ΨΑΡΑΣ	1	,9
Σύνολο	110	100,0

Πίνακας 12 Θέση στην απασχόληση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Εργοδότης	1	,9	1,1	1,1
Αυτοαπασχολούμενος/η	7	6,4	7,6	8,7
Μισθωτός	13	11,8	14,1	22,8
Εργάτης/τρια	71	64,5	77,2	100,0
Σύνολο	92	83,6	100,0	
Δεν Απάντησαν	18	16,4		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 13 Επάγγελμα συζύγου

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	105	95,5	95,5	95,5
ΕΙΝΑΙ ΧΗΡΑ	1	,9	,9	96,4
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	4	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 14 Είδος ημιαπασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	109	99,1	99,1	99,1
ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 15 Τελευταία εργασία

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	100	90,9	90,9	90,9
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΡΓΑΣΤΕΙ ΠΟΤΕ	2	1,8	1,8	92,7
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	1	,9	,9	93,6
ΕΡΓΑΖΟΜΟΥΝ ΣΕ ΜΠΑΡ	1	,9	,9	94,5
ΜΠΑΡΜΑΝ	1	,9	,9	95,5
ΟΙΚΙΑΚΗ ΒΟΗΘΟΣ	1	,9	,9	96,4
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	1	,9	,9	97,3
ΣΕΡΒΙΤΟΡΑ	1	,9	,9	98,2
ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	1	,9	,9	99,1
ΤΕΝΤΕΣ	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 16 Εργασία στην χώρα καταγωγής

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	54	49,1	49,1	49,1
Ναι	56	50,9	50,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 17 Είδος εργασίας στην χώρα καταγωγής

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
ΑΓΡΟΤΗΣ	55	50,0	50,0	50,0
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ	2	1,8	1,8	51,8
ΒΟΣΚΟΣ	3	2,7	2,7	54,5
ΓΕΩΠΟΝΟΣ	1	,9	,9	55,5
ΓΙΑΤΡΟΣ	1	,9	,9	56,4
ΔΑΣΚΑΛΟΣ	1	,9	,9	57,3
ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	1	,9	,9	58,2
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	,9	,9	59,1
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ SUPER MARKET	1	,9	,9	60,0
ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΤΗΣ	1	,9	,9	60,9
ΕΡΓΑΖΟΜΟΥΝ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ	1	,9	,9	61,8
ΕΡΓΑΖΟΜΟΥΝ ΣΕ ΜΑΓΑΖΙ	1	,9	,9	62,7
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ	1	,9	,9	63,6
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΟΠΛΩΝ	1	,9	,9	64,5
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	1	,9	,9	65,5
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	1	,9	,9	66,4
ΙΔΙΟΚΤΗΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ	1	,9	,9	67,3
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	,9	,9	68,2
ΚΟΜΜΩΤΡΙΑ	1	,9	,9	69,1
ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΣ	2	1,8	1,8	70,9
ΛΟΓΙΣΤΡΙΑ	1	,9	,9	71,8
ΜΑΡΑΓΚΟΣ	1	,9	,9	72,7
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	1	,9	,9	73,6
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΣ	1	,9	,9	74,5
ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΟΣ	1	,9	,9	75,5
ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΑ	1	,9	,9	76,4
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ	1	,9	,9	77,3
ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ	1	,9	,9	78,2
ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	1	,9	,9	79,1
ΟΔΗΓΟΣ	1	,9	,9	80,0
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	2	1,8	1,8	81,8
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ	10	9,1	9,1	90,9
ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΗΣ	1	,9	,9	91,8
ΠΩΛΗΤΗΣ	1	,9	,9	92,7
ΠΩΛΗΤΗΣ ΣΕ ΒΙΝΤΕΟΚΛΑΜΠ	1	,9	,9	93,6
ΠΩΛΗΤΡΙΑ ΣΕ SUPER MARKET	1	,9	,9	94,5
ΠΩΛΗΤΡΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΜΕ ΡΟΥΧΑ	1	,9	,9	95,5
ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΣ	1	,9	,9	96,4
ΣΟΒΑΤΖΗΣ	1	,9	,9	97,3
ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	1	,9	,9	98,2
ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ	1	,9	,9	99,1
Σύνολο	110	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 18 Χρονολογία άφιξης στην Ελλάδα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
1989	2	1,8	1,8	1,8
1990	3	2,7	2,7	4,5
1991	10	9,1	9,1	13,6
1992	6	5,5	5,5	19,1
1993	2	1,8	1,8	20,9
1994	5	4,5	4,5	25,5
1995	7	6,4	6,4	31,8
1996	9	8,2	8,2	40,0
1997	15	13,6	13,6	53,6
1998	11	10,0	10,0	63,6
1999	4	3,6	3,6	67,3
2000	6	5,5	5,5	72,7
2001	12	10,9	10,9	83,6
2002	4	3,6	3,6	87,3
2003	5	4,5	4,5	91,8
2004	5	4,5	4,5	96,4
2005	4	3,6	3,6	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 19 Παραμονή (κατ.)

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
1	36	32,7	32,7	32,7
2	46	41,8	41,8	74,5
3	28	25,5	25,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Παραμονή	110	0	16	7,74	4,225
N (listwise)	110				

Πίνακας 20 Χρονολογία άφιξης στο Δήμο Ηρακλείου

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
1989	1	,9	,9	,9
1990	1	,9	,9	1,8
1991	1	,9	,9	2,7
1992	1	,9	,9	3,6
1994	7	6,4	6,4	10,0
1995	2	1,8	1,8	11,8
1996	9	8,2	8,2	20,0
1997	15	13,6	13,6	33,6
1998	13	11,8	11,8	45,5
1999	3	2,7	2,7	48,2
2000	6	5,5	5,5	53,6
2001	12	10,9	10,9	64,5
2002	9	8,2	8,2	72,7
2003	9	8,2	8,2	80,9
2004	8	7,3	7,3	88,2
2005	11	10,0	10,0	98,2
2006	2	1,8	1,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 21 Γνώση ελληνικής γλώσσας

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Καταλαβαίνει και μιλά λίγο	21	19,1	19,1	19,1
Καταλαβαίνει πολύ καλά αλλά μιλά λίγο	39	35,5	35,5	54,5
Καταλαβαίνει και μιλά πολύ καλά	50	45,5	45,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 22 Ελληνική γραφή

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Καθόλου	23	20,9	20,9	20,9
Λίγο	56	50,9	50,9	71,8
Αρκετά	25	22,7	22,7	94,5
Πολύ καλά	6	5,5	5,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 23 Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	9	8,2	8,2	8,2
Ναι	22	20,0	20,0	28,2
Και τις δύο	79	71,8	71,8	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 24 Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	67	60,9	60,9	60,9
Ναι	43	39,1	39,1	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 25 Διασκέδαση βγαίνοντας για φαγητό

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	90	81,8	81,8	81,8
Ναι	20	18,2	18,2	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 26 Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	91	82,7	82,7	82,7
Ναι	19	17,3	17,3	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 27 Άλλη διασκέδαση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	79	71,8	71,8	71,8
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	1	,9	,9	72,7
ΑΣΧΟΛΟΥΜΑΙ ΜΕ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ	1	,9	,9	73,6
ΒΟΛΤΕΣ	3	2,7	2,7	76,4
ΚΑΦΕ	7	6,4	6,4	82,7
ΚΑΦΕΝΕΙΟ	7	6,4	6,4	89,1
ΜΕΝΩ ΣΠΙΤΙ	8	7,3	7,3	96,4
ΜΠΑΣΚΕΤ	1	,9	,9	97,3
ΞΕΚΟΥΡΑΣΗ	1	,9	,9	98,2
ΠΛΕΞΙΜΟ/ΜΕΝΩ ΣΠΙΤΙ	1	,9	,9	99,1
ΨΑΡΕΜΑ/ΜΕΝΩ ΣΠΙΤΙ	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ

Πίνακας 28 Κατανάλωση αλκοόλ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	19	17,3	17,3	17,3
Ναι	91	82,7	82,7	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 29 Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Μερικές φορές το εξάμηνο	5	4,5	5,5	5,5
Μερικές φορές το τρίμηνο	7	6,4	7,7	13,2
Μερικές φορές το μήνα	32	29,1	35,2	48,4
Μερικές φορές την εβδομάδα	27	24,5	29,7	78,0
Καθημερινά	20	18,2	22,0	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 30 Αριθμός αλκοολούχων ποτών

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Ένα ή δύο	51	46,4	56,0	56,0
Τρία ή τέσσερα	23	20,9	25,3	81,3
Πέντε ή έξι	10	9,1	11,0	92,3
Επτά ή εννέα	2	1,8	2,2	94,5
Δέκα ή περισσότερα	5	4,5	5,5	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 31 Κατανάλωση αλκοόλ μόνος/η στο σπίτι

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	82	74,5	90,1	90,1
Ναι	9	8,2	9,9	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 32 Κατανάλωση αλκοόλ στο σπίτι με παρέα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	39	35,5	42,9	42,9
Ναι	52	47,3	57,1	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 33 Κατανάλωση αλκοόλ μόνος/η εκτός σπιτιού

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	88	80,0	96,7	96,7
Ναι	3	2,7	3,3	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 34 Κατανάλωση αλκοόλ εκτός σπιτιού με παρέα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	53	48,2	58,2	58,2
Ναι	38	34,5	41,8	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 35 Μπύρα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	63	57,3	69,2	69,2
Ναι	28	25,5	30,8	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 36 Κρασί

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	62	56,4	68,1	68,1
Ναι	29	26,4	31,9	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 37 Λικέρ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	90	81,8	98,9	98,9
Ναι	1	,9	1,1	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 38 Ουίσκι

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	73	66,4	80,2	80,2
Ναι	18	16,4	19,8	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 39 Βότκα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	82	74,5	90,1	90,1
Ναι	9	8,2	9,9	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 40 Σαμπάνια

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	91	82,7	100,0	100,0
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 41 Ρακί

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	79	71,8	86,8	86,8
Ναι	12	10,9	13,2	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 42 Άλλο ποτό

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	107	97,3	97,3	97,3
MARTINI	1	,9	,9	98,2
OYZO	1	,9	,9	99,1
TZIN	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 43 Αισθάνεστε ότι πίνετε πολύ;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	81	73,6	89,0	89,0
Ναι	10	9,1	11,0	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 44 Οι φίλοι και οι συγγενείς σας πιστεύουν ότι πίνετε πολύ;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	81	73,6	89,0	89,0
Ναι	10	9,1	11,0	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 45 Είστε πάντα ικανός/ή να σταματήσετε να πίνετε όταν το θέλετε;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	5	4,5	5,5	5,5
Ναι	86	78,2	94,5	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 46 Φορές που καταναλώσατε αλκοόλ τον τελευταίο μήνα.

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
0	13	11,8	14,3	14,3
1	9	8,2	9,9	24,2
2	10	9,1	11,0	35,2
3	10	9,1	11,0	46,2
4	7	6,4	7,7	53,8
5	5	4,5	5,5	59,3
6	7	6,4	7,7	67,0
7	1	,9	1,1	68,1
10	1	,9	1,1	69,2
14	1	,9	1,1	70,3
15	2	1,8	2,2	72,5
20	3	2,7	3,3	75,8
25	3	2,7	3,3	79,1
30	16	14,5	17,6	96,7
Δε γνωρίζω/δεν είμαι σίγουρος/η	3	2,7	3,3	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 47 Αριθμός ποτών

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
1	25	22,7	28,7	28,7
2	23	20,9	26,4	55,2
3	11	10,0	12,6	67,8
4	10	9,1	11,5	79,3
5	6	5,5	6,9	86,2
6	1	,9	1,1	87,4
7	5	4,5	5,7	93,1
8	1	,9	1,1	94,3
10	2	1,8	2,3	96,6
15	2	1,8	2,3	98,9
Δε γνωρίζω/δεν είμαι σίγουρος/η	1	,9	1,1	100,0
Σύνολο	87	79,1	100,0	
Δεν Απάντησαν	23	20,9		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 48 Οδήγηση μετά τη χρήση αλκοόλ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
0	42	38,2	46,2	46,2
1	4	3,6	4,4	50,5
2	2	1,8	2,2	52,7
5	1	,9	1,1	53,8
30	3	2,7	3,3	57,1
Δεν οδηγώ	39	35,5	42,9	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΜΗΝΑ

Πίνακας 49 Κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα πόσες φορές καταναλώσατε 5 ή περισσότερα ποτά σε μία περίπτωση;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
0	65	59,1	72,2	72,2
1	8	7,3	8,9	81,1
2	4	3,6	4,4	85,6
3	3	2,7	3,3	88,9
4	1	,9	1,1	90,0
5	3	2,7	3,3	93,3
6	1	,9	1,1	94,4
7	1	,9	1,1	95,6
10	1	,9	1,1	96,7
30	3	2,7	3,3	100,0
Σύνολο	90	81,8	100,0	
Δεν Απάντησαν	20	18,2		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 50 Αριθμός ποτών κατά την πιο πρόσφατη περίπτωση

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
3	2	1,8	8,0	8,0
5	6	5,5	24,0	32,0
6	2	1,8	8,0	40,0
7	1	,9	4,0	44,0
8	2	1,8	8,0	52,0
9	1	,9	4,0	56,0
10	4	3,6	16,0	72,0
12	2	1,8	8,0	80,0
15	1	,9	4,0	84,0
20	1	,9	4,0	88,0
25	1	,9	4,0	92,0
Δε γνωρίζω/δεν είμαι σίγουρος/η	2	1,8	8,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 51 Μπύρα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	17	15,5	68,0	68,0
Ναι	8	7,3	32,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 52 Κρασί

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	16	14,5	64,0	64,0
Ναι	9	8,2	36,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 53 Λικέρ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	25	22,7	100,0	100,0
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 54 Ουίσκι, βότκα, σαμπάνια

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	15	13,6	60,0	60,0
Ναι	10	9,1	40,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 55 Άλλο ποτό

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	109	99,1	99,1	99,1
ΡΑΚΙ	1	,9	,9	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 56 Κατά την τελευταία περίπτωση βρισκόσασταν:

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Στο σπίτι	10	9,1	40,0	40,0
Στο σπίτι φιλικού ή συγγενικού προσώπου	6	5,5	24,0	64,0
Σε εστιατόριο ή ταβέρνα	1	,9	4,0	68,0
Σε μπαρ ή κλαμπ	8	7,3	32,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 57 Κατά την τελευταία περίπτωση προμηθευτήκατε το αλκοόλ:

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Κάποιος άλλος το αγόρασε για σας ή το έδωσε σε σας	7	6,4	28,0	28,0
Το αγοράσατε από κάποιο μαγαζί	8	7,3	32,0	60,0
Το αγοράσατε από εστιατόριο	2	1,8	8,0	68,0
Άλλο	8	7,3	32,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 58 Άλλος προμηθευτής

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
	102	92,7	92,7	92,7
ΚΛΑΜΠ	1	,9	,9	93,6
ΜΠΑΡ	7	6,4	6,4	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

Πίνακας 59 Μετά την τελευταία περίπτωση οδηγήσατε;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	21	19,1	84,0	84,0
Ναι	4	3,6	16,0	100,0
Σύνολο	25	22,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	85	77,3		
Σύνολο	110	100,0		

ΕΞΑΡΤΗΣΗ (CAGE TEST)**Πίνακας 60 Έχετε σκεφτεί ότι πρέπει να διακόψετε το αλκοόλ;**

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	65	59,1	71,4	71,4
Ναι	26	23,6	28,6	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 61 Έχετε αισθανθεί άσχημα επειδή έχετε υποστεί κριτική για το αλκοόλ που καταναλώνετε;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	71	64,5	78,0	78,0
Ναι	20	18,2	22,0	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 62 Νιώσατε ποτέ άσχημα ή ένοχα επειδή πίνετε;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	64	58,2	70,3	70,3
Ναι	27	24,5	29,7	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 63 Έχετε χρειασθεί ποτέ ένα ποτό το πρωί για να μπορέσετε να ξεκινήσετε την ημέρα σας;

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	85	77,3	93,4	93,4
Ναι	6	5,5	6,6	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 64 CAGE (0-4)

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
0	47	42,7	51,6	51,6
1	19	17,3	20,9	72,5
2	15	13,6	16,5	89,0
3	10	9,1	11,0	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

Πίνακας 65 CAGE (Ναι/Όχι)

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Όχι	66	60,0	72,5	72,5
Ναι	25	22,7	27,5	100,0
Σύνολο	91	82,7	100,0	
Δεν Απάντησαν	19	17,3		
Σύνολο	110	100,0		

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Πίνακας 66 Επιπολιτισμός

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ισχύον Ποσοστό %	Αθροιστικό Ποσοστό %
Εναρμόνιση	60	54,5	54,5	54,5
Αφομοίωση	26	23,6	23,6	78,2
Διαχωρισμός	19	17,3	17,3	95,5
Περιθωριοποίηση	5	4,5	4,5	100,0
Σύνολο	110	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ

Πίνακας 67 Επιπολιτισμός & Παραμονή *

Παραμονή	Συχνότητα	Μέση τιμή	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό Σφάλμα της	95% Confidence Interval for Μέση τιμή		Ελάχιστο	Μέγιστο
					Κάτω όριο	Άνω όριο		
Εναρμόνιση	60	8,33	4,320	,558	7,22	9,45	0	16
Αφομοίωση	26	8,42	3,431	,673	7,04	9,81	0	16
Διαχωρισμός	19	5,84	4,463	1,024	3,69	7,99	0	14
Περιθωριοποίηση	5	4,20	2,588	1,158	,99	7,41	0	7
Σύνολο	110	7,74	4,225	,403	6,94	8,53	0	16

* p value : 0,024

Πίνακας 68 Επιπολιτισμός & Γνώση ελληνικής γλώσσας *

			Γνώση ελληνικής γλώσσας			Σύνολο
			Καταλαβαίνει και μιλά λίγο	Καταλαβαίνει πολύ καλά αλλά μιλά λίγο	Καταλαβαίνει και μιλά πολύ καλά	
Επιπολιτισμός	Εναρμόνιση	Count	7	25	28	60
		% within Επιπολιτισμός	11,7%	41,7%	46,7%	100,0%
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	33,3%	64,1%	56,0%	54,5%
	Αφομοίωση	Count	4	10	12	26
		% within Επιπολιτισμός	15,4%	38,5%	46,2%	100,0%
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	19,0%	25,6%	24,0%	23,6%
	Διαχωρισμός	Count	9	3	7	19
		% within Επιπολιτισμός	47,4%	15,8%	36,8%	100,0%
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	42,9%	7,7%	14,0%	17,3%
	Περιθωριοποίηση	Count	1	1	3	5
		% within Επιπολιτισμός	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	4,8%	2,6%	6,0%	4,5%
Σύνολο		Count	21	39	50	110
		% within Επιπολιτισμός	19,1%	35,5%	45,5%	100,0%
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* p value : 0,035

Πίνακας 69 Επιπολιτισμός & Θρήσκευμα

		Επιπολιτισμός				Σύνολο
		Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Θρήσκευμα	Μουσουλμάνος	35,0%	34,6%	68,4%	60,0%	41,8%
	Καθολικός	13,3%	26,9%	10,5%	,0%	15,5%
	Ορθόδοξος	48,3%	30,8%	21,1%	40,0%	39,1%
	Άθεος	3,3%	7,7%	,0%	,0%	3,6%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 70 Επιπολιτισμός & Φύλο

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Φύλο	Άνδρας	Count	44	22	14	4	84
		% within Φύλο	52,4%	26,2%	16,7%	4,8%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	73,3%	84,6%	73,7%	80,0%	76,4%
	Γυναίκα	Count	16	4	5	1	26
		% within Φύλο	61,5%	15,4%	19,2%	3,8%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	26,7%	15,4%	26,3%	20,0%	23,6%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Φύλο	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 71 Επιπολιτισμός & Cage(Ναι/Όχι) *

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
CAGE (Ναι/Όχι)	Όχι	Count	42	15	6	3	66
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	63,6%	22,7%	9,1%	4,5%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	80,8%	65,2%	46,2%	100,0%	72,5%
	Ναι	Count	10	8	7	0	25
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	40,0%	32,0%	28,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	19,2%	34,8%	53,8%	,0%	27,5%
Σύνολο	Count	52	23	13	3	91	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	57,1%	25,3%	14,3%	3,3%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

* p value : 0,045

Πίνακας 72 Κατανάλωση Αλκοόλ & Φύλο *

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Φύλο	Άνδρας	Συχνότητα	10	74	84
		% Φύλο	11,9%	88,1%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	52,6%	81,3%	76,4%
	Γυναίκα	Συχνότητα	9	17	26
		% Φύλο	34,6%	65,4%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	47,4%	18,7%	23,6%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Φύλο	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

* p value : 0,011

Πίνακας 73 Κατανάλωση Αλκοόλ & Ηλικία

	Κατανάλωση αλκοόλ	Συχνότητα	Μέση τιμή	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό Σφάλμα της Μέση τιμή
Ηλικία	Ναι	91	31,29	8,448	,886
	Όχι	19	32,05	9,210	2,113

Πίνακας 74 Κατανάλωση Αλκοόλ & Χρόνια Παραμονής *

	Κατανάλωση αλκοόλ	Συχνότητα	Μέση τιμή	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό Σφάλμα της Μέσης τιμής
Παραμονή	Ναι	91	8,32	4,213	,442
	Όχι	19	4,95	3,064	,703

* p value : 0,000

Πίνακας 75 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Φύλο *

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Φύλο	Ανδρας	Count	17	24	26	17	84
		% within Φύλο	20,2%	28,6%	31,0%	20,2%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	54,8%	75,0%	96,3%	85,0%	76,4%
	Γυναίκα	Count	14	8	1	3	26
		% within Φύλο	53,8%	30,8%	3,8%	11,5%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	45,2%	25,0%	3,7%	15,0%	23,6%
Σύνολο	Count	31	32	27	20	110	
	% within Φύλο	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%	
	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

*p value : 0,002

Πίνακας 76 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Χρόνια Παραμονής *

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Παραμονή	Σπάνια ή ποτέ	31	6,26	3,605	,648	4,94	7,58	0	14
	Μερικές φορές το μήνα	32	7,59	4,226	,747	6,07	9,12	1	15
	Μερικές φορές την εβδομάδα	27	8,22	3,836	,738	6,70	9,74	0	16
	Καθημερινά	20	9,60	4,999	1,118	7,26	11,94	2	16
	Σύνολο	110	7,74	4,225	,403	6,94	8,53	0	16
Ηλικία	Σπάνια ή ποτέ	31	31,10	8,435	1,515	28,00	34,19	18	53
	Μερικές φορές το μήνα	32	31,56	9,144	1,616	28,27	34,86	18	52
	Μερικές φορές την εβδομάδα	27	30,22	8,640	1,663	26,80	33,64	19	56
	Καθημερινά	20	33,30	7,875	1,761	29,61	36,99	22	48
	Σύνολο	110	31,42	8,545	,815	29,80	33,03	18	56

*p value : 0,042

Πίνακας 77 Επιπολιτισμός & Οικογενειακή Κατάσταση

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Οικογενειακή Κατάσταση	Παντρεμένος/η	Count	35	15	9	1	60
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	58,3%	25,0%	15,0%	1,7%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	58,3%	57,7%	47,4%	20,0%	54,5%
	Ανύπαντρος/η	Count	22	8	10	3	43
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	51,2%	18,6%	23,3%	7,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	36,7%	30,8%	52,6%	60,0%	39,1%
	Διαζευγμένος/η	Count	2	2	0	1	5
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	40,0%	40,0%	,0%	20,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	3,3%	7,7%	,0%	20,0%	4,5%
	Χήρος/α	Count	1	1	0	0	2
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	1,7%	3,8%	,0%	,0%	1,8%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Οικογενειακή Κατάσταση	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 78 Επιπολιτισμός & Εκπαίδευση

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Εκπαίδευση	1-6 χρόνια	Count	1	1	2	0	4
		% within Εκπαίδευση	25,0%	25,0%	50,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	1,7%	3,8%	10,5%	,0%	3,6%
	1-9 χρόνια	Count	8	7	7	1	23
		% within Εκπαίδευση	34,8%	30,4%	30,4%	4,3%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	13,3%	26,9%	36,8%	20,0%	20,9%
	1-12 χρόνια	Count	28	11	8	1	48
		% within Εκπαίδευση	58,3%	22,9%	16,7%	2,1%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	46,7%	42,3%	42,1%	20,0%	43,6%
	Απόφοιτος/η τεχνικής σχολής	Count	9	4	1	1	15
		% within Εκπαίδευση	60,0%	26,7%	6,7%	6,7%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	15,0%	15,4%	5,3%	20,0%	13,6%
	Απόφοιτος/η ανοιχτής σχολής	Count	14	3	1	2	20
		% within Εκπαίδευση	70,0%	15,0%	5,0%	10,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	23,3%	11,5%	5,3%	40,0%	18,2%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Εκπαίδευση	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 79 Επιπολιτισμός & Τόπος Καταγωγής

		Επιπολιτισμός				Σύνολο
		Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Τόπος καταγωγής	Αλβανία	35	19	12	2	68
	Ρουμανία	2	0	0	1	3
	Βουλγαρία	10	2	2	0	14
	Ρωσία	2	1	0	0	3
	Ουκρανία	2	2	1	0	5
	Συρία	1	0	3	0	4
	Άλλο	8	2	1	2	13
Σύνολο		60	26	19	5	110
Crosstab % within Τόπος καταγωγής						
		Επιπολιτισμός				Σύνολο
		Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Τόπος καταγωγής	Αλβανία	51,5%	27,9%	17,6%	2,9%	100,0%
	Ρουμανία	66,7%	,0%	,0%	33,3%	100,0%
	Βουλγαρία	71,4%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
	Ρωσία	66,7%	33,3%	,0%	,0%	100,0%
	Ουκρανία	40,0%	40,0%	20,0%	,0%	100,0%
	Συρία	25,0%	,0%	75,0%	,0%	100,0%
	Άλλο	61,5%	15,4%	7,7%	15,4%	100,0%
Σύνολο		54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%
Crosstab % within Επιπολιτισμός						
		Επιπολιτισμός				Σύνολο
		Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Τόπος καταγωγής	Αλβανία	58,3%	73,1%	63,2%	40,0%	61,8%
	Ρουμανία	3,3%	,0%	,0%	20,0%	2,7%
	Βουλγαρία	16,7%	7,7%	10,5%	,0%	12,7%
	Ρωσία	3,3%	3,8%	,0%	,0%	2,7%
	Ουκρανία	3,3%	7,7%	5,3%	,0%	4,5%
	Συρία	1,7%	,0%	15,8%	,0%	3,6%
	Άλλο	13,3%	7,7%	5,3%	40,0%	11,8%
Σύνολο		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 80 Επιπολιτισμός & Κύρια απασχόληση

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Κύρια απασχόληση	Εργασία εκτός σπιτιού	Count	49	22	17	4	92
		% within Κύρια απασχόληση	53,3%	23,9%	18,5%	4,3%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	81,7%	84,6%	89,5%	80,0%	83,6%
	Εργασία εντός σπιτιού	Count	3	2	1	0	6
		% within Κύρια απασχόληση	50,0%	33,3%	16,7%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	5,0%	7,7%	5,3%	,0%	5,5%
	Ημιαπασχόληση	Count	1	0	0	0	1
		% within Κύρια απασχόληση	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	1,7%	,0%	,0%	,0%	,9%
	Άνεργος/η	Count	6	2	1	1	10
		% within Κύρια απασχόληση	60,0%	20,0%	10,0%	10,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	10,0%	7,7%	5,3%	20,0%	9,1%
	Φοιτητής	Count	1	0	0	0	1
		% within Κύρια απασχόληση	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	1,7%	,0%	,0%	,0%	,9%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Κύρια απασχόληση	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 81 Επιπολιτισμός & Θέση στην Απασχόληση

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Θέση στην απασχόληση	Εργοδότης	Count	1	0	0	0	1
		% within Θέση στην απασχόληση	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	2,0%	,0%	,0%	,0%	1,1%
	Αυτοαπασχολούμενος/η	Count	5	1	1	0	7
		% within Θέση στην απασχόληση	71,4%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	10,2%	4,5%	5,9%	,0%	7,6%
	Μισθωτός	Count	7	2	2	2	13
		% within Θέση στην απασχόληση	53,8%	15,4%	15,4%	15,4%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	14,3%	9,1%	11,8%	50,0%	14,1%
	Εργάτης/τρια	Count	36	19	14	2	71
		% within Θέση στην απασχόληση	50,7%	26,8%	19,7%	2,8%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	73,5%	86,4%	82,4%	50,0%	77,2%
Σύνολο	Count	49	22	17	4	92	
	% within Θέση στην απασχόληση	53,3%	23,9%	18,5%	4,3%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 82 Επιπολιτισμός & Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	Όχι	Count	34	17	13	3	67
		% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	50,7%	25,4%	19,4%	4,5%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	56,7%	65,4%	68,4%	60,0%	60,9%
	Ναι	Count	26	9	6	2	43
		% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	60,5%	20,9%	14,0%	4,7%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	43,3%	34,6%	31,6%	40,0%	39,1%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 83 Επιπολιτισμός & Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ

			Επιπολιτισμός				Σύνολο
			Εναρμόνιση	Αφομοίωση	Διαχωρισμός	Περιθωριοποίηση	
Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	Σπάνια ή ποτέ	Count	13	7	9	2	31
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	41,9%	22,6%	29,0%	6,5%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	21,7%	26,9%	47,4%	40,0%	28,2%
	Μερικές φορές το μήνα	Count	17	8	5	2	32
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	53,1%	25,0%	15,6%	6,3%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	28,3%	30,8%	26,3%	40,0%	29,1%
	Μερικές φορές την εβδομάδα	Count	16	8	2	1	27
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	59,3%	29,6%	7,4%	3,7%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	26,7%	30,8%	10,5%	20,0%	24,5%
	Καθημερινά	Count	14	3	3	0	20
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	70,0%	15,0%	15,0%	,0%	100,0%
		% within Επιπολιτισμός	23,3%	11,5%	15,8%	,0%	18,2%
Σύνολο	Count	60	26	19	5	110	
	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	54,5%	23,6%	17,3%	4,5%	100,0%	
	% within Επιπολιτισμός	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 84 Κατανάλωση Αλκοόλ & Μητρική γλώσσα

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	Όχι	Count	4	5	9
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	44,4%	55,6%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοόλ	21,1%	5,5%	8,2%
	Ναι	Count	4	18	22
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοόλ	21,1%	19,8%	20,0%
	Και τις δύο	Count	11	68	79
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	13,9%	86,1%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοόλ	57,9%	74,7%	71,8%
Σύνολο	Count	19	91	110	
	% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	17,3%	82,7%	100,0%	
	% within Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 85 Κατανάλωση Αλκοόλ & Επιπολιτισμός

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Επιπολιτισμός	Εναρμόνιση	Συχνότητα	8	52	60
		% Επιπολιτισμός	13,3%	86,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	42,1%	57,1%	54,5%
	Αφομοίωση	Συχνότητα	3	23	26
		% Επιπολιτισμός	11,5%	88,5%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	15,8%	25,3%	23,6%
	Διαχωρισμός	Συχνότητα	6	13	19
		% Επιπολιτισμός	31,6%	68,4%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	31,6%	14,3%	17,3%
	Περιθωριοποίηση	Συχνότητα	2	3	5
		% Επιπολιτισμός	40,0%	60,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	10,5%	3,3%	4,5%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Επιπολιτισμός	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 86 Κατανάλωση Αλκοόλ & Θρήσκευμα

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Θρήσκευμα	Μουσουλμάνος	Συχνότητα	9	37	46
		% Θρήσκευμα	19,6%	80,4%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	47,4%	40,7%	41,8%
	Καθολικός	Συχνότητα	1	16	17
		% Θρήσκευμα	5,9%	94,1%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	5,3%	17,6%	15,5%
	Ορθόδοξος	Συχνότητα	9	34	43
		% Θρήσκευμα	20,9%	79,1%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	47,4%	37,4%	39,1%
	Άθεος	Συχνότητα	0	4	4
		% Θρήσκευμα	,0%	100,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	,0%	4,4%	3,6%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Θρήσκευμα	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 87 Κατανάλωση Αλκοόλ & Χώρα Καταγωγής

		Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο	
		Όχι	Ναι		
Τόπος καταγωγής	Αλβανία	Συχνότητα	10	58	68
		% Τόπος καταγωγής	14,7%	85,3%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	52,6%	63,7%	61,8%
	Ρουμανία	Συχνότητα	1	2	3
		% Τόπος καταγωγής	33,3%	66,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	5,3%	2,2%	2,7%
	Βουλγαρία	Συχνότητα	2	12	14
		% Τόπος καταγωγής	14,3%	85,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	10,5%	13,2%	12,7%
	Ρωσία	Συχνότητα	0	3	3
		% Τόπος καταγωγής	,0%	100,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	,0%	3,3%	2,7%
	Ουκρανία	Συχνότητα	1	4	5
		% Τόπος καταγωγής	20,0%	80,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	5,3%	4,4%	4,5%
	Συρία	Συχνότητα	2	2	4
		% Τόπος καταγωγής	50,0%	50,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	10,5%	2,2%	3,6%
	Άλλο	Συχνότητα	3	10	13
		% Τόπος καταγωγής	23,1%	76,9%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	15,8%	11,0%	11,8%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Τόπος καταγωγής	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 88 Κατανάλωση Αλκοόλ & Εκπαιδευτικό Επίπεδο

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Εκπαίδευση	1-6 χρόνια	Συχνότητα	1	3	4
		% Εκπαίδευση	25,0%	75,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	5,3%	3,3%	3,6%
	1-9 χρόνια	Συχνότητα	3	20	23
		% Εκπαίδευση	13,0%	87,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	15,8%	22,0%	20,9%
	1-12 χρόνια	Συχνότητα	6	42	48
		% Εκπαίδευση	12,5%	87,5%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	31,6%	46,2%	43,6%
	Απόφοιτος/η τεχνικής σχολής	Συχνότητα	4	11	15
		% Εκπαίδευση	26,7%	73,3%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	21,1%	12,1%	13,6%
	Απόφοιτος/η ανωτάτης σχολής	Συχνότητα	5	15	20
		% Εκπαίδευση	25,0%	75,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	26,3%	16,5%	18,2%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Εκπαίδευση	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 89 Κατανάλωση Αλκοόλ & Κύρια Απασχόληση

			Κατανάλωση αλκοόλ		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Κύρια απασχόληση	Εργασία εκτός σπιτιού	Συχνότητα	16	76	92
		% Κύρια απασχόληση	17,4%	82,6%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	84,2%	83,5%	83,6%
	Εργασία εντός σπιτιού	Συχνότητα	3	3	6
		% Κύρια απασχόληση	50,0%	50,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	15,8%	3,3%	5,5%
	Ημιαπασχόληση	Συχνότητα	0	1	1
		% Κύρια απασχόληση	,0%	100,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	,0%	1,1%	,9%
	Άνεργος/η	Συχνότητα	0	10	10
		% Κύρια απασχόληση	,0%	100,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	,0%	11,0%	9,1%
	Φοιτητής	Συχνότητα	0	1	1
		% Κύρια απασχόληση	,0%	100,0%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	,0%	1,1%	,9%
Σύνολο		Συχνότητα	19	91	110
		% Κύρια απασχόληση	17,3%	82,7%	100,0%
		% Κατανάλωση αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 90 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Μητρική Γλώσσα

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	Όχι	Count	5	2	2	0	9
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	55,6%	22,2%	22,2%	,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	16,1%	6,3%	7,4%	,0%	8,2%
	Ναι	Count	6	8	6	2	22
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	27,3%	36,4%	27,3%	9,1%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	19,4%	25,0%	22,2%	10,0%	20,0%
	Και τις δύο	Count	20	22	19	18	79
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	25,3%	27,8%	24,1%	22,8%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	64,5%	68,8%	70,4%	90,0%	71,8%
Σύνολο	Count	31	32	27	20	110	
	% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%	
	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 91 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Cage Test

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	Σπάνια ή ποτέ	Count	8	4	12
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	66,7%	33,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	12,1%	16,0%	13,2%

	Μερικές φορές το μήνα	Count	23	9	32
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	71,9%	28,1%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	34,8%	36,0%	35,2%
	Μερικές φορές την εβδομάδα	Count	22	5	27
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	81,5%	18,5%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	33,3%	20,0%	29,7%
	Καθημερινά	Count	13	7	20
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	65,0%	35,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	19,7%	28,0%	22,0%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 92 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Οικογενειακή Κατάσταση

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Οικογενειακή Κατάσταση	Παντρεμένος/η	Count	20	15	14	11	60
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	33,3%	25,0%	23,3%	18,3%	100,0%

	Ανύπαντρος/η	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	64,5%	46,9%	51,9%	55,0%	54,5%
		Count	10	11	13	9	43
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	23,3%	25,6%	30,2%	20,9%	100,0%
	Διαζευγμένος/η	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	32,3%	34,4%	48,1%	45,0%	39,1%
		Count	0	5	0	0	5
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Χήρος/α	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	,0%	15,6%	,0%	,0%	4,5%
		Count	1	1	0	0	2
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
	Σύνολο	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	3,2%	3,1%	,0%	,0%	1,8%
		Count	31	32	27	20	110
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 93 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Εκπαιδευτικό Επίπεδο

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Εκπαίδευση	1-6 χρόνια	Count	1	2	1	0	4
		% within Εκπαίδευση	25,0%	50,0%	25,0%	,0%	100,0%

		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	3,2%	6,3%	3,7%	,0%	3,6%
	1-9 χρόνια	Count	5	7	7	4	23
		% within Εκπαίδευση	21,7%	30,4%	30,4%	17,4%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	16,1%	21,9%	25,9%	20,0%	20,9%
	1-12 χρόνια	Count	13	13	11	11	48
		% within Εκπαίδευση	27,1%	27,1%	22,9%	22,9%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	41,9%	40,6%	40,7%	55,0%	43,6%
	Απόφοιτος/η τεχνικής σχολής	Count	5	4	2	4	15
		% within Εκπαίδευση	33,3%	26,7%	13,3%	26,7%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	16,1%	12,5%	7,4%	20,0%	13,6%
	Απόφοιτος/η ανωτάτης σχολής	Count	7	6	6	1	20
		% within Εκπαίδευση	35,0%	30,0%	30,0%	5,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	22,6%	18,8%	22,2%	5,0%	18,2%
Σύνολο		Count	31	32	27	20	110
		% within Εκπαίδευση	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 94 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Θρήσκευμα

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Θρήσκευμα	Μουσουλμάνος	Count	14	13	11	8	46
		% within Θρήσκευμα	30,4%	28,3%	23,9%	17,4%	100,0%

		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	45,2%	40,6%	40,7%	40,0%	41,8%
	Καθολικός	Count	3	5	4	5	17
		% within Θρήσκευμα	17,6%	29,4%	23,5%	29,4%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	9,7%	15,6%	14,8%	25,0%	15,5%
	Ορθόδοξος	Count	14	13	10	6	43
		% within Θρήσκευμα	32,6%	30,2%	23,3%	14,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	45,2%	40,6%	37,0%	30,0%	39,1%
	Άθεος	Count	0	1	2	1	4
		% within Θρήσκευμα	,0%	25,0%	50,0%	25,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	,0%	3,1%	7,4%	5,0%	3,6%
Σύνολο		Count	31	32	27	20	110
		% within Θρήσκευμα	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 95 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Τόπος Καταγωγής

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Τόπος καταγωγής	Αλβανία	Count	18	17	19	14	68
		% within Τόπος καταγωγής	26,5%	25,0%	27,9%	20,6%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	58,1%	53,1%	70,4%	70,0%	61,8%

	Ρουμανία	Count	1	1	0	1	3
		% within Τόπος καταγωγής	33,3%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	3,2%	3,1%	,0%	5,0%	2,7%
	Βουλγαρία	Count	3	5	3	3	14
		% within Τόπος καταγωγής	21,4%	35,7%	21,4%	21,4%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	9,7%	15,6%	11,1%	15,0%	12,7%
	Ρωσία	Count	0	3	0	0	3
		% within Τόπος καταγωγής	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	,0%	9,4%	,0%	,0%	2,7%
	Ουκρανία	Count	3	1	1	0	5
		% within Τόπος καταγωγής	60,0%	20,0%	20,0%	,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	9,7%	3,1%	3,7%	,0%	4,5%
	Συρία	Count	2	1	1	0	4
		% within Τόπος καταγωγής	50,0%	25,0%	25,0%	,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	6,5%	3,1%	3,7%	,0%	3,6%
	Άλλο	Count	4	4	3	2	13
		% within Τόπος καταγωγής	30,8%	30,8%	23,1%	15,4%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	12,9%	12,5%	11,1%	10,0%	11,8%
Σύνολο	Count	31	32	27	20	110	
	% within Τόπος καταγωγής	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%	
	% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 96 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Γνώση Ελληνικής Γλώσσας

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Γνώση	Καταλαβαίνει	Count	6	6	4	5	21

ελληνικής γλώσσας	και μιλά λίγο	% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	28,6%	28,6%	19,0%	23,8%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	19,4%	18,8%	14,8%	25,0%	19,1%
	Καταλαβαίνει πολύ καλά αλλά μιλά λίγο	Count	12	9	8	10	39
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	30,8%	23,1%	20,5%	25,6%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	38,7%	28,1%	29,6%	50,0%	35,5%
	Καταλαβαίνει και μιλά πολύ καλά	Count	13	17	15	5	50
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	26,0%	34,0%	30,0%	10,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	41,9%	53,1%	55,6%	25,0%	45,5%
	Σύνολο	Count	31	32	27	20	110
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%
% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 97 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Μητρική Γλώσσα στο σπίτι

			Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ				Σύνολο
			Σπάνια ή ποτέ	Μερικές φορές το μήνα	Μερικές φορές την εβδομάδα	Καθημερινά	
Στο σπίτι	Όχι	Count	5	2	2	0	9

μιλούν τη μητρική γλώσσα		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	55,6%	22,2%	22,2%	,0%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	16,1%	6,3%	7,4%	,0%	8,2%
	Ναι	Count	6	8	6	2	22
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	27,3%	36,4%	27,3%	9,1%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	19,4%	25,0%	22,2%	10,0%	20,0%
	Και τις δύο	Count	20	22	19	18	79
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	25,3%	27,8%	24,1%	22,8%	100,0%
		% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ	64,5%	68,8%	70,4%	90,0%	71,8%
	Σύνολο	Count	31	32	27	20	110
		% within Στο σπίτι μιλούν τη μητρική γλώσσα	28,2%	29,1%	24,5%	18,2%	100,0%
% within Συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 98 Συχνότητα Κατανάλωσης Αλκοόλ & Χρόνια Παραμονής

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		

Παραμονή	Σπάνια ή ποτέ	31	6,26	3,605	,648	4,94	7,58	0	14
	Μερικές φορές το μήνα	32	7,59	4,226	,747	6,07	9,12	1	15
	Μερικές φορές την εβδομάδα	27	8,22	3,836	,738	6,70	9,74	0	16
	Καθημερινά	20	9,60	4,999	1,118	7,26	11,94	2	16
	Σύνολο	110	7,74	4,225	,403	6,94	8,53	0	16
Ηλικία	Σπάνια ή ποτέ	31	31,10	8,435	1,515	28,00	34,19	18	53
	Μερικές φορές το μήνα	32	31,56	9,144	1,616	28,27	34,86	18	52
	Μερικές φορές την εβδομάδα	27	30,22	8,640	1,663	26,80	33,64	19	56
	Καθημερινά	20	33,30	7,875	1,761	29,61	36,99	22	48
	Σύνολο	110	31,42	8,545	,815	29,80	33,03	18	56

Πίνακας 99 Cage & Κύρια Απασχόληση

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Κύρια απασχόληση	Εργασία εκτός σπιτιού	Count	56	20	76
		% within Κύρια απασχόληση	73,7%	26,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	84,8%	80,0%	83,5%
	Εργασία εντός σπιτιού	Count	1	2	3
		% within Κύρια απασχόληση	33,3%	66,7%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	1,5%	8,0%	3,3%
	Ημιαπασχόληση	Count	1	0	1
		% within Κύρια απασχόληση	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	1,5%	,0%	1,1%
	Άνεργος/η	Count	7	3	10
		% within Κύρια απασχόληση	70,0%	30,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	10,6%	12,0%	11,0%
	Φοιτητής	Count	1	0	1
		% within Κύρια απασχόληση	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	1,5%	,0%	1,1%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Κύρια απασχόληση	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 100 α Cage & Χρόνια Παραμονής(κατ.)

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Παραμονή (κατ.)	Έως 5 χρόνια	Count	18	8	26
		% within Παραμονή (κατ.)	69,2%	30,8%	100,0%

		% within CAGE (Ναι/Όχι)	27,3%	32,0%	28,6%
	6 έως 10 χρόνια	Count	30	7	37
		% within Παραμονή (κατ.)	81,1%	18,9%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	45,5%	28,0%	40,7%
	Πάνω από 10 χρόνια	Count	18	10	28
		% within Παραμονή (κατ.)	64,3%	35,7%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	27,3%	40,0%	30,8%
Σύνολο		Count	66	25	91
		% within Παραμονή (κατ.)	72,5%	27,5%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 100 β Cage & Χρόνια Παραμονής

	CAGE (Ναι/Όχι)	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Παραμονή	Όχι	66	8,12	4,193	,516
	Ναι	25	8,84	4,308	,862

Πίνακας 101 Cage & Οικογενειακή Κατάσταση

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	

Οικογενειακή Κατάσταση	Παντρεμένος/η	Count	37	11	48
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	77,1%	22,9%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	56,1%	44,0%	52,7%
	Ανύπαντρος/η	Count	25	12	37
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	67,6%	32,4%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	37,9%	48,0%	40,7%
	Διαζευγμένος/η	Count	3	2	5
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	60,0%	40,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	4,5%	8,0%	5,5%
	Χήρος/α	Count	1	0	1
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	1,5%	,0%	1,1%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Οικογενειακή Κατάσταση	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 102 Cage & Φύλο

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Φύλο	Άνδρας	Count	52	22	74
		% within Φύλο	70,3%	29,7%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	78,8%	88,0%	81,3%
	Γυναίκα	Count	14	3	17
		% within Φύλο	82,4%	17,6%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	21,2%	12,0%	18,7%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Φύλο	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 103 Cage & Ηλικία

	CAGE (Ναι/Όχι)	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Ηλικία	Όχι	66	32,17	8,961	1,103
	Ναι	25	28,96	6,509	1,302

Πίνακας 104 Cage & Θρήσκευμα

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Θρήσκευμα	Μουσουλμάνος	Count	23	14	37
		% within Θρήσκευμα	62,2%	37,8%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	34,8%	56,0%	40,7%
	Καθολικός	Count	11	5	16
		% within Θρήσκευμα	68,8%	31,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	16,7%	20,0%	17,6%
	Ορθόδοξος	Count	28	6	34
		% within Θρήσκευμα	82,4%	17,6%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	42,4%	24,0%	37,4%
	Άθεος	Count	4	0	4
		% within Θρήσκευμα	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	6,1%	,0%	4,4%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Θρήσκευμα	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 105 Cage & Τόπος Καταγωγής

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
		Count	38	20	58
		% within Τόπος καταγωγής	65,5%	34,5%	100,0%

		% within CAGE (Ναι/Όχι)	57,6%	80,0%	63,7%
	Ρουμανία	Count	2	0	2
		% within Τόπος καταγωγής	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	3,0%	,0%	2,2%
		Count	10	2	12
	Βουλγαρία	% within Τόπος καταγωγής	83,3%	16,7%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	15,2%	8,0%	13,2%
		Count	3	0	3
		% within Τόπος καταγωγής	100,0%	,0%	100,0%
	Ρωσία	% within CAGE (Ναι/Όχι)	4,5%	,0%	3,3%
		Count	4	0	4
		% within Τόπος καταγωγής	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	6,1%	,0%	4,4%
	Ουκρανία	Count	2	0	2
		% within Τόπος καταγωγής	100,0%	,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	3,0%	,0%	2,2%
		Count	7	3	10
	Συρία	% within Τόπος καταγωγής	70,0%	30,0%	100,0%
% within CAGE (Ναι/Όχι)		10,6%	12,0%	11,0%	
Count		66	25	91	
% within Τόπος καταγωγής		72,5%	27,5%	100,0%	
Άλλο	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	
	Count	66	25	91	
	% within Τόπος καταγωγής	72,5%	27,5%	100,0%	
Σύνολο	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	
	Count	66	25	91	
	% within Τόπος καταγωγής	72,5%	27,5%	100,0%	

Πίνακας 106 Cage & Γνώση Ελληνικής Γλώσσας

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Γνώση ελληνικής	Καταλαβαίνει και μιλά	Count	13	3	16

γλώσσας	λίγο	% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	81,3%	18,8%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	19,7%	12,0%	17,6%
	Καταλαβαίνει πολύ καλά αλλά μιλά λίγο	Count	21	10	31
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	67,7%	32,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	31,8%	40,0%	34,1%
	Καταλαβαίνει και μιλά πολύ καλά	Count	32	12	44
		% within Γνώση ελληνικής γλώσσας	72,7%	27,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	48,5%	48,0%	48,4%
	Σύνολο	Count	66	25	91
% within Γνώση ελληνικής γλώσσας		72,5%	27,5%	100,0%	
% within CAGE (Ναι/Όχι)		100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 107 Cage & Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	Όχι	Count	39	15	54
		% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	72,2%	27,8%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	59,1%	60,0%	59,3%
	Ναι	Count	27	10	37
		% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	73,0%	27,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	40,9%	40,0%	40,7%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Διασκέδαση καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 108 Cage & Διασκέδαση βγαίνοντας για φαγητό

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Διασκέδαση βγαίνοντας για	Όχι	Count	57	16	73

φαγητό		% within Διασκέδαση βγαίνοντας για φαγητό	78,1%	21,9%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	86,4%	64,0%	80,2%
	Ναι	Count	9	9	18
		% within Διασκέδαση βγαίνοντας για φαγητό	50,0%	50,0%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	13,6%	36,0%	19,8%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Διασκέδαση βγαίνοντας για φαγητό	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 109 Cage & Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ

			CAGE (Ναι/Όχι)		Σύνολο
			Όχι	Ναι	
Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ	Όχι	Count	55	19	74
		% within Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ	74,3%	25,7%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	83,3%	76,0%	81,3%
	Ναι	Count	11	6	17
		% within Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ	64,7%	35,3%	100,0%
		% within CAGE (Ναι/Όχι)	16,7%	24,0%	18,7%
Σύνολο	Count	66	25	91	
	% within Διασκέδαση βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ	72,5%	27,5%	100,0%	
	% within CAGE (Ναι/Όχι)	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 110 Κατανάλωση Αλκοόλ & Οικογενειακή Κατάσταση

			Κατανάλωση αλκοολ		Total
			Όχι	Ναι	
Οικογενειακή Κατάσταση	Παντρεμένος/η	Count	12	48	60
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	20,0%	80,0%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοολ	63,2%	52,7%	54,5%
	Ανύπαντρος/η	Count	6	37	43
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	14,0%	86,0%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοολ	31,6%	40,7%	39,1%
	Διαζευγμένος/η	Count	0	5	5
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	,0%	100,0%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοολ	,0%	5,5%	4,5%
	Χήρος/α	Count	1	1	2
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοολ	5,3%	1,1%	1,8%
Total		Count	19	91	110
		% within Οικογενειακή Κατάσταση	17,3%	82,7%	100,0%
		% within Κατανάλωση αλκοολ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 111 Επιπολιτισμός & Εργασία στη Χώρα Καταγωγής

			Εργασία στην χώρα καταγωγής		Total
			Όχι	Ναι	
Επιπολιτισμός	Εναρμόνιση	Count	25	35	60
		% within Επιπολιτισμός	41,7%	58,3%	100,0%
		% within Εργασία στην χώρα καταγωγής	46,3%	62,5%	54,5%
	Αφομοίωση	Count	12	14	26
		% within Επιπολιτισμός	46,2%	53,8%	100,0%
		% within Εργασία στην χώρα καταγωγής	22,2%	25,0%	23,6%
	Διαχωρισμός	Count	14	5	19
		% within Επιπολιτισμός	73,7%	26,3%	100,0%
		% within Εργασία στην χώρα καταγωγής	25,9%	8,9%	17,3%
	Περιθωριοποίηση	Count	3	2	5
		% within Επιπολιτισμός	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Εργασία στην χώρα καταγωγής	5,6%	3,6%	4,5%
Total		Count	54	56	110
		% within Επιπολιτισμός	49,1%	50,9%	100,0%
		% within Εργασία στην χώρα καταγωγής	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 112 Επιπολιτισμός & Θέση στην Απασχόληση

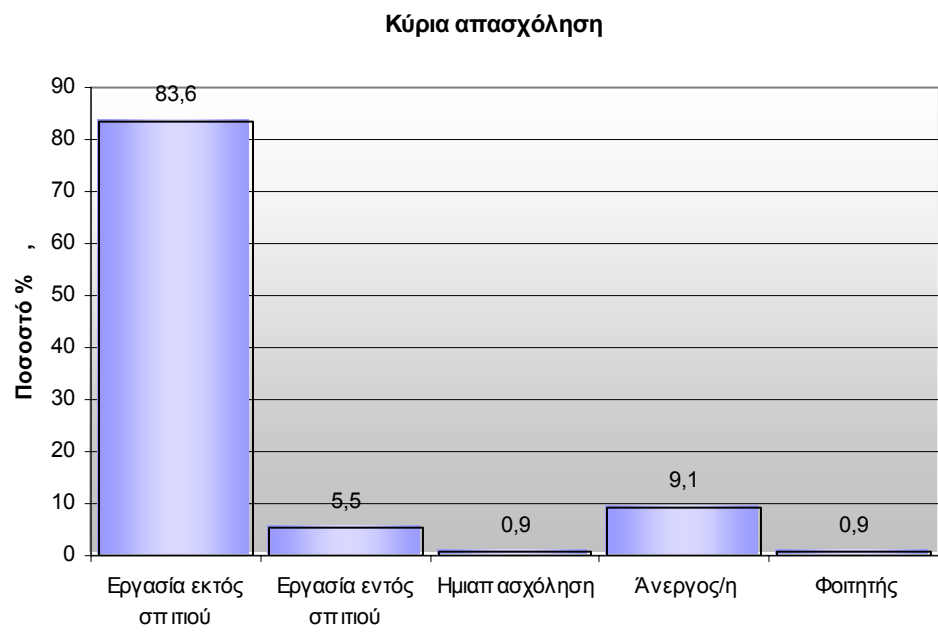
			Θέση στην απασχόληση				Total
			Εργοδότης	Αυτοαπασχολούμενος/η	Μισθωτός	Εργάτης/τρια	
Επιπολιτισμός	Εναρμόνιση	Count	1	5	7	36	49
		% within Επιπολιτισμός	2,0%	10,2%	14,3%	73,5%	100,0%
		% within Θέση στην απασχόληση	100,0%	71,4%	53,8%	50,7%	53,3%
	Αφομοίωση	Count	0	1	2	19	22
		% within Επιπολιτισμός	,0%	4,5%	9,1%	86,4%	100,0%
		% within Θέση στην απασχόληση	,0%	14,3%	15,4%	26,8%	23,9%
	Διαχωρισμός	Count	0	1	2	14	17
		% within Επιπολιτισμός	,0%	5,9%	11,8%	82,4%	100,0%
		% within Θέση στην απασχόληση	,0%	14,3%	15,4%	19,7%	18,5%
	Περιθωριοποίηση	Count	0	0	2	2	4
		% within Επιπολιτισμός	,0%	,0%	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Θέση στην απασχόληση	,0%	,0%	15,4%	2,8%	4,3%
Total	Count	1	7	13	71	92	
	% within Επιπολιτισμός	1,1%	7,6%	14,1%	77,2%	100,0%	
	% within Θέση στην απασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Π. ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

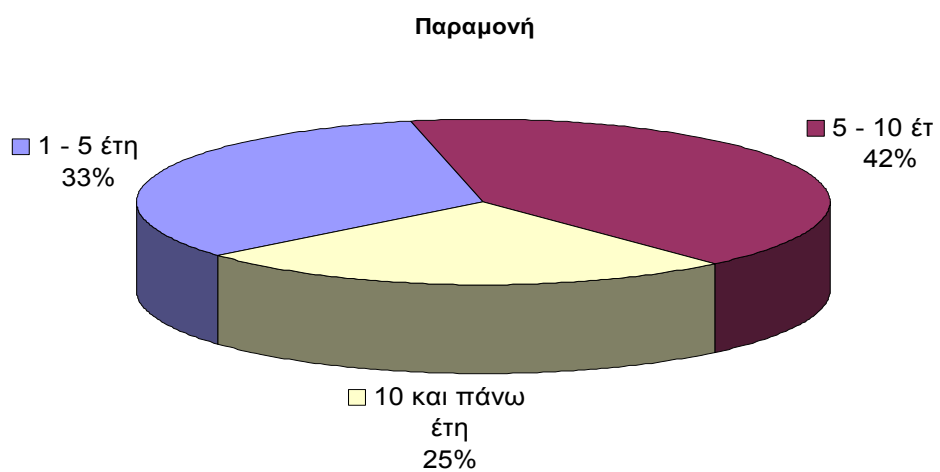
Γράφημα 1

Γράφημα 2

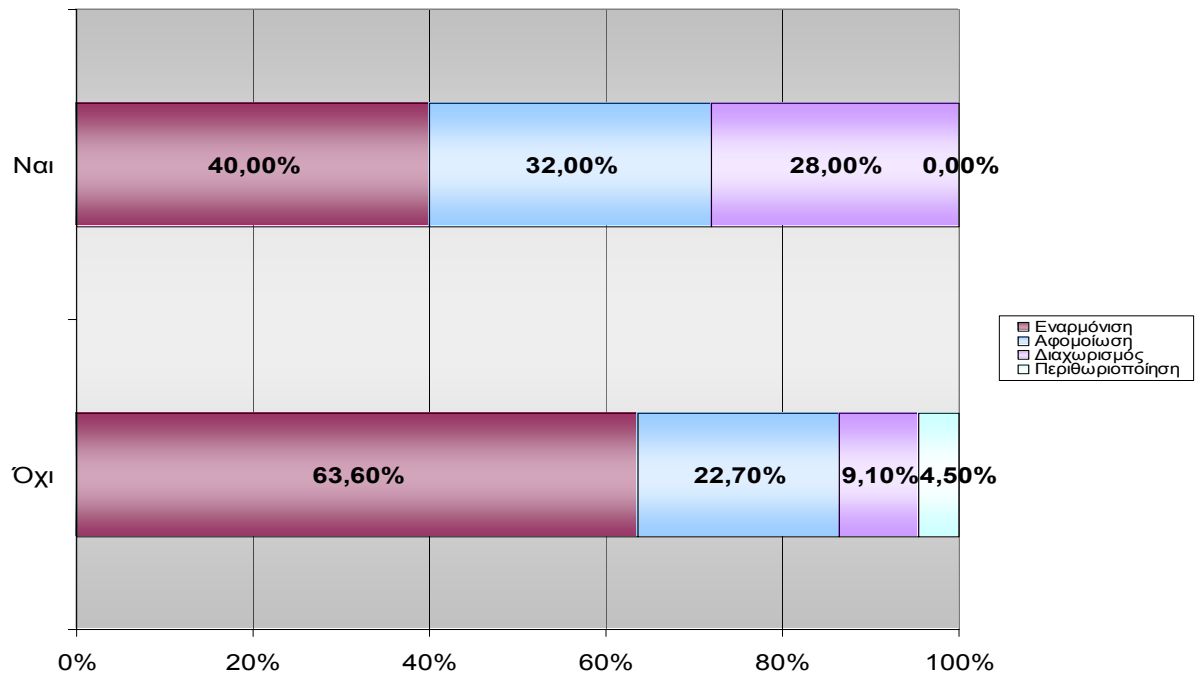
Γράφημα 3

Γράφημα 4

Επιπολιτισμός και CAGE

III. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

ΜΕΡΟΣ Α´ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	
1. Φύλο :	
Ανδρας	1
Γυναίκα	2
2. Ηλικία :	
3. Οικογενειακή κατάσταση :	
Παντρεμένος /η	1
Ανύπαντρος /η	2
Διαζευγμένος /η	3
Σε διάσταση	4
Χήρος / α	5
4. Τι είδους εκπαίδευση έχετε :	
Δεν πήγατε καθόλου σχολείο	0
1-6 χρόνια	1
1-9 χρόνια	2
1-12 χρόνια	3
Απόφοιτος /η τεχνικής σχολής	4
Ποιας =>	
Απόφοιτος /η ανωτάτης σχολής	5
Ποιας =>	
5. Το θρήσκευμα σας είναι:	
Μουσουλμάνος /α	1
Καθολικός /η	2
Ορθόδοξος / η	3
Μάρτυρας του Ιεχωβά	4
Άθεος	5
Άλλο	6
6. Τόπος γέννησης :	
Αλβανία	1
Ρουμανία	2
Βουλγαρία	3
Γιουγκοσλαβία	4
Ρωσία	5
Ουκρανία	6
Συρία	7
Πολωνία	8
Άλλο	9

7. Με τι κυρίως ασχολείστε σήμερα ;	
Εργάζεστε εκτός σπιτιού	1
Εργάζεστε εντός σπιτιού	2
Είστε ημι-εργαζόμενος / η	3
Είστε άνεργος / η	4
Άλλο	5
Η επόμενη ερώτηση τίθεται χωριστά για κάθε κατηγορία απασχόλησης	
Εάν εργάζεσαι εκτός σπιτιού	
8.α.1 Τι δουλειά κάνετε ;	
8.α.2 Στην κύρια δουλειά σας :	
Είστε εργοδότης	1
Εργάζεστε μόνος /η σας, έχετε δική σας δουλειά	2
Βοηθάτε στη δουλειά τον /την αρχηγό του νοικοκυριού χωρίς αμοιβή	3
Είστε μισθωτός /η	4
Είστε εργάτης/ τρια	5
8.β Εάν εργάζεσαι εντός σπιτιού	
Ποιο είναι το επάγγελμα του/ της συζύγου ;	
8.γ Εάν είναι ημι – εργαζόμενος /η	
Ποιο είναι το επάγγελμά σας;	
8.δ Εάν είναι άνεργος /η	
Τι δουλειά κάνατε την τελευταία φορά που εργαζόσασταν ;	
9. Εργαζόσασταν στην χώρα καταγωγής σας;	
Όχι	0
Ναι	1
Εάν Ναι => Τι δουλειά κάνατε την τελευταία φορά;	
11. Ποια χρονολογία ήρθατε στην Ελλάδα;	
12. Ποια χρονολογία ήρθατε στο δήμο Ηρακλείου;	
13. Πόσο καλά θα λέγατε ότι είναι τα ελληνικά σας;	
Καταλαβαίνετε και μιλάτε λίγο	1
Καταλαβαίνετε πολύ καλά αλλά μιλάτε λίγο	2
Καταλαβαίνετε και μιλάτε πολύ καλά	3
14. Γνωρίζετε να γράφετε στα ελληνικά;	
Καθόλου	0
Λίγο	1
Αρκετά	2
Πολύ καλά	3

15. Στο σπίτι μιλάτε τη μητρική σας γλώσσα;	
Όχι	0
Ναι	1
Και τις δυο	3
16. Στον ελεύθερο χρόνο σας προτιμάτε να διασκεδάσετε	
Καλώντας ή επισκέπτοντας φίλους	1
Βγαίνοντας για φαγητό	2
Βγαίνοντας σε μπαρ ή κλαμπ	3
Άλλο	4
Β ΄ ΜΕΡΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ (BRFSS)	
17. Πίνετε αλκοόλ;	
Όχι	0
Ναι	1
18. Πόσο συχνά καταναλώνετε αλκοολούχα ποτά ;	
Ποτέ	0
Μερικές φορές το εξάμηνο	1
Μερικές φορές το τρίμηνο	2
Μερικές φορές το μήνα	3
Μερικές φορές την εβδομάδα	4
19. Πόσα αλκοολούχα ποτά πίνετε όταν καταναλώνετε αλκοόλ;	
Ένα ή δυο	1
Τρια ή τέσσερα	2
Πέντε ή έξι	3
Επτά ή εννιά	4
Δέκα ή περισσότερα	5
20. Όταν πίνετε αλκοόλ συνήθως είστε :	
Μόνος στο σπίτι	1
Στο σπίτι με παρέα	2
Μόνος εκτός σπιτιού	3
Εκτός σπιτιού με παρέα	4
21. Όταν πίνετε αλκοόλ ποιο ποτό προτιμάτε;	
Μπύρα	1
Κρασί	2
Λικέρ	3
Ουίσκι, βότκα, σαμπάνια	4
Άλλο	5
22. Αισθάνεστε ότι πίνετε πολύ;	
Όχι	0
Ναι	1

23. Οι φίλοι σας και οι συγγενείς σας πιστεύουν ότι πίνετε πολύ ;	
Όχι	0
Ναι	1
24. Είστε πάντα ικανός /η να σταματήσετε να πίνετε όταν το θέλετε;	
Όχι	0
Ναι	1
25. Τον τελευταίο μήνα πόσες φορές καταναλώσατε τουλάχιστον ένα ποτό;	
___ __ αριθμός φορών	___ __
Καμία φορά τον τελευταίο μήνα	0
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος /η	1
Δεν απαντώ	2
26. Τις φορές που καταναλώσατε αλκοόλ, περίπου πόσα ποτά ήπιατε;	
___ __ αριθμός ποτών	___ __
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος/ η	
Δεν απαντώ	
27. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα πόσες φορές είχατε οδηγήσει ενώ είχατε πει ίσως παραπάνω;	
___ __ αριθμός φορών	___ __
Καμία φορά τον τελευταίο μήνα	0
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος /η	1
Δεν απαντώ	2
28. Τον τελευταίο μήνα πόσες φορές καταναλώσατε 5 ή περισσότερα ποτά σε μια περίσταση;	
___ __ αριθμός φορών	___ __
Καμία φορά τον τελευταίο μήνα	0
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος /η	1
Δεν απαντώ	2
Εάν 28. Αριθμός φορών -ερωτήσεις 29 -33	
29. Κατά τη διάρκεια της πιο πρόσφατης περίπτωσης όπου ήπιατε πολύ, ποσά περίπου ποτά καταναλώσατε;	
___ __ αριθμός ποτών	___ __
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος/ η	1
Δεν απαντώ	2
30. Κατά τη διάρκεια της παραπάνω περίπτωσης ποιο από τα παρακάτω ποτά ήπιατε;	
Μπύρα	1
Κρασί	2
Λικέρ	3
Ουίσκι, βότκα, σαμπάνια	4
Άλλο	5

31. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περίπτωσης όπου ήπιατε πολύ που βρισκόσασταν;	
Στο σπίτι σας	1
Στο σπίτι φιλικού ή συγγενικού προσώπου	2
Σε κάποιο εστιατόριο ή ταβέρνα	3
Σε κάποιο μπαρ ή κλαμπ	4
Σε δημόσιο χώρο (πάρκο, συναυλία, αθλητικό γεγονός)	5
Άλλο	6
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος/ η	7
Δεν απαντώ	8
32. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περίπτωσης από που προμηθευτήκατε το αλκοόλ;	
Κάποιος άλλος το αγόρασε για μένα ή το έδωσε σε μένα	1
Το αγόρασα από κάποιο μαγαζί(κάβα, μίνι - σουπερ μάρκετ, περίπτερο)	2
Το αγόρασα από ένα εστιατόριο	3
Άλλο	4
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος/ η	5
Δεν απαντώ	6
33. Μετά από τη συγκεκριμένη περίπτωση κατά την οποία ήπιατε αλκοόλ, οδηγήσατε κάποιο μηχανοκίνητο όχημα (αυτοκίνητο, μηχανή, φορτηγό);	
Όχι	0
Ναι	1
Δεν γνωρίζω/ δεν είμαι σίγουρος/ η	2
Δεν απαντώ	3
CAGE TEST (34-37)	
34. Έχετε σκεφτεί ότι πρέπει να διακόψετε το αλκοόλ;	
Όχι	0
Ναι	1
35. Έχετε αισθανθεί άσχημα επειδή έχετε υποστεί κριτική για το αλκοόλ που καταναλώνετε;	
Όχι	0
Ναι	1
36. Νιώσατε ποτέ άσχημα ή ένοχα επειδή πίνετε;	
Όχι	0
Ναι	1
37. Έχετε χρειασθεί ποτέ ένα ποτό το πρωί για να μπορέσετε να ξεκινήσετε την ημέρα σας;	
Όχι	0
Ναι	1

ΜΕΡΟΣ Γ΄ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΘΑ ΣΑΣ ΔΙΑΒΑΣΩ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΜΙΑ
<p>38. Εδώ στην Ελλάδα θέλετε να εναρμονίσετε (δηλαδή να ταιριάξετε) τα χαρακτηριστικά σας με αυτά των ανθρώπων σε αυτή τη χώρα γιατί είναι εξίσου σημαντικά.</p> <p>Εναρμόνιση</p>
<p>39. Εδώ στην Ελλάδα θέλετε να ξεχάσετε ό,τι έχει σχέση με τη χώρα σας και να γίνετε ένα με τους Έλληνες .</p> <p>Αφομοίωση</p>
<p>40. Εδώ στην Ελλάδα δεν σας ενδιαφέρουν οι σχέσεις με τους ανθρώπους αυτής της χώρας. Οι σχέσεις με τους συμπατριώτες σας, σας αρκούν.</p> <p>Διαχωρισμός</p>
<p>41. Εδώ στην Ελλάδα δεν σας ενδιαφέρουν οι σχέσεις με τους ανθρώπους αυτής της χώρας, ούτε με τους συμπατριώτες σας. Θα τα καταφέρετε μόνος / η σας;</p> <p>Περιθωριοποίηση</p>

IV. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

	ΜΗΝΕΣ														
	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
ΑΣΙΑΣ															
1.Συνάντηση με τον επιβλέποντα															
2. Επιλογή θέματος															
3.Βιβλιογραφική αναζήτηση															
4.Αναζήτηση ερευνητικού εργαλείου															
5. Επίσκεψη στην Υπηρεσία															
6.Κατάθεση αιτήσεως															
7. Πιλοτική μελέτη															
ΑΡΜΟΓΗΣ															
1. Συλλογή ερευνητικών δεδομένων															
2. Εισαγωγή δεδομένων σε στατιστικό πακέτο															
3. Επεξεργασία ερευνητικών δεδομένων															
ΑΣΗ															
1.Συγγραφή πτυχιακής εργασίας															
2.Υποβολή εργασίας στον επιβλέποντα															
3.Διορθώσεις															
4.Παρουσίαση της εργασίας στην τριμελή επιτροπή															

